

prosvetni delavec

JURE GARTNER

Otroci in vojna

Vsaka vojna zanika temeljne človekove pravice in svoboščine, za katere se je sicer zavezala mednarodna skupnost in tudi nekdanja Jugoslavija.

V vojni se ne kršijo le mednarodne konvencije in pogodbe.

V vojni je najbolj ogrožen človek.

Pred letom smo pisali o Mednarodni konvenciji o zaščiti otrok. Kot da bi slutili čas, ki je v Sloveniji, zlasti pa na Hrvaškem, boleče zarezal v mirni in demokratični razvoj republik, ki sta se odločili za samostojnost in neodvisnost. In kot da se je usoda poigrala z nekdanj najmirnejšo deželo, ki se je nekoč imeno-

vala Jugoslavija, in njenimi prebivalci.

Ne moremo verjeti, kaj vse se lahko dogaja sredi Evrope. In ko je v svetu vsesplošna mirovna pobuda, ko se urejajo tudi najbolj zapletene zadeve, se je v nekoč mirni deželi razplamtela vojna, ki grozi, da bo prerasla v spopad večjih razsežnosti. Vsakršna pobuda za konec vojne in vsakršno humano dejanje vsakega izmed nas bo okrepilo tiste sile znotraj republik in zunaj meja, ki bodo vojno ustavile.

Žal je vojna najbolj ogrozila človeška življenja, življenje otrok in njihovo prihodnost. Priče smo vsesplošni drami in trpljenju ljudi, ki so ostali brez doma in svojcev,

otroci brez mater in očetov. Begunski val iz Hrvaške se nadaljuje. Že več kot 250.000 je tistih, ki niso več varni v svojem domačem okolju. In žal se val begunstva, pregnanstva ali kakorkoli že to imenujemo, še povečuje. V Republiki Sloveniji je že prek 20.000 beguncev in novim ni videti konca, saj sporazumom o ustavitvi sovražnosti na Hrvaškem zmeraj znova sledi nov val še hujšega nasilja.

Zdi se, da vojne ne vodijo in nadzorujejo ljudje, temveč brezčutna bitja, ki jim človek nič ne pomeni. V teh razmerah je nujna solidarnost vseh, zlasti pa zaščita mater in otrok.

V Sloveniji smo jih sprejeli v zbirna središča, odzvale pa

Med drugim preberite

- ŠOLSKA ZAKONODAJA IN SINDIKATI ŠOLNIKOV, str. 2
- DVOPREDMETNI UČITELJ TUDI V GIMNAZIJI? str. 2
- ŠOLSKO SVETOVALNO DELO, str. 3
- IZGUBLJEN STIK Z RESNIČNOSTJO ALI SPRENEVEDANJE? str. 3
- DELOVNA OBVEZNOST IN POKOJNINE UČITELJEV V EVROPI, str. 5
- BO SRBOHRVAŠČINA OSTALA? str. 6
- KRUH UPANJA, str. 7
- JE AMERIŠKA PRIHODNOST V ALTERNATIVNIH ŠOLAH? str. 8
- PREDŠOLSKA VZGOJA – KAM? str. 10
- SINDIKALNA SPOROČILA, str. 13

so se tudi številne družine in odprle svoj dom ogroženim in pregnanim prebivalcem iz Hrvaške. In ker smo tudi Slovenci čedalje revnejši, je vse več pomoči bogatejših sosedov; to vliva upanje, da bomo zdržali in preživeli.

Solidarnost je pomemben dejavnik miru. Brez nje bi bil svet reven, odnosi v njem pa nečloveški. Solidarnost je odgovor na nasilje. Solidarnost je orožje ljudi, izraz njihove etike, njihovih čustev do ne-močnih, ogroženih; je pojav, ki odgovarja vsem brezčutnim, da se vsaka vojna mora končati in da se ohranijo človeška življenja. Otroci najbolj potrebujejo varnost. To je temeljna človekova potreba.

Vojna zbuja strah, agresijo, potrnost, v njej ni prostora za prihodnost. Čustva otopijo. Začne se boj za preživetje.

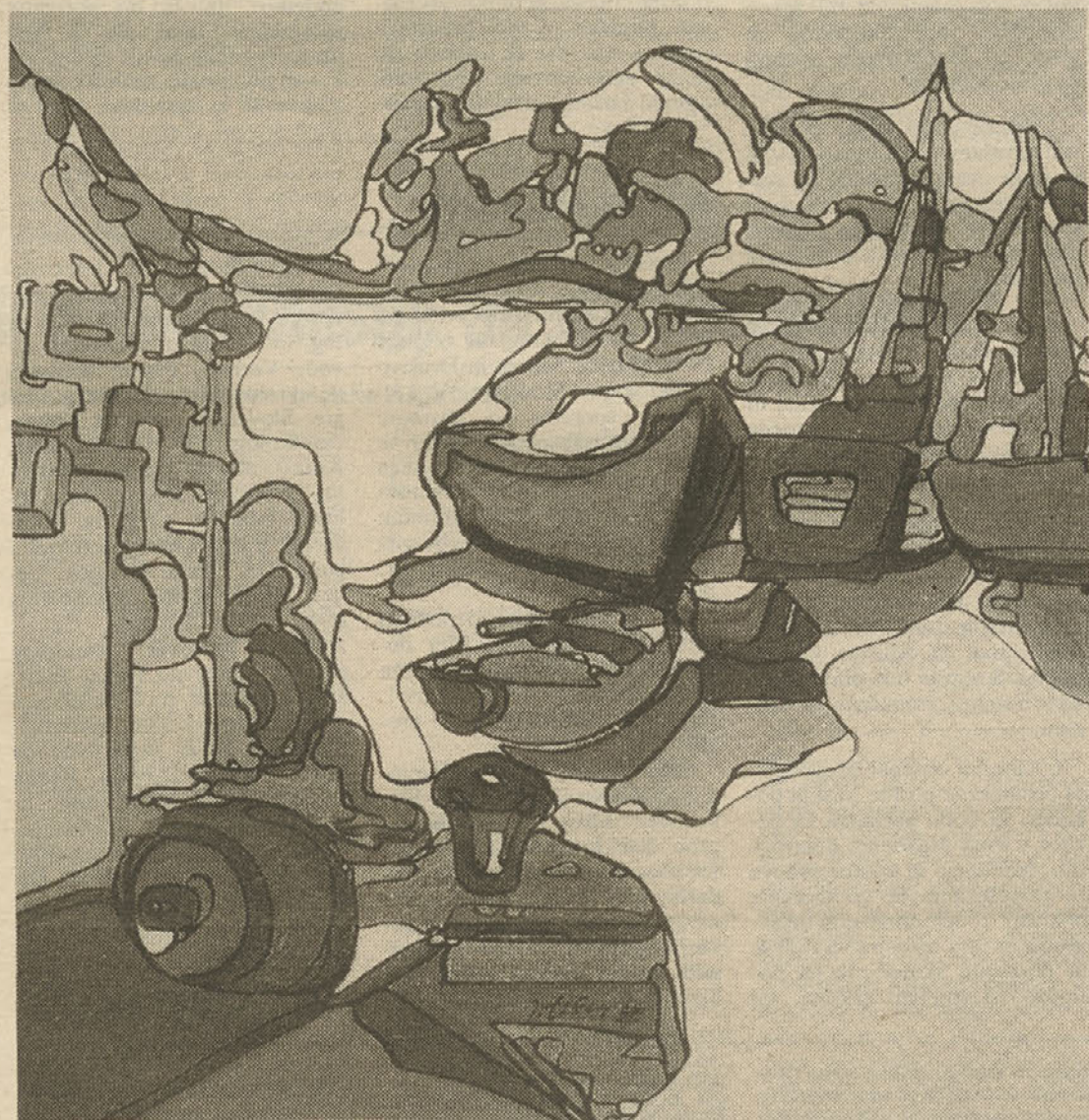
Otrokom se bo vojna zasedrala v njihovo osebnost, v njihovo zavest in čustva. Zato moramo odrasli vsaj omiliti vpliv vojne na otroke,

saj bodo ti nekoč spet morali ustvariti mostove med ljudmi.

Potrebna bodo dolga leta, preden se bo povrnilo zaupanje med različnimi narodi in narodnostmi in bo postalo sožitje vsaj znosno, če že prijateljstva ne bo tako lahko znova navezati.

Zato nam ne sme biti žal denarja, ki ga dajemo begun-

Slovenci bomo živeli kot sosede s Hrvaško, z njenimi ljudmi. Odnosi za prihodnost se oblikujejo že med vojno. Zato podpiramo humanitarne dejavnosti, ki potekajo v naših šolah, dobrodelne koncerte, zbiralne akcije v podjetjih in ustanovah in tiste, ki jih organizira Rdeči križ in druge humanitarne organizacije za pomoč beguncem in prebivalcem na Hrvaškem. Pravica in dolžnost nas vseh je, da pomagamo. Tudi zaradi sebe, da bi znali ceniti ljudi, našo neodvisnost in samostojnost in priznavati te pravice tudi drugim.

Jože Eržen: Krila Jesenice – Poljica, 1989, akril

Pod likovna dela na tej in naslednjih časopisnih straneh se podpisuje Janez Eržen, umetnik, ki je doštudiral na Akademiji za likovno umetnost, v smeri kiparstvo in grafika pri prof. Zdenku Kalinu in Dragu Tršarju, ter grafiko pri prof. Jožetu Pogačniku. Zdaj poučuje na Srednji gradbeni šoli v Kranju.

Četudi je po svoji temeljni akademski izobrazbi kipar, se v zadnjih letih precej ukvarja tudi s slikarstvom in risbo. Tako kot sta za njegovo kiparsko oblikovanje značilni stiliziranost in polna plastičnost, ki značilno opredeljujeta njegove arhetipske, prvinske kipce ženskih aktov v glini; tako se ohranja element plastičnosti tudi v njegovem slikarskem upodabljanju. Podobe na njegovih platnih so iz intenzivnih barvnih namazov, celotna slika pa temelji na liniji; prav ta daje celotnemu motivu plastičnost in ga izlušči iz nevtralnega ozadja.

Žagarjeva nagrada – da ali ne?

Morda se bo marsikateri stanovski kolegi in kolegu zdel čas, ki je namenjen predvsem velikim političnim odločitvam, oblikovanju nove šolske zakonodaje, spremenjenim normativom in stavkam, zaradi slabih gmotnih razmer neprimeren za razmišljanje ob pomenu in namenu razpisa najvišjega nacionalnega priznanja za vzgojo in izobraževanje. Ne glede na to, da so različna mnenja tudi na tem področju, se mi je zdelo prav, da v Skupščini republike Slovenije opozorim na vprašanje razpisa Žagarjevih nagrad za leto 1991, ki se z vso naglico izteka.

Strokovna prizadevanja mnogih vzgojitelj in vzgojitelj, učitelj in učitelj ter profesor in profesorje izboljšujejo in humanizirajo vzgojno-izobraževalni proces. Z drobnimi, a vztrajnimi koraki si po svojih strokovnih močeh prizadevajo vpeljati novosti posameznih predmetnih področij in ugotoviti humanističnih usmerjenih znanosti o človeku na vseh stopnjah njegovega razvoja od vrtca do univerze. Tega naša mlada, samostojna država ne bi smela pozabiti in zanemariti. Če Žagarjeve nagrade ne bodo razpisane, bo naše področje eno izmed redkih, če že ne edino, ki bo ostalo brez najvišjega republiškega priznanja za nekatere najuspešnejše pedagoške delavce. Zanj se ne zavzemam s formalnega stališča, temveč predvsem z vsebinskega in strokovnega. Nagrade in priznanja so posebna vrednota in pridobitev civilne družbe, ki naj poleg spodbujanja ustvarjalnosti in raznolikosti deluje kot motivacijski in identifikacijski naboj, ki ga pojmuje kot eno izmed gibal napredka in izboljševanja kakovosti dela.

V odgovoru Ministrstva za šolstvo in šport je med drugim zapisano, da pripravlja spremembe Pravilnika o razpisu in podeljevanju Žagarjevih nagrad in da ni tehničnih razlogov, da letos ne bi bile razpisane. Upam in želim si, da bi bilo res tako in in da mlini ne bi mleti prepočasi.

VOJKA ŠTULAR

poslanka v Zboru občin
Skupščine republike Slovenije

dogodki
novostiDvopredmetni učitelj
tudi v gimnaziji?

S seje Strokovnega sveta RS za vzgojo in izobraževanje

Strokovni svet za vzgojo in izobraževanje je na zadnji seji – 3. oktobra – sklenil, da predmeta srbsko-hrvatski jezik (5. razred osnovne šole) za zdaj ne bo črtal iz predmetnika osnovne šole (nekateri starši zahtevajo, naj se to zgodi). Zavodu za šolstvo je naročil, naj pripravi temeljito analizo (glede na potrebe in možnosti za poučevanje tujih jezikov v osnovni šoli) in pozval tudi strokovno javnost, naj pove svoje mnenje.

Poleg tega vprašanja, ki so mu člani strokovnega sveta namenili največ časa, so govorili še o marsičem drugem. Na željo župnijskega urada na Vrhniki, ki je ustanovitelj tamkajšnjega župnijskega vrtca, je strokovni svet razpravljal o tem, ali je program vzgojnega dela tega vrtca skladen z vzgojnim programom za vzgojo in varstvo predšolskih otrok. Na podlagi mnenja zavoda za šolstvo, ki je ugotovil skladnost, je tudi strokovni svet sprejel sklep, da je vzgojni program župnijskega vrtca na Vrhniki usklajen z vzgojnim programom za vzgojo in varstvo predšolskih otrok, ki ga je leta 1979 določil strokovni svet.

Nadalje je strokovni svet obravnaval osnutke katalogov znanja za zaključni izpit in maturano v srednjem šolstvu in jih kot osnutke sprejel, šolam pa priporočil, naj jih uporabljajo kot pripomoček. Na podlagi osnutkov bo Zavod za šolstvo pripravil dokončno redakcijo katalogov znanja. Osnutki za splošne predmete so dijakom in učiteljem že na voljo, nekaj jih je tudi za strokovne predmete, drugi pa se po enaki metodologiji pripravljajo. Strokovni svet je pohvalil tudi lepo obliko pripravljenega gradiva.

Precej so člani strokovnega sveta govorili o novih srednješolskih učnih programih, predvsem pa o slabih možnostih za izpeljavo. Programi so sicer lepo zasnovani in so napovedovali dobre možnosti za širjenje strokovnega in poklicnega znanja učencev strokovnega šolstva. Za zdaj od vsega tega ne bo pričakovane

rezultata, ker iz javnih virov ni dovolj denarja, gospodarstvo pa se tudi še ni organiziralo tako, da bi s sofinanciranjem praktičnega pouka izrazilo svoje neposredno zanimanje za dobro strokovno znanje rodov, ki prihajajo iz šol. Gospod Alfonz Vreznik, ravnatelj kovinarske šole v Mariboru, je opominjal, da bo zaradi pomanjkanja denarja in novih šolskih normativov dijak pri praktičnem pouku ob precej izkušenju, ki naj bi jih sicer dobil po učnem programu. Dr. Srečo Zakrajšek, direktor zavoda za šolstvo, je opomnil, da bo v nastalih okoliščinah na boljšem tisti del strokovnih šol, za katere bo tudi sama stroka pokazala, da ji je kaj do njih. Ministrstvu za šolstvo in šport je strokovni svet poslal prošnjo, naj ukrepa tako, da se ne bo zmanjšal standard šolskih izobraževalnih programov.

Dr. Amand Papotnik, profesor na pedagoški fakulteti v Mariboru, je sprožil zanimivo zamisel: da bi diplomanti dvopredmetnega študija naravoslovnih predmetov na pedagoških fakultetah dobili pravico do poučevanja tudi na gimnazijah in strokovnih srednjih šolah. Spomnil je, da je prodekan njegove fakultete pred nekaj časa to že predlagal in da še ni odziva. Predlog je utemeljeval s tem, da se je dvopredmetni študij matematike, fizike, kemije, biologije na pedagoških fakultetah reformiral in da ustreza potrebam srednjih šol, ki so zdaj usmerjene le k enopredmetnemu študiju prihodnjih učiteljev za te predmete. Predlog je v celoti podprl tudi predsednik strokovnega sveta profesor dr. Franc Lazarini. Strokovni svet je priporočil zavodu za šolstvo, naj do prihodnje seje preuči vse možnosti za spremembo meril o ustreznosti izobrazbe srednješolskih učiteljev. Pravzaprav naj bi na teh podlagah strokovni svet prihodnjič razmislil, kako odpreti vrata v srednješolske zbornice tudi učiteljem z visokošolsko diplomom za poučevanje dveh predmetov.

J. S.

POPRAVEK

V prejšnji številki (7. 10. 1991, str. 5) smo objavili pod naslovom STOP THE WAR poziv prebivalcem Slovenije, naj pišejo pomembnim tujim političnim osebnostim in parlamentu, da bi pomagali ustaviti vojno.

Ker pa je bilo več ugovorov glede kakovosti prevoda v angleščino, bralcem sporočamo, da se angleški prevod pravilno glasi takole:

1. Yugoslavia does not exist any longer.
2. The ex-Yugoslav National Army is now a Serbian army.
3. The Serbian leadership and Army generals are responsible for this war.
4. In this war they are destroying and murdering everything and everybody.
5. If you do not do anything, you will be guilty, too.

Therefore we request:

1. That the former Yugoslav republics, which so desire it, are recognised as independent countries.
2. That the former Federal Army – YNA – is disarmed.
3. That human rights and minority rights are respected.
4. That a real peace conference is instituted.
5. That all the war criminals from this war are brought before the international court.

We kindly request an answer.

Šolska zakonodaja in sindikati šolnikov

V petek, 11. t.m., je bilo delovno srečanje sindikatov slovenskih šolnikov z ministrom za šolstvo in šport dr. Petrom Vencjem ter njegovim svetovalcem Ivanom Bitencem. Sindikata so zastopala izvršni odbor ter glavni tajnik Sindikate vzgoje izobraževanja in znanosti Slovenije, sodelovali pa so tudi predsednik in sekretar sindikata za izobraževanje Svobodnih sindikatov Slovenije ter zastopnici Obalne konfederacije 90. Sestanek je bil dolgotrajen, tu in tam polemičen, povečini pa konstruktiven. Sindikati so predstavili ministrstvu tezaže, zaradi katerih jih članstvo sili k ostremu ukrepanju, srečanje pa naj bi bilo eden prvih poskusov mirnega reševanja in dogovarjanja, ki naj bi preprečilo skrajne oblike sindikalnega boja – stavke.

Večji del sestanka je bil namenjen problematiki plač v šolstvu in reševanju najbolj perečih problemov, vendar je ta del pogovora dal najskromnejše rezultate, po svojem pomenu pa zahtevala poseben komentar, ki presega okvire tega prispevka. Bolj uspešnejše so bile razprave o Zakonu o plačah v šolstvu ter dogovori o normativih in standardih. Škoda je le, da ministrstvo ni poslalo sindikatom zadnje spremembe zakonskih besedil; to je opravičevalo z nedokončanim postopkom ter številnimi spremembami, ki še potekajo.

Zakon o plačah

Sindikalni zastopniki so predlagali, naj bi se problematiko osebnih dohodkov ter vseh drugih vprašanj iz delovnih razmerij reševalo s panožno kolektivno pogodbo, kot k temu napotuje delavska zakonodaja in tudi splošna kolektivna pogodba za negospodarske dejavnosti. Pogodba namreč ne rešuje zgolj plač, temveč tudi vrsto drugih življenjskih problemov delavcev v šolstvu, tak akt pa je bolj prožen, omogoča hitrejšo prilagajanje stvarnosti, predvsem pa je plod dogovora med oblastjo in zastopniki delavcev.

Ministrstvo sicer ni dokončno zavrnilo ponudbe (pripravili naj bi jo kasneje), vendar je vztrajalo, da bo izpeljal skupščinski postopek za izdajo Zakona o plačah do konca (Osnutek zakona je bil objavljen v Skupščinskem poročevalcu 8. 8. t.l., objubiljo pa ga je od spomladanskih stavkah). Ministrstvo meni, da je to krajša pot za ureditev tega občutljivega področja, ki šolnikom povzroča največ krivic. Poleg tega meni, da bo zakon zavezoval tudi Skupščino in vladno pri zagotavljanju denarja za plače šolnikov.

Udeleženci so nato obravnavali vprašanja, na katere je SVIZ in (tudi drugi sindikati) že večkrat opozarjal, ko je zahteval spremembe osnutka zakona o plačah. Poudarjena so bila tudi stališča:

Zahteve delavcev v otroškem varstvu, da naj bi prišlo njihovo področje v celoti v pristojnost ministrstva za šolstvo za zdaj ni mogoče sprejeti, ker to presega pristojnosti šolskega ministrstva in jih zato zakon ne bo zajel.

3. člen bo tako jasno oblikovan, da bo Izvršni svet zavezoval, da bo pri plačah šolnikov uporabljal isto osnovo kot pri vseh drugih družbenih dejavnostih – tudi za delavce v javni upravi. S tem bi bile plače šolnikov načelno izenačene z drugimi.

6. člen bo obsegal koeficiente za posamezne profile šolskih poklicev, ki bodo usklajeni za poklice v vseh družbenih dejavnostih. Izdelujejo se enotne osnove za razreševanje in vrednotenje poklicev v vseh družbenih dejavnostih in zato ministrstvo tudi še ni pospešilo skupščinskega postopka za sprejem zakona, saj

hoče šolnikom zagotoviti enako izhodišče.

7. člen, ki določa ravnateljem in drugim vodilnim delavcem funkcijske dodatke, ne bo vseboval nominalnih zneskov, pač pa sumande za posamezne profile. Ravnatelj bo verjetno imel sumand 1.1 – to bi pomenilo malo več kot 30 odstotkov večjo plačo, kot je profesorjeva, na osnovnih šolah pa bi bila razlika manjša, če je ravnatelj predmetni učitelj, in večja, če je po izobrazbi profesor.

Pri 9. členu minister zavrača zahtevo, naj se ohrani dosedanja višina dodatkov delavcem v zavodih za delo s prizadetimi otroki in mladostniki, učiteljem v kombiniranih oddelkih in drugje, vendar je minister zagotovil, da bodo posebne obremenitve prizadetim delavcem priznane z normativi za učno obvezo ter za oblikovanje oddelkov.

Iz 12. člena se črta drugi odstavek, ki bi obvezoval učitelje za triurno tedensko brezplačno nadomeščanje (suplence). V prvem odstavku tega člena bo učitelju lahko povečana delovna obveza (brez priznanja dodatka za nadure, a všteta v pokojninsko dobo) le do 20 odstotkov (prej 30 odstotkov). Sindikat je dosegel, da bo v besedilu takšno povečanje učne obveznosti opredeljeno le kot mogoča izjema, ki nastane v začetku leta, če ni mogoče pouka organizirati z normalno obremenitvijo učiteljev.

Ministrstvo se je strinjalo z zahtevo SVIZ, da se v 14. členu pripravniku za 30 odstotkov manjšo plačo prizna tudi manjša učna obveza, tako da bi si lažje pridobil praktično znanje. Minister je tudi predstavljal zamisel, da naj bi razliko do polne učne obveze pripravnik opravi kot hospitant (ali izvaja-

lec) učnih ur v razredu mentorja, ki mu bo za to delo zmanjšana učna obveznost.

Sindikati upajo, da se bodo vsaj ti ustni dogovori upoštevali pri pripravi predloga zakona o plačah, čeprav so morali marsikje odstopiti. Morda potem le ne bo treba vsake učiteljske zahteve uveljavljati s stavkami in skrajnimi sredstvi.

Normativi in standardi

Ministrstvo je seznanilo sindikate, da se pripravljajo spremembe normativov, zagotovilo pa je tudi, da zdajšnjih ne bo uporabljalo togo, temveč pa da bodo upoštevali kar največ upravičenih in utemeljenih razlik, ki jih prinašata življenje in šolska praksa. Standardi so le strokovna podlaga za pripravo predlogov o sistemizaciji delovnih mest, ta ravnatelj predlog pa mora potrditi pooblaščen organ in šele potem začne veljati. Dоследno pa mislijo šolske oblasti upoštevati načelo, da ne bodo dovolili odpiranja novih delovnih mest ter zaposlovanja na tistih mestih, na katerih šole tudi do zdaj niso imele zaposlenih.

Dolgotrajno je bilo prepričanje, da je diferencirana učna obveznost (zmanjšana učna obveznost) potrebna, saj novi normativi v resnici ukinkajo dozdajšnje v praksi uveljavljeno vrednotenje dodatnega dela pri temeljnih predmetih (slovenščina, matematika, tuji jeziki). S tem ko ohranjajo delitev v skupine, skratka dodajajo nekaterim predmetom ure za vaje, pa postavljajo temeljne predmete v podrejeni položaj in jim ne priznavajo niti popravkov, kaj šele dodatno delo.

Pri razredništvu ni bil mogoč dogovor, ker je ministrstvo utemeljevalo enourno tedensko zmanjšano učno obveznost za to delo s tem, da je ta pedagoška ura priznana tudi za čas počitnic in zajema tudi čas za neposredno pripravo, ki ga to delo povečini ne zahteva.

Pri oblikovanju nadaljevalnih oddelkov naj bi bil normativ spremenjen tako, da bi šole ohranile enako število oddelkov, kot so jih vpisale, oddelke naj bi združevali le izjemoma, če bi se

število učencev znižalo pod zumno mejo. S tem bi se njala razredni kolektiv in učiteljskega zbora, večje (tiste, ki vpisujejo več kot vzporednici) pa ne bi bile prizadete kot druge.

Delitev dijakov v skupine praktičnem pouku naj bi upoštevale izjeme, če bi nastale velike skupine, da praktični pouk ne bi bil mogoč.

Ministrstvo je tudi vztrajalo pri 22-urni povprečni učni obveznosti za učitelje osnovnih šol, ki pa naj bi bila tako kot pri srednjih šolah za posamezne predmete različna. Pomembno je bila utemeljitev, da bo z Zakonom o plačah imel profesor osnovni šoli višjo plačo kot predmetni učitelj, vendar naj le ne bil izenačen s srednješolskim učiteljem. Zakon o združenem delu je namreč s parolo o plačilu delu in ne da bi priznal šolsko usposobljenost izgnal profesorja z osnovni šol, vsi pa limo spodbujati višjo strokovno usposobljenost učiteljev na novnih (in drugih) šolah.

Pri neučnem osebeju se bodo upoštevale specifične posamezne šole. Tako npr. ne bo manj novodskih delavcev, dokler bodo spremenjeni predpisi o delu in ta služba ne bo reorganizirana. Enako naj bi ministrstvo ravnalo pri drugem neučnem osebeju.

Pri čistilkah je bilo tudi težko utemeljevati zahtevo sindikatov, da se ohrani dozdajšnji normativ, ker imajo po šolah v povprečno zaposleno eno čistilko približno 930 kvadratnih metrov površine. Izgovorili smo si le, da gotovilo, da bodo upoštevale specifične šole (poleg dejanske poslenosti tudi izvedba oblog, starost šole, obremenjenost stavbe, dvoizmenski pouk itd.)

Ministrstvo meni, da bo mogoča pretirana zahteva šol, da padla, ko bodo sredstva za plače v resnici ločena od sredstev druge stroške in jih ne bo mogoče prelivati, če bi ostala zmanjkala na enem ali drugem kupčku.

Sindikati so tudi poudarili zahtevo, da se upošteva delo izpopolnjevalcev in članov komisij za zaključnih izpitih (in maturantov) tega dozdajšnji predpisi ne zagotavljajo, ni pa bilo to delo nikoli brezplačno ne pri nas po svetu. Načelno soglasje bilo doseženo, dogovoriti pa bo treba o merilih. Najbolj preprosto bi bilo, če bi se za vsakega prijavljenega kandidata priznalo po 20 do 35 minut izpopolnjevalca (odvisno, ali izpit obsega pisni izdelek) in po 10 minut v nom komisije, ki nimajo s pripravo kandidatov in izpopolnjevanjem gradiva.

Pravilnik o napredovanju učiteljev

Žal je za pogovor o tem zmanjkalo časa, ker je postalo pozno in je imel minister še druge obveznosti. Novi osnutek je pripravljen in bo še v javni obravnavi. Upamo, da bodo lahko sodelovali pri reševanju morebitnih spornih zadev s pogovorom, in ne z boji in spopadi.

Ob koncu delovnega srečanja je minister spregovoril o vprašanju, ki vsem že dolgo leži na srcu: Kako bi povrnili nekdanji družbeni ugled učiteljskega stanu. Vsi navzoči – skoraj smo praktiki, ki se zmeraj opiramo v razredu, smo se zagledali v spomin, kako nemogoče smo doživljali ta proces razvrednotenja našega poslanstva. Upamo, da bomo vsi in vsakega posebej sodelovali pri oblikovanju takšnega učiteljskega ugleda, ki mu bo omogočeno opravljanje poklica in poslanstva, ki se mu je zapisal.

ZOLTAN JAN, predsedujoči SVIZ

prosvetni
delavec

Prosvetni delavec, p.o.
Poljanski nasip 28
61104 Ljubljana
poštni predal 21
Ziromar: 50101-603-46509
Tel. (061) 315-585

Upravni odbor: Marija Velikonja,
predsednica (Zavod Republike Slo-

venije za šolstvo), Milka Arko (Republiki sekretariat za zdravstveno in socialno varstvo), Ivan Bitenc (Republiki sekretariat za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo) in delavci delovne skupnosti podjetja Prosvetni delavec: Marjana Kunej, Lučka Lešnik, Stanko Šimenc in Metka Vovk.

Uredniški odbor: Boštjan Zgonc, predsednik, in člani Tea Dominko, Dora Gobec, Gregor Kocijan, Mar-

jana Kunej, Lučka Lešnik, Tine Logar, Lidija Magajna, Janko Svetina, Stanko Šimenc in Vladimir Tkalec.

Časnik urejajo: Stanko Šimenc – glavni urednik, Marjana Kunej – odgovorna urednica, Lučka Lešnik – novinarka – urednica in Tea Dominko – tehnična urednica. Rokopise in fotografije ne vračamo. Časnik izhaja štirinajstredno med šolskim letom.

Naročnina za leto 1991 znaša 380 din za posameznike in 760 SLT za organizacije.

Za upokojene prosvetne delavce in študente pedagoških smeri 260 SLT na leto.

Posamezna številka stane 25 SLT.

Tisk ČTP Ljudska pravica, YU ISSN 0033-1643.

ŠOLSKO SVETOVALNO DELO

Načrtno iz zadreg

Ustanovljena je Sekcija šolskih svetovalnih delavcev Slovenije

Dne 25. 9. 1991 je iniciativni odbor za ustanovitev društva šolskih svetovalnih delavcev (izbran na posvetu Položaj in perspektiva šolskega svetovnega dela, Maribor, marec 1991) na sestanku v prostorih Pedagoškega inštituta v Ljubljani ustanovil Sekcijo šolskih svetovalnih delavcev Slovenije. Sekcija bo članica Zveze društev pedagoških delavcev Slovenije. Do 1. skupščine Sekcije, ki jo iniciativni odbor načrtuje za sredino novembra, bo funkcijo izvršnega odbora opravljal iniciativni odbor (dr. Franc Pediček, dr. Metod Resman, mag. Janez Bečaj, prof. Bernard Stritih, Benjamin Jurman, Brane Slivar, Zorica Žebeljan, Anton Skok in Tanja Bezić).

Iniciativni odbor predlaga, naj se v IO Sekcije šolskih svetovalnih delavcev Slovenije včlanijo predsedniki ali podpredsedniki Sekcije šolskih pedagogov Slovenije, Sekcije psihologov v vzgoji in izobraževanju in Sekcije socialnih delavcev v vzgoji in izobraževanju. S tem predlogom so se strinjali tudi vsi predsedniki navedenih sekcij in matičnih društev (Društvo psihologov Slovenije, Zveza društev socialnih delavcev Slovenije, Slovensko društvo pedagogov).

Tako oblikovan začasni izvršni odbor in člani sekcij in društev smo obravnavali najnovejšo zakonodajo, sprejeto za področje vzgoje in izobraževanja – Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. RS št. 12, 6. 9. 1991). Sklepe o določitvi standardov in normativov za opravljanje vzgojno-izobraževalne dejavnosti v osnovnih šolah, nižjih glasbenih šolah in v domovih za učence osnovnih šol, v srednjih šolah, v domovih za učence srednjih ter za opravljanje vzgoje in izobraževanja otrok in mladostnikov, kotno v razvoju v vzgojno-izobraževalnih zavodih (Ur. l. RS, št. 16, avgust 1991) ter Osnutek zakona o osebnih dohodkih in drugih prejemkih delavcev v javnih vzgojno-izobraževalnih zavodih (Poročevalec 2/91, 8. 8. 1991). Ob koncu smo prejel sklepe:

1. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja

Ugotovljamo, da zakon uvršča šolske svetovalne delavce med strokovne delavce šole. Predlagamo, da področja zakonodaja (zakon o OS, o srednji šoli itn.) in pravilniki, ki bodo iz nje izhajali, upoštevajo, da so šolski svetovalni delavci pedagoški strokovni delavci in da zanje veljajo vsa določila, ki veljajo za pedagoške delavce šole. Pri tem mislimo predvsem na strokovne izpite in pravilnik napredovanja pedagoških delavcev.

Sodelovati želimo tudi v ustreznih komisijah, ki bodo sodelovale na določene normative akte.

Se posebej veliko nam je do tega, da bi sodelovali pri oblikovanju zakonov o osnovni in srednji šoli in dijaških domovih, pri oblikovanju pravilnika o napredovanju pedagoških delavcev in pri oblikovanju normativov za demografsko ogrožena območja v Republiki Sloveniji in na področju mešana območja.

2. S sprejetjem navedenih Sklepov v zvezi s standardi in normativi slovenskega društva omogoča nadaljnji razvoj šolskega svetovnega dela; to je izredno pomembno za razvoj celotnega šolskega sistema pri nas. S tem so upoštevani strokovno ute-

meljeni sklepi zadnjega posveta o šolskem svetovalnem delu, ki ŠSS upravičeno imenujejo za pomembno novost slovenske šole, ki jo moramo vsekakor ponuditi evropskemu prostoru. Žal ugotovljamo, da le-tega normativi ne priznavajo za dijaške domove. Zato predlagamo, da se še enkrat presodi, ali in zakaj zavreči doseženo na tem področju vzgojno-izobraževalnega dela, če upoštevamo, da mora imeti šolsko svetovno delo svojo težiščno vlogo v sodelovanju in spodbujanju vseh vidikov razvojne dejavnosti šole in doma, da mora biti usklajevalac in povezovalac razvojne dejavnosti. Nenadomestljiva pa je tudi vloga ŠSD pri načrtovanju in spremljanju življenja in dela šole in dijaškega doma. Upoštevati moramo, da se mora zasnova šolskega svetovnega dela premakniti od socialno-etatične zasnove in pedagogsko-psihološkega individualizma v integrativno osebnostno, skratka v antropološko-personalistično smer. Iz tega zornega kota seveda ni mogoče zagovarjati mnenja, da ima učenec že v šoli svojega »psihologa«, kakaj bi ga potem imel še v domu.

Predlagamo torej, da se tudi dijaškim domovom omogoči zaposlitev svetovnega delavca – strokovnega delavca. Zagotavljamo, da brez tega oseba dijaški domovi ne bodo zmogli zelo pomembnega razvojnega koraka vsebinsko in organizacijsko.

Pri določitvi normativov za zaposlitev strokovnih delavcev v osnovnih in srednjih šolah je treba upoštevati strokovne utemeljitve (zapisane v gradivu – B. Jurman: Načrtovanje življenja in dela osnovne šole. Delo šolskih svetovalnih delavcev, Pedagoški inštitut pri Univerzi v Ljubljani, Ljubljana 1978, sklepi posveta – Položaj in perspektiva šolskega svetovnega dela, Maribor, marec 1991, Sodobna pedagogika št. 3-4/91, str. 205, ter Gradiva Zavoda Republike Slovenije za šolstvo: Izobraževanje v Sloveniji za 21. stoletje, Globalna koncepcija razvoja vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji (ZRSŠ 91/3) in Strokovne podlage za program vzgoje in izobraževanja mladine v Republiki Sloveniji (ZRSŠ 91/4), ki predvidevajo kot cilj

zaposlitev strokovnega teama (pedagog, psiholog in socialni delavec) na vsaki optimalno veliki osnovni pa tudi srednji šoli. Optimalnost šole z vsebinskega in organizacijskega zornega kota se bo v prihodnosti zaradi razvoja devetletne ali celo desetletne osnovne šole približala številu 30 oddelkov, zato bi bilo zelo smotno ohraniti teame, ki jih na šolah že imajo skratka, da za zaposlitev ŠSD znižamo trenutno določen normativ za osnovno šolo iz 20 na 16 oddelkov. Pri tem morajo biti tudi za svetovne delavce šteti OPB, ki ne pomenijo razširitev dela le v organizacijsko-tehničnem pomenu ali za pedagoško vodenje šole, temveč tudi vsebinsko razširitev šolskega svetovnega dela v njegovem razvojno inovacijskem pomenu in z vidika pomoči otroku in učitelju pri vzgojno-izobraževalnem delu.

Normativ za zaposlitev svetovnih delavcev na srednjih šolah pa onemogoča kakovostno svetovno delo na šolah, ki imajo več kakor 20 oddelkov. Žal se pri oblikovanju tega normativa po naši presoji ni upoštevalo, da je optimalnost srednje šole odvisna od števila programov, ki se na neki šoli izvajajo, od oblike pouka, ki se razlikuje med šolami (letne, polletne šole ipd.) od nujnosti racionalne izrabe šolskih delavnic in specializiranih učilnic itn. Predlagamo, da tudi za srednje šole velja enak normativ za zaposlitev šolskega svetovnega delavca kakor za osnovne šole. Šele takšen normativ nam omogoča doseganje minimalne kakovosti šolskega svetovnega dela.

Če družba v tem trenutku, in to tudi razumemo, ni sposobna razvijati svetovnega dela intenzivno in ekspanzivno, naj s svojim odnosom vsaj ne naredi koraka nazaj in s tem ne povzroči nepopravljive škode.

3. Poleg pripomb in predlogov za bolj kakovostno oblikovanje normativov pa smo na seji sprejeli tudi priporočilo za reševanje kadrovske težave, ki bodo nastale zaradi sprejete zakonodaje.

Predlagamo, da vodstva šol ob določanju kadrovske presežke predvsem pomagajo zagotoviti svetovnim delavcem ustrezno zaposlitev ali dopolnitev delovnega časa na šolah (zavodih) iste ravni (osnovne in srednje šole, dijaški domovi). Pri usklajevanju potreb med šolami in drugimi zavodi bi morali pomagati šolam ustrezni občinski in republiški upravni in strokovni organi. Pri tem mislimo predvsem na Ministrstvo za šolstvo, Zavod Republike Slovenije za šolstvo in sploh njegove organizacijske enote ter na oddelke za družbene dejavnosti na ravni mest in občin. Pomagati je pripravljena tudi sekcija za ŠSD in IO sekcij matičnih društev. Verjamemo, da se bo pri odpravljanju teh upoštevala veljavna zakonodaja za vzgojo in izobraževanje in da se bodo odpravile napake, ki so bile v nekaterih, primerih že

povzročene, ko so svetovalne delavce premeščali iz šol pod občinske upravne službe ali jih zaposlovali kot učitelje brez ustrezne izobrazbe (npr. v OPB).

Pri novem zaposlovanju naj se upošteva samostojnost šole pri izbiri strokovnega profila svetovnega delavca, in se je mogoče tudi predvidi možnost za strokovno povezovanje svetovnih delavcev istovrstnih šol v strokovne teame ali kolegije.

Šolam in občinam pa priporočamo tudi iskanje oblik in načinov dodatnega financiranja; tako bi dosegli ali ohranili čim višjo stopnjo kakovosti šolskega svetovnega dela.

4. Na 1. seji Sekcije za šolsko svetovno delo so razpravljali spregovorili tudi o Osnutku zakona o osebnih dohodkih in drugih prejemkih delavcev v javnih vzgojno-izobraževalnih zavodih. Ugotovljamo, da se v tem zakonu popolnoma neutemeljeno namerava nižje plačevati delo svetovnega delavca, ki mora imeti v osnovi popolnoma enako stopnjo izobrazbe kakor učitelj. Žal nam razlogi za takšno obravnavo niso jasni in smo o tem že obvestili republiški sindikat SVIZ. Tako se svetovalnemu delavcu nepravilno dodeljuje manjvreden položaj v šolah, to pa iz zornega kota stroke ni sprejemljivo in bi tudi zelo neugodno vplivalo na nadaljnji razvoj šolskega svetovnega dela in ustrezno kadrovskega sedbo teh delovnih mest. Trdno smo prepričani, da upravičeno pričakujemo pravično rešitev tega pomembnega problema.

5. Izvršni odbor Sekcije za šolsko svetovno delo tudi predlaga, da se zato, da bi se šolsko svetovno delo hitreje in bolje razvijalo, v program izobraževanja prihodnjih pedagoških delavcev na vseh ravneh in v program izobraževanja ravnateljev zajamejo vsebine, ki bodo navedene osebje seznanjale s šolskim svetovalnim delom, z njegovimi cilji, vsebinami in organizacijskimi značilnostmi.

6. Iniciativni odbor Sekcije za ŠSD meni, da je na Zavodu R Slovenije za šolstvo in šport treba takoj strokovno pokriti tudi področje šolskega svetovnega dela, in to z oblikovanjem strokovnega teama za to področje dela tako na republiški ravni kakor tudi na območnih ravneh. Pomanjkanje razvojno-svetovalnih delavcev za to področje, je že v preteklosti povzročilo temu delu precejšnjo škodo.

Zavedamo se, da je poleg naših problemov v šolstvu še cela vrsta drugih težav enako pomembnih in celo pomembnejših, kljub temu pa smo navedene ugotovitve poslali ustreznim organom, da se bodo odgovorno zavzeli za reševanje omenjenih problemov.

ZA IO Sekcije šolskih svetovalnih delavcev Slovenije
TANJA BEZIC

aktualno

NAŠ KOMENTAR

PAVEL ZGAGA

Utišanje

Vprašanje, ki me je začelo vznemirjati, je namreč tole: ali je le naključje, da je po »vroči« pomladi, ko so tako prihajajoča šolska zakonodaja in sindikalno gibanje šolnikov kot dinamično šolsko življenje samo (z nepopustljivimi maturanti vred) poskrbeli za stalno navzočnost »naše« problematike v javnosti, zdaj na vrsti »mlačna« jesen? Res je, tu in ta trenutek se dogaja toliko zgodovine, da bomo imeli naslednjih nekaj desetletij spet težave s sestavljanjem zgodovinskih učbenikov za zadnje razrede. Vojna na Hrvaškem in domači spopadi okrog lastninske zakonodaje prav gotovo odtehtajo toliko, da morate komentarije ob začetku novega šolskega leta ali poročilo z razprave o izdajanju učbenikov iskati na skritih robovih notranjih strani. Vendar pa pred nami ni nikakršno običajno šolsko leto in v njegovem prvem mesecu izdajanje učbenikov gotovo ni bil edini ali osrednji šolski problem. Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja je komaj začel veljati in snovanje nove šolske zakonodaje je na straneh Uradnega lista šele napovedalo tisto fazo, za katero so ljudje nasploh najbolj občutljivi: predlog za izdajo zakona o osebnih dohodkih v šolstvu. Avgustovski sklep slovenske vlade o določitvi normativov za pedagoško delo je povzročil val komentarjev, ki pa se je vsaj v obvladovanem delu javnosti, v časopisju, hitro umaknil v strugo. Im.

Vendar pa tega ne gre stopnjevati v paranojo o dirigiranih urednikih in drugih preživelih (povsem?!) šikanah. Medijska navzočnost posameznega področja družbenega življenja je hudo relativna stvar, ki se včasih spremeni čez noč. Prav gotovo so razburljivi zgodovinski časi sicer ugodna priložnost, da zaradi pomanjkanja prostora kak vaš lokalni škandalček ne pride na strani, ki jih berejo vsi, ali da »spravite skozi« neko zadevo, na kateri bi se sicer pasli dežurni kritiki. Toda zaradi vsega tega se le ne gre pretirano vznemirjati.

Zato pa ima vprašanje, ki se mi je postavilo tisto oblačno popoldne še neko drugo plat. Gre za neko pretanjeno spretnost, ki jo je zaznali v zdajšnjem diskurzu o šolskih zadevah, za posamezne izraze, skorajda za nekakšno intonacijo stavkov, ki ni toliko nova (nasprotno, dobro jo poznam iz nekaj prejšnjih časov), kolikor morda napoveduje nov način vodenja tega diskurza. Šolske zadeve na Slovenskem pač niso nikoli bile zgolj obrobne zadeve. Spomnite se samo novejših časov: tistim z zgodovinskim spominom gotovo ni pretirano trditi, da sta bili npr. znameniti sekcijski razpravi o usmerjenem izobraževanju v Cankarjevem domu leta 1983 del »slovenske pomladi«. Splošni-zgodovinski tok zadnjih dveh, treh let se je med drugim tudi v šolskem polju kazal v »novem ustvarjalnem zagonu«, kot so to imenovali nekateri kolegi. Tako rekoč fizično otipljiv razpad nekega »občega pedagoškega smotra« – diagnosticiran kot vzgojna fantazma vladajoče ideologije – je učitelja, ki je ohranil vsaj za iskrico identifikacije s svojim poklicem, naravnost silil h glasnemu iskanju izhoda iz dolgoletne letargije. Zato je diskurz o šoli v novejših časih postal odkrit politični diskurz: govoril je glasno in o javnih stvareh. Bilo je ganljivo gledati tolike ljudi, ki so uživali v odkritju, da zmerejo artikulirati svoja prebujanja.

Moj prijatelj, ki nima prav nobenega razloga, da bi blagovol prejšnji režim, je lanske volitve javno komentiral kot konec nekaj mesecev stopnjevanje svobode. Oblast na neki način kaj drugega kot konec (ali meja) svobode niti ne more biti, vendar o tem kdaj drugič. Za našo temo je pri tem zlasti pomembno, da gramatiko političnega diskurza prisvaja zase. Ker je oblast demokratična in ker z državljani komunicira, seveda ne prepušča govoriti, pač pa določa pravila, koncepte in intonacijo tega govorjenja. Ta pravila pa merijo na to, da uspravijo lastno govorico, da vnesejo pravne koncepte v bojevitost željo po govorjenju, da intonacijo »spet prilagodijo našemu temeljnemu poslanstvu«. Namesto težko izbojevanega razsvetlenskega sapere aude stopa zdaj tolažba v tem, da je šola »pač živ organizem« (to sta mi v septembru v časopisih povedala tako šolski minister kot predsednik skupščinskega prosvetarskega odbora), da »vse temelji na odnosu«, da mora biti učitelj »s srcem stalno v šoli, razen tedaj, ko spi«.

Ob pomisli, da je spet red, bi se morda človek v teh norih časih moral počutiti bolje. Kako to, da potlej spet tožimo o malodušju?

In koliko imajo pri tem nori časi?

BORIS LIPUŽIČ

Izgubljen stik z resničnostjo ali sprenevedanje?

Ob nedavnem priporočilu Demokratske pedagoške stranke Jugoslavije

Tednik delavcev v vzgoji in izobraževanju Republike Srbije, Prosvetni pregled, je 17. septembra objavil svojevrsten poziv predsedstva Demokratske pedagoške stranke Jugoslavije. Nenačelna politična združba pedagogov se je skrbniško lotila neuresničljivih naloge. Sprejela je Priporočilo o moralni ozdravitvi družbe z vzgojo otrok in mladine v Jugoslaviji. Dokument spominja po slogu na ministrski okrožnico izpred tridesetih let. To strankino besedilo kaže, da se gre do sestavljalci novejšemu politično v vzgoji in izobraževanju. Obzirno rečeno: v svoji navidezni pedagoški naivnosti še zmeraj ne upoštevajo družbenih in političnih sprememb, ki so nastale v dozdajšnji Jugoslaviji. Lahko bi sklepali, da so v DPSJ izgubili stik z resničnostjo ali pa se zgolj sprenevedajo. Takšna pravila igre pa smo dobivali iz zvezne prestolnice že v preteklosti.

Strankarski pedagogi so se lotili akcije s problematičnimi izhodišč. Vzgojno-izobraževalno dejavnost v nekdanji federaciji obravnavajo še zmeraj kot nekakšen zvezni pedagoški fevd. Z enotnimi smernicami bi radi urejali nekaj, kar že več let ni več enotno. Jugopedagoški recepti

»za moratno zdravje jugoslovanske družbe« so žal neuporabni, ker v DPSJ niso pripravljali pogledati resnici v oči in pokazati na prave vzroke zdajšnjega moralnega stanja. Zato bi lahko ob predlogih, ki jih ponujajo v programu svoje akcije, spet prizanesljivo vzkliznili: »Sancta simplicitas!«

Zadeva je prav ironična: ob tem ko iz dneva v dan spremljamo grozote vojne na Hrvaškem in nenehne kršitve pravkar sklenjenih »premirij«, ko zvezna vojska skupaj s svojimi pomočniki z najtežjim orožjem uničuje hrvaška mesta in vasi in ko še zmeraj ne vemo, koliko je mrtvih, pedagoška stranka ponuja sprejem »kodeksa politične morale« in ustanovitev nekakšne »etične porote«, sestavljene iz zastopnikov strank in gibanj. Strankarski pedagogi menijo, da bi lahko s široko akcijo »moralne ozdravitve« premagali, kot sami pravijo, »srbsko-hrvaško konfrontacijo in albanski separatizem ter našli razumne in učinkovite poti dolgoročnega premagovanja globoke krize«. Temu nevtralnemu splošnemu pozivu sledijo predlogi dejavnosti, ki v bistvu niso nič drugega kot blažen žegen. V programe vzgojno-izobraževalnega dela šol naj bi uvrstili teme o človečnosti, poštenju,

domoljubju, narodnosti in verski strpnosti, prijateljstvu, solidarnosti in resnici. Če vzgoje za te splošne človeške vrednote ni v zdajšnjih programih, življenja in dela šol, potem teh vrzeli tudi ne bodo zapolnila posebna dodatna poglavja o moraliziranju na sestankih razrednih skupnosti učencev ali v pogovorih razrednikov z učenci. Nobeni dopolnilni programi ne morejo nadomestiti tistega, kar manjka splošni kulturi in civilizaciji na Balkanu.

Prenovitelji moralne vzgoje se zavzemajo tudi za poseben predmet, ki naj bi pri pomogel k »prevzgoji učencev v sodobnih jugoslovanskih razmerah«. Takšnih nasvetov pa ni mogoče označiti drugače kot »moralna farsa«.

V sklepnem delu priporočila te pedagoške stranke je predlagano še organiziranje »tribuna, na katerih bi razpravljali o aktualnih problemih morale v jugoslovanski družbi«, vpeljali naj bi na gradnje natečaje med mladino in pedagogi s temo o družbeni morali, na koncu pa vabijo politične organizacije (?), javna občila in državne organe, naj njihovo akcijo vsestransko podprejo. Tako naj bi »pomagali mladim ljudem, da bi postali moralni in srečni ljudje v Jugoslaviji«. Skratka,

kopica fraz. Še v drugem času in prostoru bi bile takšne misli ironične in sarkastične, ne pa v razpadli državi, ki je pravo nasprotje vsega, kar je povezano z današnjimi civilizacijskimi pojmovanji družbene morale.

In kakšna so sicer merila za resnicoljubje časnika, ki je objavil to moraliziranje strankarsko organiziranih jugopedagogov? O tem govore nekateri članki v isti številki Prosvetnega pregleda: opisujejo reke beguncev »iz srbskih dežel na Hrvaškem, ki jih sprejemajo kot so nesrečnike iz Slovenije med zadnjo svetovno vojno«, Slovincem pa očitajo, da so zdaj gostoljubnost vrnili tako, da so »srbski mladosti, oboroženi s praznimi puškami, streljali v hrbet...«. V članku o šolstvu na Kosovu zamerijo Albancem, da so nepoučljivi in niso pripravljani pomagati srbskim prosvetnim oblastem reševati velikih problemov v izobraževanju na Kosovu. Samo za svoje politične cilje jim gre. Prosvetni Rašomon ali sprenevedanje, gotovo pa nekaj, kar nima nič skupnega z zdravim družbeno moralno, za kakršno se po realističnih balkanskih manirah zavzema Demokratska pedagoška stranka Jugoslavije.

doma drugje

K POUKU ČEZ DRŽAVNO MEJO

Dobro sosedstvo za prihodnost

Zgodilo se je, kar se je še pred kratkim zdelo komaj verjetno: skupina desetih učencev velikovške trgovske akademije in enako močna skupina slovenjgraške ekonomske šole, obakrat iz četrtega letnika, sta za en teden zamenjali šolo, tako da sta pouk doživljali pri sosedih čez državno mejo.

Tudi ta zgodba ima svojo zgodovino. V resnici se je začela pred kakšnimi osmimi ali devetimi leti, ko je prof. Anton Schellander na slovenjgraško srednjo šolo pripeljal prvo skupino učencev velikovške šole. Bil je ravno čas začetnih jugoslovanskih omejitev čezmejnega poslovanja prometa in prvega preplaha o zlomu državnega socializma – o tem so poročali avstrijski časniki pretirano zaskrbljeno in pisali celo o pomanjkanju najnujnejših živil in podobnem. Sprejem koroških gostov v gostinski šoli slovenjgraške šolskega centra je k sreči dokazal nasprotno. Tako se je torej začelo in nadaljevalo, največ pa pripomoglo k spoznanjem, da se moramo na tej razmeroma kratki razdalji, na tako rekoč v istem zemljepisnem in kulturnem prostoru večkrat srečevati, saj se premalo poznamo in dostikrat živimo drug mimo drugega – bolj na temelju nekih predsodkov kot pa na podlagi tega, kar je v resnici. Gre pač za to, da so nujne razlike med obema deloma Koroške samoumevne, celostno poznavanje obeh pa je le pot do vzajemne koristi.

Prvemu obisku učencev v Slovenji Gradcu je sledil učiteljski zbor velikovške šole, temu pa še skupna ekskurzija učencev in učiteljev obeh šol po avstrijski Koroški. Sodelovanje obeh šol se je nadaljevalo s takšnimi ali drugačnimi občasnimi stiki, najpomembnejši kakovostni premik pa je nastal po temeljitih pripravah v tem šolskem letu 21. aprila 1991, ko je prva skupina srednješolcev iz Velikovec pripotovala k slovenjgraškim gostiteljem in se razmestila po njihovih domovih zato, da bi se ves teden šolala na gostujoči šoli. Skoraj samoumevno je, da jih je vodil prof. A. Schellander, zdaj dolgoletni pobudnik tega čezmejne sodelovanja. Slovenjgraška skupina je z enakim namenom odšla v Velikovec, 22. aprila 1991, in se nastanila v tamkajšnjem dijaškem domu poklicne šole.

V obeh skupinah so bili dijaki, ki se v svoji šoli učijo jezik sosedov, torej slovenščino ali pa nemščino kot redni šolski predmet. Predvsem na tej podlagi se je mogoče zvesti v redni pouk, skratka, to je bistveno olajšano, čeprav marsikaj omogoča že prvi skupni tuji jezik, angleščina, pa tudi sorodnost številnih strokovnih predmetov, zlasti računalništvo kot podlaga za obdelavo podatkov v gospodarstvu. Posebno privlačna pa je pri tem gotovo sprememba okolja – druga šola, drugi sošolci, drugi učitelji v sosednji državi. Poleg tega je celotredenski spored bivanja v Slovenji Gradcu vseboval skoraj vsak dan še kaj dodatnega: potovanje v Ljubljano (kot nadomestilo pouka, ki je odpadel zaradi stavke maturantov ob letošnjih zapletih z zaključnimi izpiti) z obiskom tamkajšnje ekonomske šole, ogled Velenja, slovenjgraških kulturnih ustanov. V orančevih Kotelj in Raven ter kakšen večer v disku, ki je za današnjo mladino že neogiben.

Nekaj podobnega je doživljala slovenjgraška skupina v Velikovec pod vodstvom prof. Da-

nice Doler-Svabov. Morda je ravno zato en sam teden za takšno izmenjavo učencev premalo. Nujnih spremljevalnih, tako rekoč protokolarnih vsebin je namreč toliko, da je delo v razredu vendarle prikrajšano.

Obe skupini sodelujočih učencev sta se po opravljenem tednu gostovanja srečali sobotno popoldne, 27. aprila 1991, na srednji šoli v Slovenji Gradcu. Srečanje se je končalo s skupnim piknikom v lovski koči nad Selami pod Uršljo goro. Eni in drugi so bili zadovoljni in spodbujeni ter prepričani, da so doživeli veliko lepega, koristnega in pomembnega. Tako sta obe šoli kot prvi na tem področju prebili led med Avstrijo in Slovenijo in se zapisali v zgodovino meddržavnih šolskih stikov. Vse je potekalo brez zapletov ali kakršnih koli težav, to pa bo pripomoglo, da nezaupljivosti – kot je videti, je le bilo tokrat nekaj predvsem na avstrijski strani – v prihodnje sploh ne bo več. Hkratne krajše izmenjave učencev so lahko tudi najustreznejši prehod na morebitne daljše oblike izmenjave ali skupnega izobraževanja, kot ga predvideva vzajemni šolski spokus z enotno trgovsko akademijo za zdaj na območju Avstrija – Slovenija – Italija v povezavi Alpe-Jadran. Pobuda za to je prišla prav z velikovške trgovske akademije, potrdil pa jo je deželni šolski svet Koroške.

Predstavljeno gostovanje je po srečnem naključju prav obogatilo posvet o nadaljnjih oblikah šolskega sodelovanja na tej in oni strani meje. Posvet je bil 25. aprila 1991 na slovenjgraški srednji šoli. Udeležilo se ga je močno zastopstvo koroškega deželne šolskega sveta in mladinskega Rdečega križa iz Celovca, republiko Slovenijo pa je zastopala slovenjgraška enota Zavoda RS za šolstvo. Posvet je podprl tudi v tem zapisu predstavljeno obliko povezav šol in prevzel obveznost, da ji dokončno uredi pravno podlago z meddržavnimi določili o nujnem bolniškem zavarovanju sodelujočih.

Naše medsebojno krajše ali daljše sodelovanje na sorodni šoli čez mejo je izredno dragocen korak k tisti skupni Evropi, ki je naša skupna prihodnost. Prvotne zamisli in zdaj že prve izkušnje kažejo, da nas vztrajnost pri teh prizadevanjih vodi na pravo pot v Evropo, k sosedstvu brez meja.

FRANČEK LASBAHER

Tržno usmerjeno vodenje

Z ravnatelji na desetdnevem tečaju v Angliji

Ob koncu junija je skupina ravnateljev osnovnih in srednjih šol v organizaciji Zavoda RS za šolstvo in šport obiskala Crewe + Alsager College of Higher Education v kraju Crewe v Angliji in se tam udeležila desetdnevnega tečaja o vodenju šol (Education Management). V skupini so bili poleg ravnateljev še zastopniki zavoda RS za šolstvo in šport, Pedagoške akademije v Ljubljani in Filozofske fakultete. Za nenavadno obliko izobraževanja so se dogovorili ob obisku dekana oddelka za podiplomski študij na stalno strokovno spopolnjevanje in usposabljanje učiteljev tega kolidža dr. Evansa, ki je bil gost zavoda v začetku tega leta. Oddelke namreč vodi tudi podiplomski študij managementa v izobraževanju. Želeli smo spoznati njihovo šolo za management in videti, kakšne izkušnje in spoznanja lahko prenesemo v našo »šolo za ravnatelje«. Gostitelji so pripravili bogat študijski program, obiske šol in vrtcev, pogovore s strokovnjaki za posamezna področja. Pokazali so nam tudi del kulturnih zanimivosti okolice.

Organizatorji so že poznali strukturo udeležencev tečaja in naše želje, na podlagi katerih so pripravili program. O njem smo se pogovorili tudi na našem prvem srečanju. Sicer pa smo se na tečaju seznanjali s temami, kot so: britansko šolstvo, teorija organizacije, začetno izobraževanje učiteljev, razvoj osebnosti in motivacije, vodenje izobraževalnega procesa, financiranje, spreminjanje kakovosti v izobraževanju. Posebno zanimiva je bila tema, ki so jo poimenovali Diagnostični modul. V tem delu programa namreč vsak udeleženec šole za ravnatelje predvidi svoj osebni razvoj in razvoj šole, v kateri je zaposlen kot vodilni delavec. Enako analizo opravi udeleženec ob koncu študija, za tem pa mentor in sam udeleže-

nec primerjata predvidevanje in stvarno stanje in ugotavljata razlike, ki so nastale med študijem. V tem delu programa udeleženec spozna tudi učne sloge in določi svoj slog učenja.

Predavanja so bila v prostorih, kamor je bilo mogoče namestiti največ 15 udeležencev. Predavatelj (bolje moderator) je uporabljal grafoskop, videokasete, učne lističe, krajše učno gradivo. Že prvi predavatelj nas je opozoril na sistem »predavanj s prekinitvami«, sproti smo dopolnjevali posamezne nejasnosti. Zanimiva je bila tudi njihova misel: Studentov ne učimo, le pomagamo jim, da se učijo sami. Podoben prijem smo kasneje opazili tudi pri obisku šol: učitelji so učenecem zgolj pomagali, da so se učili.

Omiš, akril, 1989

Mednarodna vesoljska univerza

Mednarodna vesoljska univerza (International Space University) je mednarodna neprofitna izobraževalna organizacija na področju vesoljskega razvoja in raziskovanja. Njen namen je zbrati mlade, vesolju predane ljudi in jih izobraziti za vodilne stalne izstrelive človeštva v vesolje.

Ustanovljena je bila v letu 1987 in je prva organizacija te vrste v svetu. Cilj univerze je izobraziti študente, ki so se že izkazali na svojem strokovnem področju in imajo določene organizacijske sposobnosti, na podiplomski ravni. Ustanovili so jo dva Američana in Kanadčan, ki so spoznali, kako pomembno je mednarodno sodelovanje pri tako zahtevni nalogi, kot je osvajanje vesolja. Vsi trije so se že prej ukvarjali z delom pri raznih ustanovah in organizacijah, povezanih z vesoljem, in bili razočarani nad njihovo nacionalno enostranskostjo. To stanje je bilo mogoče spremeniti le z revolucionarnim dejanjem in izobraževanje je najprimernejše področje. Mednarodna vesoljska univerza je odgovor na kitajski pogovor: Kadar načrtuješ za leto, posej seme, kadar načrtuješ za desetletje, posadi drevo, kadar načrtuješ za stoletje, izobražuj ljudi.

Na ustanovitveno konferenco 12. aprila 1987 so bili povabljeni zastopniki vseh vesoljskih držav in so se udeležili v presenetljivo velikem številu. Delovanje tedaj ustanovljene univerze je trenutno omejeno na organiziranje plemenitih šol, že naslednje leto pa bodo objavili, katero mesto je

zmagalo na razpisu za stalno univerzitetno mesto, kjer bodo predavanja na magistrski študij za naslov magistr vesoljskih znanosti (Master of Space Studies).

Doslej so bile že štiri poletne šole: 1988 v Cambridgeu (Massachusetts, ZDA), 1989 v Strasbourgu (Francija), 1990 v Torontu (Kanada) in 1991 v Toulousu (Francija). Načrtovane poletne šole bodo 1992 v Kitajju (Japonska) in 1993 v Moskvi (Sovjetska zveza). Dosedanje poletne šole so potrdile pravilno usmeritev univerze in veliko pripomogle k akademskim in organizacijskim izkušnjam.

Izobraževalni proces v poletnih šolah, ki traja 10 tednov je multidisciplinaren. Udeleženci poslušajo predavanja s področij, povezanih z vesoljem: tehnike, satelitskih aplikacij, fizikalnih znanosti, ekonomike in organizacije, medicine, arhitekture, humanističnih ved, politike in prava ter surovine, virov in predelovanja. Po končanih predavanjih sledijo izpiti. Izobraževalni program se nadaljuje s predavanji s področij, ki jih udeleženci sami izberejo. Študij končajo s projektom in diplomom.

Predavatelji na Mednarodni vesoljski univerzi so vrhunski strokovnjaki na svojih področjih in prihajajo tako iz univerz kot iz industrije z vsega sveta. Določeno število predavateljev je stalno, veliko pa je gostujočih. Pri pedagoškem delu in pri projektu pomagajo tudi asistenti, ki so vsi diplomanti Mednarodne vesoljske univerze.

Obiski šol

Za obiske šol sta bila predvidena dva dneva. Razdelili smo se v več skupin in obiskali vrtec, nižjo in višjo stopnjo osnovne šole ter srednjo šolo (Primary School, Secondary School). S skupino kolegov sem obiskala manjšo osnovno šolo (od 1. do 5. razreda). Presenetila je razmestitev prostorov (odprt prostor s prehodom iz enega razreda v drugega), za okroglimi mizami so sedeli po štirje učenci in samostojno delali, posameznikom je pomagal učitelj, ki je sedel mednje. V prostoru je bil zaznati mir, čeprav so se učenci pogovarjali, vstajali in se sprehajali. Šola je imela knjižnico, založeno z mnogimi priporočniki, ki so jih uporabljali učenci že na tej stopnji. Opazila sem npr. pregledno urejen slovar angleškega jezika za to starostno stopnjo, pa leksikone, slike ipd. Vrsta računalniških programov je bila izdelana za utrjevanje znanja.

Vsi pa smo se udeležili tudi »dneva odprtih vrat« Comprehensiv School v kraju Alsager. Ob koncu šolskega leta je šola predstavila svoj izobraževalni program in dejavnosti, v katerih sodelujejo učenci in tako propagirala vpis. Šola so ta dan obiskali starši in učenci, ki so se želeli vpisati vanjo (naša višja stopnja osnovne šole in srednja šola). Poslušali smo več šolskih orkestrrov in zborov, videli gledališke predstave, likovno oblikovanje učencev, poskuse iz naravoslovja ipd., dobili prospekte o programu in dejavnostih šole. Skratka: doživeli smo »marketing izobraževanja«.

Programi za podiplomski študij in programi strokovnega spopolnjevanja učiteljev

Marketing izobraževanja smo doživeli tudi, ko so nam profesorji tega oddelka predstavili pomembnejše programe, po katerih izobražujejo. Pripravljajo krajše (enodnevnne) in daljše (dve- ali triletnne) izobraževalne programe za učitelje in druge delavce v šolstvu. Med daljšimi programi so bili za nas zanimivi programi podiplomskega študija v managementu v izobraževanju (za vodilne delavce v šolah), iz naravoslovja (za poučevanje na naši razredni stopnji osnovne šole) in metodik, specialnih didaktik. Vsi programi so zasnovani na sistemu modulov (programskih enot s 15 do 20 izobra-

ževalnimi urami), ki si jih priobiva študent zelo prožno. Pri študiju upravljanja izobraževanja npr. dobivajo študenti (ob denkrat na teden – popoldan od 16. do 19. ure, študij pa traja dveh do treh let. Temeljni program zajema 6 modulov, izbirni 6 modulov, raziskovalna faza 8. Za strokovno spopolnjevanje imajo pripravljenih 24 programov krajšega enodnevnega usposabljanja na različnih področjih. Šola izvaja daljše programe izobraževanja tudi v tujdislociranih enotah, krajše pa lahko tudi v posameznih šolah.

Dogovori

Z dekanom oddelka za podiplomski študij in stalno strokovno spopolnjevanje učiteljev dr. Evansom, smo se v zadnjih dneh pogovarjali tudi o nadaljnjem sodelovanju. Šola je pripravljena poslati v Slovenijo svoje strokovnjake, ki bi vodili krajshe seminarje za posamezna tematska področja, kot so umetnost in oblikovanje, sebnne potrebe učencev, pravi študentov v poučevanju ipd. Mogoče pa je tudi podiplomski študij managementa v izobraževanju ali za razredne učitelje in učitelje specialnih didaktik. V tem primeru bi organizirali študij skupino naših kandidatov. Dogovarjali smo se, da bi s temi programi sodelovali v programu Sveta Evrope Tempus.

Ob koncu tedna smo si ogledali staro mesto Chester, obiskali nekdanje jeklarsko središče Ironbridge, udeležili smo se koncerta komornega orkestra Hall Orchestra v Manchestru in seveda obiskali angleški pub.

Udeleženci smo pridobili izredno veliko novih informacij in izkušenj in posamezni ravnatelji so že načrtovali, v čem bodo izboljševali šolo v naslednjem letu. Bili smo nadvse motivirani in dejavna učna skupina. Zbrali in prinesli smo veliko študijskega gradiva.

V Angliji smo preživljali te nočne dneve napada JA na Slovenijo. Spremljali smo tisk in televizijska sporočila in v pismih bralcev v The Independent tukaj izrekli priznanje časopisu za izredno poročanje o dogodkih. Javno smo se zahvalili tudi kolegicam za izjemno strokovno pripravljen tečaj.

Z vsem, kar smo videli in spoznali, bomo seznanjali pedagoško javnost po časopisih in revijah ter na predavanjih in seminarjih.

MARIJA VELIKONJA

Kot sem že omenil, je bila letošnja poletna šola (International Space University 1991 Summer Session) v Toulousu (Francija). Udeležilo se je 137 slušateljev iz 26 držav z vseh celin sveta. Tudi sam sem bil med slušatelji kot prvi in edini zastopnik Slovenije (oz. Jugoslavije). S tem se je tudi Slovenija pridružila mednarodni skupini držav, ki sodelujejo z Mednarodno vesoljsko univerzo in ima s tem možnost vpogleda in sodelovanja pri nastajanju najrazvitejših tehnologij in tokov znanosti v svetu.

Za slušatelje Mednarodne vesoljske univerze si izbran šele tedaj, ko predloži vsa dokazila o strokovnosti in znanju angleškega jezika, ki je delovni jezik univerze.

Med predavatelji, ki jih je bilo okoli 200, je bilo veliko vidnih imen, povezanih z raziskovanjem vesolja, med njimi tudi nekateri kozmonavti. Kot diplomirani inženir elektrotehnike sem lahko razširil znanje tako na svojem področju kot tudi na preostalih področjih povezanih z vesoljem, o katerih pri nas nisem imel priložnosti slišati. Svoje znanje in izkušnje smo pokazali in izmenjali pri delu na projektu, ki se je letos imenoval Mednarodna ekspedicija na Mars (International Mars Mission).

Izobraževalni proces v mednarodnem okolju in zaradi tega z veliko posebnostmi je velik izziv. Rezultati so bili doslej vedno več kot uspešni. Imel sem priložnost navezati mnogo poznanstev in prijateljske stike. Prav tako pa sem skušal našo deželo približati drugim, ki so bili o njej precej

nepoučeni. S seboj sem prinesel nekaj možnosti za sodelovanje pri vesoljskih dejavnostih za osnovnošolske učence in za študente. Osnovni šolci bi imeli možnost sodelovati s svojimi likovnimi in drugimi izdelki v mednarodnem projektu. Vsi podatki o projektu so trenutno na Zvezdu za šolstvo. Študentje pa imajo ponudbo za stike svojih kolegov v drugih deželah, organiziranih v društvo za raziskovanje in razvoj vesolja (Students for Exploration and Development of Space – SEDS).

Ne smemo pozabiti, da smo v Angliji, da se tudi vnaprej udeležujemo vseh dejavnosti Mednarodne vesoljske univerze.

Mednarodna vesoljska univerza za Slovenijo zelo dobrodošla prilika, saj lahko pokažemo, da nam ni le do govorenja o mednarodnem sodelovanju in vključevanju v Evropo. Slovenija ni vesoljska dežela, vendar so nam poti za sodelovanje pri raziskovalnih in razvojnih dejavnostih odprte. Izgledi raziskovanj na tem področju niso samo vesoljske rakete, ampak tudi ogromno število tehnoloških in drugih znanstvenih dosežkov v različnih področjih: od arhitekture do prava. Za tiste, ki ne sodelujejo v razvoju, so rezultati napredaj za visoko ceno, ki jo ponavadi plačuje dežela v razvoju. Menim, da je čas, da se vključujemo v tokove vrhunskih tehnologij in znanosti in izobraževanje je prav gotovo najprimernejši način.

JUŠ KOCIJAN

Delovne obveznosti in pokojnine učiteljev v Evropi

Kolikor držav, toliko razlik

Na 17. evropski konferenci Svetovne konfederacije organizacij učiteljskega poklica (WCOTP) od 19. do 22. oktobra bodo skupaj z Mednarodno organizacijo dela (ILO) obravnavali delovne razmere, plače in socialno varstvo učiteljev v Evropi. Zadnjič smo predstavili učiteljske plače v osnovnih in srednjih šolah v 12 evropskih deželah v bruto zneskih z davčnimi stopnjami ter prispevki za socialno zavarovanje. Tokrat bomo prikazali podatke o delovni in učni obveznosti pedagoških delavcev ter o njihovih pokojninah.

Čeprav razmerja med delovno in učno obveznostjo učiteljev v posameznih državah ni zmeraj mogoče primerjati, ker so povsod posebnosti, so podatki kljub temu zanimivi.

V Angliji ima učitelj letno 195 dni delovne obveznosti v šoli na leto, od tega 190 dni pouka, 5 dni pa strokovnega spopolnjevanja. Različna, glede na šolsko stopnjo, je tedenska učna obveznost 25 do 30 ur.

V Nemčiji traja šolsko leto od 1. avgusta do 31. julija, letnih obveznosti v šoli ima učitelj 225 dni ter 23 do 27 učnih ur na teden na splošnoizobraževalnih šolah ter 240 dni pouka v strokovnih šolah, kjer imajo po 22 ur učne obveznosti.

Na Nizozemskem imajo učitelji 202 delovna dneva v šolskem letu ter 60 dni letnega dopusta. V osnovnih šolah je 40 ur tedenskih delovnih obveznosti, v srednjih šolah pa 29. Iz podatkov ne

razberemo, kolikšna je učna obveznost.

V Franciji traja šolsko leto 316 dni, tedenska učna obveznost v osnovnih šolah je 26 ur, 1. ura na teden pa je namenjena pedagoškemu pogovoru. V srednjih šolah je učna obveznost 18 tedenskih ur, vseh delovnih obveznosti pa je lahko od 24 do 40 ur, odvisno od vrste šol druge stopnje.

Na Norveškem imajo učitelji na osnovnih in nižjih srednjih šolah 190 dni delovne obveznosti, od tega 185 za pouk in 5 dni za strokovno spopolnjevanje, na višjih srednjih šolah pa je 187 dni pouka in 3 dni strokovnega spopolnjevanja. V vseh šolah imajo po 30 ur neposrednega dela z učenci.

Na Švedskem ima učitelj 178 dni pouka, 5 dni je namenjenih strokovnemu spopolnjevanju, vsako tretje leto pa 24 dni. Na teden imajo 20 do 34 ur pouka,

to je odvisno od vrste in stopnje šolanja.

Na Finskem imajo učitelji 190 dni pouka in 3 dni obveznega izobraževanja. Tedenska učna obveznost je 17 do 23 učnih ur, poleg tega pa morajo opravljati še druge naloge po šolskem programu. Najbolj raznoliko je v švicarskih kantonih. V francoskem delu Švice je v osnovnih šolah 38 do 39 tednov pouka, povprečno 180 dni. Tedenska učna obveznost je 22 ur. V nemško govorečem delu Švice ima 10 kantonov 240 dni pouka, tedenska učna obveznost na predšolski stopnji je 20 do 24 ur, v osnovnem šolstvu od 23 do 28 ur, v strokovnih šolah 18 do 21 ur.

Na Danskem ima šolsko leto 203 delovne dni, 4 so namenjeni spopolnjevanju. Delovna obveznost v šolah je 32 do 40 ur. V Grčiji ima šolsko leto 178 dni, učitelji pa imajo 30 ur dela na teden v šoli.

Na Malti je 194 dni v šolskem letu, 4 dnevi pa so namenjeni spopolnjevanju učiteljev. Tedenska učna obveznost je 27,5 ure. Na Cipru ima učitelj 190 dni pouka, tedenskih obveznosti v šoli pa ima 33 ur.

Za primerjave so zanimivi tudi nekateri podatki o učiteljskih

pokojninah v Evropi. V Nemčiji znaša pokojnina 75% od zadnje plače, na Norveškem 66 do 70%, na Nizozemskem 70%, v Veliki Britaniji dve tretjini zadnje plače, v Bolgariji 75%, na Švedskem 75%, v Švici 50 do 75% (odvisno od kantona), v Grčiji 80%, na Danskem 75% (pogoj 37 let delovne dobe in 67 starosti). V Franciji znaša pokojnina 75% od povprečja šestih mesečnih plač pred upokojitvijo, na Malti pa je 66,7% od zadnje plače. V nekaterih deželah dobijo učitelji ob upokojitvi tudi omembe vredne odpravnine. Na Cipru je to vsota 28 zadnjih mesečnih plač, v Grčiji 3 milijone drahem, v Angliji pa je pri 20.000 funtih zadnje letne bruto plače odpravnina kar 30.000 neobdavčenih funtov! Skratka, kolikor držav, toliko različnih pokojnin. Kaže, da bo »združena« Evropa težko v tem stoletju dosegla kaj več, da bi približala vrednost učiteljskih plač in pokojnin ustreznemu povprečju. Verjetno smo še daleč od časa, ko bodo kolikor toliko izenačeni: delovne razmere, socialno varstvo in gnotni položaj učiteljev v večini evropskih držav. Tudi to je eden od ciljev mednarodnega sodelovanja nacionalnih učiteljskih organizacij.

B. L.

Učitelji, katalogi znanja in učni načrti

Kaj se sprašuje Evropa?

Kakšen je odnos učiteljev do kurikulumov, učnih načrtov in katalogov znanja, so se vprašali udeleženci mednarodne delavnice Učenje jezikov za komunikacijo s pomočjo ciljno usmerjenih aktivnosti. Delavnica, ki jo je marca letos organizirala Univerza v Barceloni, je že osma od vrste podobnih, na katerih sodelujejo vrhunski strokovnjaki s področja poučevanja jezikov. Z mrežo delavnic je skupina »neodvisnih« raziskovalcev začela leta 1978 v Kaslu (Nemčija), neodvisne pa se imenujejo zato, ker delavnice niso vezane na nobeno uradno mednarodno organizacijo, kot je na primer Svet Evrope.

Odnos učiteljev v različnih evropskih deželah do učnih načrtov in katalogov znanja so duhovito primerjali z odnosom voznikov do semaforja. Na Finskem, na primer, se vsak udeleženec prometa obvezno ustavi pred rdečo lučjo, četudi je križišče popolnoma prazno. Vozniki na jugu Italije pa ravnajo čisto drugače. Luči semaforja jim pomenijo le nasvet in njihovi presoji je prepuščeno, ali ga bodo upoštevali. Raziskave in izkušnje kažejo, da se podobno vedejo tudi učitelji. V deželah na jugu Evrope, npr. v Italiji in Španiji, učitelji večinoma ne upoštevajo učnih načrtov, saj so zanje le pisna navodila, ki jih tako ali tako ni mogoče uresničiti. Na severu pa je položaj obrnjen. Za učitelje je učni načrt vodilo, do katere stopnje morajo pripeljati svoje učence.

Odprtost ali zaprtost?

Vsi učitelji, tako na severu kot na jugu, pa se strinjajo, da sta poglavitni pomanjkljivosti nacionalnih programov in učnih načrtov njihova neusklajenost z zahtevami zaključnih izpitov in nedodelanost ciljev. Težnja v evropskem prostoru, ki narekuje nove, bolj odprte učne načrte, ki bi temeljili na ciljno usmerjenih dejavnostih in upoštevali avtonomijo učiteljev in učencev, je v nasprotju z ozko določenimi zahtevami izpitov.

Kdo?

Novi učni načrti so priložnost za prenavljanje pouka. Učitelji želijo ustvarjalno sodelovati pri prenovi, vendar pa imajo za to v različnih evropskih deželah različne možnosti. Udeleženci delavnice so z zanimanjem sprejeli informacijo o tovrstnih pozitivnih izkušnjah v Sloveniji, kjer učitelji sodelujejo v delovnih skupinah za pripravo in prenovu katalogov znanja in učnih načrtov. Njihovo sodelovanje ima

dvojni učinek: po eni strani pripomore k večji jasnosti in uresničljivosti dokumentov, po drugi pa jih učitelji bolj sprejemajo »za svoje«. Poročevalec iz Norveške je poročal o podobni izkušnji, vendar z negativnim predznakom. Učiteljem predložijo osnutke novih učnih načrtov, toda njihovi predlogi in pripombe navadno dušijo inovativnost, ki jo prinašajo, in jih vračajo v stare, ustaljene tirnice. V drugih evropskih deželah pa je videti, da so učni načrti in katalogi predvsem stvar ozkega kroga strokovnjakov in politikov, na njihove odločitve pa učitelji nimajo nobenega vpliva.

Kako brati kataloge in učne načrte?

Odnos učiteljev do programov, učnih načrtov in katalogov znanja je predvsem stvar pedagoškega usposabljanja »za ustrezno branje dokumentov«. Učitelji naj bi se usposobili za takšno branje, ki ne bi omejevalo njihove avtonomije in samostojnosti učencev. Toda priseganje na učiteljevo popolno avtonomijo in popolno zavezanje učnim načrtom bi pomenilo kaos. Učitelji so za svoje delo odgovorni družbi, ki plačuje izobraževanje svojih otrok. Učni načrti in katalogi naj bi bili splošni okvir in skupni imenovalec tako za učitelje kot za avtorje učbenikov, za razvoj metodike in strokovno usposabljanje.

Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport pripravlja na to temo vrsto seminarjev z naslovom Katalog znanja in učni načrt za tuje jezike v evropski dimenziji. Na seminarjih naj bi poskušali odgovoriti predvsem na vprašanja, kot so: komu je namenjen katalog znanja, kako bomo učne načrte in kako so slovenski dokumenti usklajeni z navodili Evropskega Sveta.

IRENA LIPOVEC-TORKAR

Sedeča – akt, 1990

Nova šolska stavba v Gorici

S pravkar začetim šolskim letom so se goriške državne višje srednje šole s slovenskim učnim jezikom preselile v novo stavbo, ki je zgrajena v južnem delu mesta v ulici Puccini. Stavba je sicer komaj približno dokončana, saj prvi dan pouka še ni bila očiščena, delavci so hiteli z zadnjimi deli, okoliša se ni bila povsem urejena, telovadnica še ni opremljena, selitev še ni bila končana. In tudi uradnega odprtja še ni.

Precej nenavaden položaj torej, ki jo spremlja nelagodni občutek dobršnega dela slovenske manjšinske javnosti, kajti nihče se ni posvetoval niti s širšo niti s strokovno javnostjo. Ravnatelj so si komajda lahko ogledali načrte in tudi s potekom graditve jih niso seznanjali. Vsa akcija za dograditev stavbe je namreč potekala precej mimo slovenskih ravnateljev in naše javnosti, vodila jo je goriška občina, ki je tudi pridobila državni denar. Le občinski odbornik Slovenske skupnosti M. Špacapan je sodeloval in tudi odločilno pripomogel k temu, da se je projekt uresničil, kajti nastajalo je veliko zapletov pri pridobivanju denarja. Občina je namreč zamudila enega izmed rokov za predstavitev projektov in skorajda ne bi mogla črpati 4,5 milijarde lir, odobrenih iz državnega sklada in 3.000 milijard lir, namenjenih šolskim stavbam v Italiji.

Za takšno stavbo so si Slovenci prizadevali dobrih dvajset let, graditi pa so jo začeli marca leta 1988, ne da bi ravnatelj šol o tem karkoli vedeli. Načrte je pripravil znani arhitekt Marcello D'Olivio, ki se je uveljavil

tudi zunaj Italije, ter arhitekt Marian Cefarin. Center je po prvem vtisu sodeč zanimiv in funkcionalen. V vsakem krilu stavbe ima vsaka šola svoje prostore, knjižnica, telovadnica in avditorij pa so skupni. Krila povezujejo pokrite pasaže, ki menda omogočajo tudi učinkovito zračenje in dajejo celotnemu poslopju zanimive konture. V neposredni bližini je tudi stavba italijanske tehniške šole Galilei, v sklopu te pa še zmeraj deluje slovenska sekcija kot peta slovenska (a nesamostojna) šola.

Vse se je dobro izteklo, ker tudi podražitve niso ogrozile gradnje in zato, ker se je slovenska Kmečka banka tudi izkazala s pomočjo. Tako imamo zdaj na Goriškem drugo šolsko stavbo, ki je v vsej zgodovini sezidana z italijanskim državnim denarjem. Pred dobrim desetletjem so postavili osnovno šolo (naši nižji razredi osnovne šole) in vrtec v ulici Brolo, vse druge šolske stavbe pa so zasebna last naše skupnosti in njenih organizacij, ki so jih kupile s svojim denarjem, povečini so to darovi posameznikov. Med temi stavbami sta bila na samem robu središča mesta najpomembnejša Mali in Šolski dom, in tu se začne naša zgodba.

Vse do potresa leta 1975, so v tej pretesni stavbi na Kriški ulici delovale vse štiri slovenske višje srednje šole, nato je državna inspekcija prepovedala uporabo stavbe zaradi varnostnih razlogov. Zlobneži pravijo, da uporabe niso prepovedali zaradi statike, ki jo je načel potres, pač pa zato, da so šole preselili v staro škofijsko malo semenišče, ki je bilo sezidano po prvi svetovni vojni in je

Kakšen je dober učenik?

Dober učenik ne vsiljuje vrednostnega sistema. Zato nima že v uvodu napisanih smotrov, zlasti ne vzgojnih. Ponuja le dovolj znanstveno preverjenih informacij, iz katerih učenec sam prepozna družbene in še posebej etične probleme. Tako se lahko do njih neodvisno opredeli in ob tem kritično ustvarja svoje vrednote, ki jih v razpravi v razredu primerja z vrednotami drugih.

Dober učenik pa daje sodobne znanstvene in tehnološke dosežke ter navaja učenca na razmišljanje o razvojnih težnjah. Preteklost obravnava kot temelj usmerjanja v prihodnost in celo skuša ocenjevati, kaj naj bi bilo jutri. Učenik povezuje vrhunske dosežke znanosti s proizvodnjo, varovanjem zdravja in okolja ter z vsakdanjim učenčevim življenjem.

Dober učenik v razvitih državah ni drobna knjižica, nekakšna beležka najnужnejšega. Obsežen je, bogat po vsebini in opremljen. Taka knjiga je, ki jo daš rad na svojo knjižno polico, da bi jo kot dobrega znanca pozneje v življenju še marsikdaj pogledal. Prijatelj naj postane tudi tistemu, ki se ne bo ukvarjal predvsem z umskim delom.

Pri nas se mnogi branijo takih učbenikov, češ da so preobsežni, pretežki za otroka in jih zato ne smemo dovoliti. Kar nekako nočejo sprejeti naloge, da je treba otroka čimprej navaditi na hitro iskanje potrebnega znanja v kopici podatkov – prav to pa naj spodbuja in omogoča dober učenik. Zato se pri presoji njegove vsebine in obsega ne gre zgledovati po naših merilih, ker se zanje na tujem nihče ne bo zmenil. Na svetovnem trgu proizvodov in znanja, kjer moramo tekmovati, postavljajo merila najbolj razviti. Kdor jih ne dosega, bo pač postal (ostal) sodobna kolonija.

Vendar dober učenik ni sestavljen kot nekakšen priročnik za podatke. Vsebuje sodobne metode za prenos znanja, zlasti metodo reševanja problemov ter informacijske metode in tehnike. Med zadnjimi prednjači prepoznavanje vzorcev znanja, mapiranje znanja. To lahko primerjamo s hojo na goro: čim višje gremo, tem bolj se nam odpira pokrajina, tem bolj spoznavamo razliko med posamičnim drevesom ali hišo ter gozdovi in vasmimi ali mesti. V urejanje znanstvenih dosežkov, ki se tako hitro kopičijo, vse bolj vpeljujemo sisteme znanja kot nekakšne zemljevide. Te je treba med kopici podatkov prepoznati. To prepoznavanje pa je tudi najboljši način učenja.

Dobra tradicija učbenikov

tedaj samevalo na gričku pred mestom, zaradi stroškov pa je povzročilo lastnikom precejšnje glavobole. S preselitvijo so odpadle skrbi, ker je država začela plačevati škofiji lepo najemnico, za katero so bili prikrjani Slovenci. Vsekakor rešitev ni bila povsem slaba in nekateri so večkrat sprožili celo pobudo, da bi odkupili škofijsko stavbo. Slovenska skupnost pa je staro slovensko šolsko stavbo prenovila in v njej uredila knjižnico z domoznastvenim oddelkom ter glasbeno šolo, v njeni dvorani pa se vrstijo zanimive prireditve.

Življenje je teklo naprej po ustaljenih tirnicah sredi dijaškega živčava in v bitkah, da se izbojuje slovenskim šolam ustrežno mesto v italijanskem šolskem sistemu. Ustaljeni tok je pretregala pobuda tržaške univerze, ki je Gorici ponudila, da v tem mestu ustanovi fakulteto za diplomatske vede. Občina, ki je fakulteti morala priskrbeti prostor in zagotoviti temeljne možnosti za delo, se ni hotela odreči priložnosti, da pridobi prvi visokošolski zavod na Goriškem, ki

ostajajo poskusi in preverjanja. Razlika je le v izvedbi. V preteklosti so učenci večino poskusov videli in le redke sami izvajali v šoli, dober učenik pa prenaša večji del poskusov v domačo kuhinjo, pralnico, garažo, v krajno skupnost. Tam naj učenci zbirajo podatke in eksperimentirajo po navodilih učbenika skupaj s svojimi starši, v šoli pa naredijo sintezo ter izpeljejo tisti del poskusa, ki ga zaradi varnosti ali zahtevnosti doma ni mogoče opraviti. Ob dobrem učbeniku postajajo starši hkrati učitelji in učenci svojega otroka.

Dober učenik tudi ni menza, ki ponuja eno samo (največkrat slabo) jed. Prav tako ni enosmerna ozka cesta za eno vrsto vozil. Prej je podoben avtocesti s tremi štirimi pasovi. Vsem učencem omogoča čim hitrejšo pot naprej, ne da bi ovirali druge. Vsakemu učencu tudi daje priložnost, da vselej, ko to hoče in zmore, preide na hitrejši pas. Dober učenik spodbuja k čim višjim dosežkom, ne le na začetku šolskega leta, temveč v sklopu vsake učne enote.

Dober učenik podpira razvoj sposobnosti vodenja. Vsi učitelji dobro vedo, da sta pojma »znati« ter »znati razložiti« dve zelo različni zahtevnostni ravni v znanju, druga bistveno višja od prve. Kdor koli je kdaj učil, je spoznal, kako se občutek razumevanja marsičesa zamaje, ko je treba znanje prenašati drugim. Šele takrat vidiš, da si tudi sam večkrat sprejel nepopolno znanje z občutkom, da vse veš. Razlaga drugim pa ta občutek brez usmiljenja podpre. Spoznaš luknje v svojem znanju in razumevanju ter začneš vrtati in krpati. V tem je zahtevnost učiteljskega poklica, pa tudi vrhunska kakovost v učenju.

Zato ima dober učenik načrtno vsebovano skupinsko delo, v katerem za tisto poglavje sposobnejši učenci poučujejo vsak svoj skupino treh do petih sošolcev. V takem delu sodeluje učitelj predvsem z vodji skupin. Dosežek v znanju posamezne skupine pa bistveno pripomore k oceni uspeha vodje skupine. Tako se najbolj sposobni nauče največ, obenem pa razvijajo tudi sposobnost za vodenje ter odgovornost za uspeh skupine. En sam bister človek ni kot ogenj, je le iskra. Lepa je, vendar prinaša kaj malo svetlobe in toplote. Bister človek, ki potegne s seboj naprej vso skupino, pa lahko kar najbolj razvije sebe, obenem pa prinese luč znanja in kruh za mnoge.

ALEKSANDRA KORNHAUSER

posredno prinaša precej državnega denarja, odpira pa tudi nove možnosti za razvoj mesta. Odločili so, da je najboljše rešitev izselitev slovenskih šol iz starega semenišča, ki naj se adaptira za potrebe fakultete. Nekaj let so se potem vse ustanove gnetle v istih prostorih, letos pa se je klobčič razpletel, čeprav ne tako, kot si je želel župan, ki je hotel v novo stavbo strpati še eno slovensko osnovno šolo ter tako rešiti prostorsko stisko italijanske šole, ki tudi deluje v pretesni stavbi.

Tudi ravnatelj slovenskih šol niso prav zadovoljni, kajti za odločitev, da se novo šolsko leto začne v novi stavbi, so zvedeli le nekaj dni pred iztekom počitnic, tako da se do začeta pouka niso mogli preseliti. Pa tudi to ni tako tragično. Prvi dan pouka je vedno le slovesen sprejem učencev, ki se konča z mašo. Potem mine še nekaj tednov, preden šolsko skrbništvo imenuje suplente, ki jih je zmeraj precej, in če ni kakšne stavke šole steče redno delo. ZOLTAN JAN

pobude
odmevi

Kaj teži slaviste I

Dopolnilo k zborovanju

O dosežkih zborovanja slavistov v Mariboru od 3. do 5. oktobra – s spominsko prireditvijo v počastitev F. Miklošiča v Ljubotomu – bodo že po dolžnosti pisali časnikarji, pa morda kdo od slavistov, ki je analitičnega duha. Spregovoriti pa je treba o kronični senci slavističnih zborovanj, kakršna potekajo že več let. Ob vseh predavanjih, poročilih ipd. iz leta v leto zmanjkuje časa za tisto, kar ponavadi označujemo kot občni zbor. Seveda ne gre za formalno – birokratsko retoriko in protokolarnost Slavističnega društva, temveč predvsem za tako zelo žgoča vprašanja slavističnega vsakdanjika, da zasenčijo vse drugo. Tu preprosto ni več mogoče zreti s šentflorjansko milino in z blago sklenjenimi rokami gledati, kako v kriznih in kritičnih časih potekajo stvari, in si nadeti slavističnega izraza. Če je kaj potrebno v zdajšnjem trenutku, potem je treba strniti spoznanja in hotenja, ne pa prepustiti bistvene stvari, da potekajo, kakor pač nese.

Nujno je, da s skupnim trudom preidemo od besed k dejanjem. Več nerešenih vprašanj je, ki zadevajo šolstvo posebej in slaviste v vsakdanji praksi, od položaja vzgojiteljice, učitelja, profesorja, univerzitetnega profesorja, pa do okvirnega učnega programa in učbenikov, priročnikov ipd. Te zadeve niso od danes, so pa predloge nerazčiščene. Skratka: to ni zgolj zadeva prijateljskega pogovora ob kavi ali pa slavističnega aktiva neke šole. Je toliko skupnih aktualnih vprašanj, da je bolj kot kdaj prej jasno in potrebno, da na takem zborovanju pridejo v ospredje vsa tista žarišča problematike, ki terjajo skupne odločitve, zahteve. Vzeti si je treba dovolj časa za demokratično primerjavo mnenj, izkušenj in spoznanj, po skupnem premisleku pa narediti sklepne odločitve, zahteve in dejanja.

Za vse to tudi letos ni bilo časa. Od 13 ur in 30 minut, kolikor so jih slavisti preživeli na predavanjih in ob poročilih je bilo 15 minut odmerjenih za to, kar ponavadi imenujemo razpravo. Nihče od štirih govornikov ni mogel v teh minutah izpeljati, kar je želel in kar bi šele odpiralo širše pogovore, ki bi pripomogli k skupnim sklepom. Zato je pač primerna zahteva, da se v prihodnje odmeri – recimo temu občni zbor – ustrezen čas

v zaporedju med predavateljskimi temami, pa dovolj presledka. Slavisti pač živo občutimo sedanjik po življenjsko pomembnih vprašanjih – teh pa ne smemo prepuščati ne naključju in še manj poznejšemu času. Že zdaj bo treba krpiti mnenja in ugotovitve s časopisnimi objavami, seveda pa to samo po sebi še ne vodi do rešitev prečih problemov.

Ne da se prikazati vsega, kar v obsegu tovrstne problematike vznemirja predvsem prizadete praktike. Sicer pa je bilo o tem že kar nekaj povedano, utemeljeno, zato spregovorimo le o nekaterih zadevah. Dandanes je temeljnega pomena učiteljev položaj (v širšem pomenu!) na šolah, pa tudi vzgojiteljic v vzgojno-varstvenih organizacijah. Če je o tem že zapisana kaka tehtna beseda, le opozorilo, da ne bi zašli v ponavljanje. Opozoriti je treba na analizu razmišljanja Zoltana Jana (ne enkrat in ne le v enem časniku), ki ohranja vse sestavine aktualne problematike, morda še posebno o položaju temeljnih predmetov in razvrednotenju le-teh v primerjavi z drugimi in še posebej glede mesta in dela pri slovenščini. Neumljivo je Milekšičevo »egaliziranje« (Delo 7. 9. 1991), saj je pisec pred tem moral prebrati to in ono kritično pisanje, da ne govorimo o pedagoški literaturi, pa o pedagoški praksi sodobnih pogledov. So nekatere pedagoške misli in spoznanja, ki so znana že od Komenského.

Povsem neodgovorno in nevalificirano pa je Milekšičevo stališče o enakosti vseh predmetov – ob resnici, da so vsi potrebni – to pa meče zelo slabo luč na Zavod RS za šolstvo in šport. Ne glede na različna področja šolstva, in s tem na različne analize za specifično posameznih šol in ustanov, se zadeve niso kdo ve koliko zboljšale, marveč so se celo poslabšale. Vsakdo, ki lahko odloča o šolstvu in šolniku, pa mora biti seznanjen s specifično posameznih predmetov, z naravo dela in časa (tudi tistega »nevidnega«). Če se omejimo na položaj slavista, je poleg Zoltana Jana razčlenjevala položaj slavista še Mojca Janežič in postregla z zgovornimi številkami. Ni naključje, če se vse skupaj izostri v vprašanje, ali je potemtakem v naših šolah slovenščina še skupna narodna vrednota.

IGOR GEDRIH

Smo na kombinirane oddelke pozabili?

O kombiniranem pouku že lep čud ni mogoče ničesar prebrati in tudi ne slišati. Kot da kombiniranih oddelkov v naših osnovnih šolah ni. Najbrž je tako ta problem za nekatere najpreprosteje rešen. Problem pravim zato, ker je to pouk, ki zahteva posebno organizacijo dela, z njo pa se ubada vsak učitelj sam, kakor ve in zna. O takšni obliki dela je v vseh letih šolanja za učiteljski poklic zvedel zelo malo ali nič, čeprav potekal tak pouk tudi na pragu Ljubljane. Prepričan sem, da se v prihodnje odmeri – recimo temu občni zbor – ustrezen čas

Ker so to manjše šole, se zgodi, da tudi učitelj pripravnik ostane brez nasveta, saj je njegov najbližji sodelavec, ki tudi poučuje v kombiniranem oddelku, daleč stran na drugem hribu. Redovne konference in strokovni aktivni na matičnih šolah pa so prilagojeni večini in o kombiniranem pouku na njih sploh ne spregovore. Učitelj ostaja sam s svojim

delom, ki ga prisili v ustvarjalnost.

Slogan »nemoči je mogoče« je, malo poenostavljeno, kar primeren za izpeljavo kombiniranega ure. Dva razreda si morata sočasno pridobiti znanje dveh različnih učnih vsebin. Priprava na tak pouk je težka in zahteva veliko časa. Lažje in v krajšem času izdelati dve posamezni pripravi za dva samostojna razreda, kot pa ti dve združiti v eni za kombinirano uro. Tudi njena izvedba zahteva zbranost, saj hkrati obravnavata dve ali celo tri različne vsebine v oddelku z najmanj dvema različnima starostnima skupinama.

Seveda so v učnem načrtu tudi vsebine, ki jih lahko obravnavamo v obeh razredih skupaj, le da jih diferenciramo po težavnosti. Ob tem se rada utrje misel o podobnosti med kombiniranim poukom in nivojsko diferenciacijo v čistem oddelku. To seveda vodi v poenostavljenost, saj ne smemo pozabiti, da kakovosten kombinirani pouk vsebuje različne ravni tudi znotraj posameznih razrednih skupin, ki so združene v oddelku.

Resnične probleme tudi izkušeni učitelji pa povzročata zakon, ki govori le o največjem mogočem številu učencev v kombiniranem oddelku. To vodi pri združevanju razredov v oddelke v preprosto seštevanje učencev, brez upoštevanja strokovnega pedagoškega mnenja. Za financiranje je pomembno le to, da seštevek učencev dveh razredov ni večji od 24. In potem se zgodi, da sta v kombiniranem oddelku dva razreda, ki si ne sledita po vrsti.

Primer: 1. in 3. ali 2. in 4., mogoče pa bi bilo tudi 1. in 4. Strokovne presoje takšne kombinacije gotovo ne vzdržijo. Učenci se preveč razlikujejo po starosti, nemogoče so skupne vsebine, postavlja se vprašanje, kako izvajati glasbeni pouk, naravoslovne dneve z ekskurzijami in športne dneve.

Na ta vprašanja učitelj ne dobi odgovora. Ostaja sam in v manjšini. Delo ga je utrdilo, tako da zmore in prenese skoraj vse.

MILKA ROGELJ

Zakaj smo napovedali stavko

Stavko smo napovedali zaradi svojih stisk in razočaranj, zaradi čudnih manipulacij s plačilom našega dela, zaradi nevzdržnih odnosov, med nami in tistimi, ki odločajo o naših plačah.

Zakon o plačah (Uradni list, št. 48/90) nam predpisuje tale izračun osebnega dohodka: povprečni osebni dohodek v VIZ-u od decembra 1989 do maja 1990 pomnožen s številom delavcev, ki jih določajo opravljene ure. (To naše izhodišče je bilo zelo neugodno za nas, ker smo imeli že takrat zelo nizke osebne dohodke.) Tako izračunana vsota denarja se povečuje z indeksom rasti, ki ga vsak mesec objavi Služba družbenega knjigovodstva. Po zakonu se tej zadnji vsoti prišteje še 25% osebnega dohodka tistega delavca, ki je odšel iz zavoda, pa na njegovo delovno mesto ni bil nameščen drugi (mimogrede: zakonsko spodbujanje brezposelnosti).

Ker smo delavci osnovnih šol prejeli plače po tem zakonu do vključno avgustovske in so se nam plače po indeksu rasti, ki ga dovoljuje SDK, zvišale za 16 odstotkov od januarja do vključno avgusta, nam denarna vsota, ki jo iz proračuna daje občinska vlada, ne pokriva te rasti. Dvanajstine, ki nam jih nakazuje sekretariat za družbene dejavnosti, so od januarja popolnoma enake. Tako smo zašli v izgubo, ki znaša za dve plači vseh delavcev v osnovnih šolah občine Velenje in bremeni predvsem naše materialne stroške. Naši žiro računi so blokirani, tako nimamo možnosti za nakup najnujnejših

potrebin za izvajanje pouka (papir in kreda). Da bi nas sekretariat za družbene dejavnosti prisilil v okvir svoje dvanajstine, šolam ne nakazuje več denarja za materialne stroške, temveč šole vse svoje račune pošiljajo na sekretariat ob koncu tedna, ta pa jim nakazuje namenska sredstva v začetku naslednjega tedna, seveda samo za prednostne materialne stroške, ki jih predpisuje sam, vsak izjemni strošek pa potrebuje dovoljenje sekretariata (npr. stroški občinskega tekmovalstva iz logike, kjer je predpisal tudi manj učiteljev za izvedbo, kot je zanj potrebno).

Za septembrsko maso za plače v negospodarstvu je SDK dovolila rast 11,3 odstotka, ki pa je sekretariat za družbene dejavnosti (ali izvršni svet?) ni upošteval za delavce v osnovnih šolah. Nekako bi se razumeli tako obravnavanje osnovnega šolstva v velenjski občini, če bi ta spadala med revnejše v Sloveniji. Toda njen povprečni bruto osebni dohodek v gospodarstvu je za 4,3 odstotka višji od povprečnega slovenskega. Mi pa smo pristali na predpredzadnjem mestu v Sloveniji po višini povprečnega osebnega dohodka v osnovnih šolah.

Ta zakon o plačah za državne uslužbence ne velja. Tako je republiški izvršni svet dal priporočilo za 36-odstotni dvig osebnih dohodkov v državnih in občinskih upravah (tako nova zakonodaja spodbuja tudi privilegiranost). Ne razumemo, zakaj občinska vlada ni vsaj toliko »človekoljubna«, da bi nam priznala

denar za pokrivanje inflacije, zato so naše plače čedalje revnejše. Zaradi inflacijskih višanj osebnih dohodkov se v občinski proračun vendarle steka nominalno iz meseca v mesec več denarja. Kam izvršni svet usmerja ta denar, ko nam ne poravnava inflacije?

S šolstvom pa manipulira tudi republiški izvršni svet. Velika uganka nam je bila, zakaj je nadomoma v svojem odloku o normativih v šolah podvojil normativ čistilne površine snažilkam s 600 kvadratnih metrov kar na 1200. Tako se število snažilk res zmanjša za polovico, toda zaradi njihovih nizkih plač je prihranek zanemarljiv, če... Če ne bi še vedno veljal zakon o plačah (Ur. l., št. 48/90), ki določa izračun mase iz povprečnega osebnega dohodka iz prejšnjega meseca.

Če odpustimo snažilko z njeno nizko plačo, se nam vrednost povprečnega osebnega dohodka takoj zviša. Zakon pa predpisuje, da lahko upoštevamo le povprečni osebni dohodek iz prejšnjega meseca, ki je bil nižji zaradi snažilke nizke plače. Če pri 40 učiteljih odpustimo od osemih 4 snažilke in od 6 kuharic tri, se zmanjša učiteljem plača za 9 odstotkov, ker se za toliko zniža masa, izračunana iz povprečnega OD pred odpustom. Tako so naredile proračunom veliko uslugo tiste šole, ki so čiščenje prepustile obrtnikom, svoje snažilke pa odpustile in tako drugim delavcem nevede znižale plače. Republiški izvršni svet je s tem odlokom naredil

uslugo občinskimi proračuni od 1. 1. 1992, sebi pa po datumu, dokler bo veljal ta kon. Če je v Sloveniji 20.000 učiteljev, bo prihranil na leto 400 milijard SLT in se za učiteljskih nizkih plač zgovoril na zakon. (Ta zakon je oblikoval Marković, naša skupščina pa je sprejela za svojega.)

Učiteljice in učitelji vemo nismo nikoli plačani po resni vrednosti našega dela, temveč po proračunskih sposobnostih po presoji družbe, koliko sta njo pomembna vzgoja in izobrazba mladine. Morda je v ugodnejših časih naše delo precenjeno. Ne moremo pa sjeti zdajšnje manipulacije, nami. Življenje vsakega delavca je odvisno od njegovega osebnega dohodka, zato se manipulira z našimi življenji in ljenji naših otrok, ki jih ne moremo več šolati zaradi nizke plačila našega šolanja otrok.

Sprašujem se, kje je politična odgovornost vseh strank, ki vzele v svoje roke odločanje o življenju Slovencev in razvoju Slovenije, ki naj bi usmerjale politične in druge odločitve za bolj kakovostne in bolj poštene odnose med (vsemi) ljudmi. Samo zaradi teh plemenitih ljev, ki so jih obljubljale, smo Slovenci dali v roke oblast. bomo morali zdaj razočarano ugotoviti, da smo ogoljufali v svojih pričakovanjih.

Za Stavkovni odbor sindikata OŠ občine Velenje
MARIJA ŠAVOR

Kaj bo s srbohrvaščino

Ne samo v pismih bralcev v časopisih, kjer se oglašajo starši in drugi, temveč tudi na slavističnih in šolskih sestankih se dandanes kot posledica političnega dogajanja, kot odmev dnevnih političnih gesel, pojavljajo bolj ali manj grobe zahteve: Iz slovenskih šol odstranimo srbohrvaščino! Proč s cirilico v 5. razredu! Geslo o bratstvu je neresnično in »vsiljeno«! »Srbohrvaščina ni več niti enoten jezik, zdaj obstajata le še srbsčina in hrvaščina... Sosedje ne govorijo srbohrvaško!« (Glej Delo, Sobotna priloga, 5. oktober 1991)

Kolikor je znano, slovenska šolska oblast ni na hitro popustila pod javnim pritiskom. Še okleva in pričakuje, da bo javna razprava to vprašanje nekako razčistila. Najprej glede izraza »srbohrvaščina«. Tudi v naših učbenikih ga ni več, tako kot ne na Hrvaškem. Toda v Srbiji je to uradni izraz in večinoma tudi v svetu, v slavističnih krogih in učbenikih.

Slavisti pač ne bi smeli izganjati in napadati srbohrvaščine. Slovenski jezik potrebuje slavistično zaledje, a ker smo slovenski slavisti praviloma manj sposobni in pridni kot na primer germanisti in romanisti, je naše slavistično zaledje kvečjemu srbohrvaščina, ali pa še ta ne. Ali smo

»slavisti« sploh vredni tega imena? Če bi ime omejili na »sloveniste«, pa bi bili najbrž nezadovoljni in bi se spomnili vsaj na velika slovenska slavista Frana Miklošiča in Jerneja Kopitarja. Ampak treba je kaj slavističnega storiti in delati, ne pa se samo trkati na prsi.

Mislím, da je treba naše šolsko slavistično delovanje preveriti. Pouk srbohrvaščine v 5. razredu je osamel, morda res okostenel in ga je treba postaviti na širše in sveže temelje.

Takšni temelji so včasih že bili. Znano je, da so v časih Avstro-Ogrske in deloma še prve Jugoslavije pri slovenskem jeziku v srednjih šolah brali razne slovanske pesnike in pisatelje v izvirniku in se učili njihovega jezika. Slovenska javnost, kultura in publicistika so bile prepojene s spremljanjem in prenašanjem slovanskih jezikov in kultur. Temu gibanju in delovanju se imamo Slovenci zahvaliti, da nismo utonili v italijanskem in nemškem jezikovnem morju, temveč smo dosegli prehod slovensčine. Ali pa naj se danes čedalje bolj zapiramo in omejujemo, češ da tako zahtevajo didaktična načela, to je nevarnost mešanja jezikov in premajhnega znanja maternega jezika?

Vse do svoje mere. Spet se moramo odpri v slovenski svet. Sram nas je lahko, ko opazimo, kako na primer v Avstriji in Nemčiji gojijo slavistiko kot resnično učenje in obvladovanje slovanskih jezikov, naša šolska slavistika pa je neresnična, brez vsebinske in prazna. Nimamo didaktike o tem, kako učiti slovanske jezike v osnovni in srednji šoli. Dandanes se po zgledu drugih dežel pojavljata dve težnji: 1. namesto »tujen« jezik se uveljavlja izraz »sosedski« jeziki in se tako postavlja nova utemeljitev izbire in pouka jezikov; 2. učenje sosedskih jezikov se začne, če se zgodi, že na razredni stopnji ali celo prej, to je med drugim posledica višje kulturne ravni in večje duševne zrelosti otrok.

Ali so naši sosedski jeziki samo italijanščina, nemščina in madžarščina? Vsi vemo, da je še eden. Vendar se mi zdi nujno, da kot sosedski jezik ne upoštevamo samo srbohrvaščine, temveč sploh sorodne jezike. Slovenščina ima celo vrsto odličnih bližnjih sorodnikov, ne le srbohrvaščino.

Seveda obstaja družbena zahteva, da je pouk tujega jezika treba utemeljevati z gospodarskimi koristmi in nujnimi življenjskimi potrebami. S tega stališča se vsiljuje nemščina, angleščina in še kateri jezik, med slovanskimi ruščina. Toda mlad človek, posebno otrok, ne sme biti tako rekoč utesnjen z gospodarskimi koristmi, ampak mora biti še svobodno. Njegove duševne, estetske in razum-

ske potrebe niso povezane z gospodarskimi koristmi. Ni prav, če otroka silimo, da se uči manj sorodne in podobne jezike, ko pa mu bližnji ali sorodni jezik veliko bolj lahko potesi duševne potrebe, med drugim tudi to, da je jezik intelektualna in na primer artikulacijska igra. S tega stališča je slovenskega otroka mogoče seznanjati s češčino, beloruščino, makedonščino, lužiščino... in je to pedagoško, primerno in pozitivno. Koristnost in potrebnost jezikov naj se izrazi malo kasneje, razen kjer gre za sosedsko dvojezičnost.

Če je treba izbirati med sosedskimi jeziki na razredni stopnji šolanja, dajemo torej prednost slovanskim jezikom. Za otrokov duševni razvoj je primernejši sorodni, to je slovanski jezik kot pa »tujen«.

Zavzemam se na primer za pouk ali za igrivo spoznavanje enega ali več slovanskih jezikov v tretjem in četrtem razredu osnovne šole, in naprej v sedmem ter končno na stopnji srednjega šolanja v drugem razredu. Poleg obveznega pouka ali spoznavanja naj bi se na šolah razvijalo prostovoljno slavistično delovanje v kroških in izbirnih vsebinah.

Zamišljam si, da bi slovenskemu jeziku dodali eno uro, ki bi bila namenjena slovanskemu jeziku ali jezikom. V razredih, kjer bi potekal ta pouk, naj bi se predmet imenoval »slovenski in slovanski jezik«.

To bi po možnosti učil kar razredni učitelj oziroma učitelj slovenskega jezika, le izjemoma poseben strokovnjak. Ocena učenčevih sposobnosti (ne znanja!), bi se morala zapisovati posebej, zato da ne bi te ure »zasegel« slovenski jezik. Učni načrt bi omogočal, da se obravnava eden ali več slovanskih jezikov, in sicer tisti, ki bi ustrezal učitelju – ta naj bi torej izbral.

Jasno je, da bi v okoliščinah, ko razredni učitelji in slavisti niso širše slavistično izobraženi, pa tudi zaradi objektivnega sestava, prevladovala srbohrvaščina. Vsekakor bi bilo

treba reformo dobro pripraviti kadrovskih šol, in poskrbeti za benike in priročnike. Upam, da bo sam lahko pripomogel, da se bo didaktična praznina na tem področju zmanjšala.

Mislím, da bi se naš projekt, če morda kje že ne uveljavlja, lahko razširil po slovanskem svetu, saj bi se v svojem slavističnem prizadevanju in gibanju ne čutili osamljeni. Jasno je, da bo v naših šolah dovolj možnosti tudi za pouk »tujih slovanskih«, to je manj sorodnih in splošno tujih jezikov.

Treba je izdelati didaktiko poučevanja. Na začetku se samo govori ne piše, tako naj bi morebitni po cirilici sledili šele na višji stopnji. V zdajšnjem položaju, ko še ni pripravljeno, je treba ohraniti učni pouk srbohrvaščine v 5. razredu, ki temelji na letos prenovljenem (idejno prečiščenem) učbeniku Mile Vlačič-Gvozdič.

Slavisti na višji stopnji namenijo veliko moči in časa tako imenovani svetovni književnosti. Naj nekaj tega prepustijo drugim predmetom, saj pa se bolj oprimejo poučevanja slovanskih jezikov in kultur.

Zavzemam se torej, da zdajšnja kriza na področju srbohrvaščine ustvarjalno premostimo in s tem naredimo tudi pomemben korak evropskemu kulturnemu povezovanju. Z jezikom je drugače kot s politiko. Brez bližnjega, to je slovenskega povezovanja ne gre. Če bi učenec nemščino, angleščino, latinsko... je gotovo, da bi gradil temelje, brez nujne postopnosti v duševnem razvoju naših učencev dijakov. Ne ravnajmo se po enevnih geslih politike, temveč trajnih načelih evropskega povezovanja in trajnih potrebah duševnega razvoja slovenskega otroka.

MILAN DOLGAN,
predsednik Slavističnega društva Ljubljana

SREDNJA ŠOLA TEHNIŠKIH IN ZDRAVSTVENIH USMERITVE NOVO MESTO
Ul. Milke Šobar 30
68000 NOVO MESTO

razpisuje prosta dela in naloge

— UČITELJA MATEMATIKE — profesor matematike

Dela in naloge razpisujemo za nedoločen čas, s polnim delovnim časom in trimesečnim poskusnim delom. Prijave z dokazili pošljite v 8 dneh po objavi razpisa. Vsi, ki se bodo prijavili na razpis, bodo o izbiri obveščeni v 30 dneh po izteku roka za zbiranje prijav. Na voljo je dvosobno kadrovsko stanovanje.

Kruh upanja

Dr. KRISTINA BRENKOVA, mladinska pisateljica, urednica številnih zbirk za otroke in prevajalka, bo 22. oktobra dopolnila 80 let.

● **Spoštovana pisateljica dr. Kristina Brenkova, po končanem učiteljskem študiju ste študirali pedagogiko in psihologijo in še pred vojno tudi doktorirali. Vaša osrednja usmeritev v življenju je bila namenjena mladinski književnosti, uredništvu in prevajanju pri Mladinski knjigi; koliko vam je ob tej usmeritvi lahko pomagal študij?**

– Lepo vprašanje – a nanj ni tako preprosto odgovoriti. Nisem se zavedala, da bi študij nekako prepletal moje delo. V podzavesti pa se mi je študij močno dotaknil, vendar pa je bila tudi v meni nagajenost k temu delu.

Ko sem prišla na univerzo, sem mislila, da se mi bodo vse zaveze odgnile: zakaj človek živi, kako naj ljudje živimo med sabo. Saj se mi je marsikaj razjasnilo, a vse nikoli. Vse, kar slišiš, karkoli doživiš, ostane v človeku, te oblikuje, pa najsi sprejmeš ali zavrneš. In tako je bilo tudi s tem študijem. Nekaj časa sem celo mislila, da bi nadaljevala delo na univerzi – povabila me je prof. Alma Sodnikova, ki je takrat predavala filozofijo na fakulteti v Ljubljani, da bi postala njena asistentka. Zanimalo bi me raziskovati zgodovino slovenske filozofije. No, potem se je drugače obrnilo – prišla je vojna in po njej druge zaposlitve, ki so bile nekako bolj sodobne kot pa raziskovanje slovenske filozofije.

● **Verjetno vam ni žal, da je šla Vaša pot tako?**

– Ne, nikdar mi ni bilo žal, četudi sem se odločila za poklic, v katerega me je precej pripeljal naključje. Takrat je odšel z Mladinske knjige Dušan Moravec, akademik in najpomembnejši teatrolog slovenskega gledališča, in me je priporočil za urednico.

● **Urejali ste knjige za mladino pri Mladinski knjigi. Mladi slovenski bralci so se ob vašem delu seznanili z biseri domače in svetovne književnosti; knjižice so se zmeraj bolj bogatile z likovnimi podobami. Kaj nam lahko poveste o tem delu?**

– Zelo preprosto: Ko sem prišla v službo, sem vedela, da se na leto rodi toliko in toliko otrok, ki pridejo čez šest sedem let v prvi razred, že pred tem pa jim je treba dati slikanico, in da bodo zrastle v ljudi, ki bodo krojili svojo in bližnjega usodo v naši domovini. Naši domovini pravim včasih – majhna, kot da bi jo v dlan spravil – in je lažje delati na takem področju, saj sem imela pregled, kam vse morajo priti knjige. Najprej je zrasla Čebelica – z velikim zanimanjem smo sledili rasti njenih naročnikov – vsaj 30.000 naklade naj bi imela, če ne še več. Cilj nam je bil trdno zasidrati v pedagoškem in likovnem svetu slovensko ilustrirano knjigo, še posebej za predšolskega otroka in za prva leta šolanja. Bilo nam je v veliko pomoč, če bila ustanovljena Akademija za likovno umetnost in je potem cela vrsta mladih diplomantov želela ilustrirati. Kdor je obvladal stroko in je bil nadarjen, je uspel.

● **Kakor koli ste skromni, lahko rečete, da ste s svojim delom veliko pripomogli k ugledu slovenske slikarice v svetu.**

– Zavestno smo delali – naše malo kulturno dogajanje smo želeli razširiti predvsem po Evropi; deloma se nam je to tudi posrečilo. Zasnovali smo zbirko, v katero so bile zajete založbe od Švice, Francije, Anglije in tako so dokaj let izhajale slikarice v petih, šestih, tudi sedmih jezikih. Imeli smo lepo zasnovano, potem pa je to nekako usahnilo. Škoda.

● **Morda tudi danes nekatere zbirke za najmlajše šolam premalo ponujajo.**

– Ne vem, vem le to, da smo bili takrat tako zavzeti, da je France Bevk napisal celo stran za Slovenskega poročevalca samo o Čebeli, Pečar pa ga je karikiral, kako deli Čebelice slovenskim otrokom. Kasneje je Pečarjevo karikaturu dobila zagreta učiteljica Draga Lupinčeva, ki je toliko naredila za našo knjigo na Tržaškem, da ji ne bomo nikoli zadosti hvaležni.

Živela je tudi težnja, da bi našo literaturo v dobrih prevodih razširili po svetu. Zelo smo verjeli v pomen mladinske literature za rasti mladega človeka. Danes, v luči vseh medijev, se nenadoma zaveš, da je mladinska knjiga le delček v dogajanju, pa vendar še zelo pomemben. Koliko je še tihih bralcev in jih tudi še bo!

● **Po svoje ste pripomogli, da smo dobili biser mladinske literature Solzice, saj ste bili celo priča nastanku črtice z istim naslovom.**

– Ja, o tem sem že večkrat povedovala. Solzice so preprečevalno napisane in ni naključje, da so šle po svetu v 20 prevodih.

Zelo pa sem bila vesela zbirke Zlata ptica; pripomogla sem, da ima slovenski bralec čez sto knjig pravljic z vsega sveta. Zdej pesnik Niko Grafenauer uspešno ureja to zbirko.

Nisem pa uresničila zamisli, da bi izhajali Nobelovci za otroke – izbor najlepšega, kar so napisali za mlade. Morda bo kdaj ta misel še oživela.

● **Velikokrat ste tudi prevajali...**

– Razmeroma malo sem prevajala, samo tisto, kar mi je bilo všeč. Neke počitnice sem otrokom brala knjigo Astrid Lindgrenove – bila je v nemščini, jaz sem sproti prevajala v slovensčino – in otroka sta bila zelo zadovoljna. Šele po tistem, ko je bilo to pri nas na pohodu, sem odkrila, da je pravzaprav obšla že ves svet.

● **Torej sta otroka spodbudila, da ste Piko Nogavičko prevedli.**

– Da, tudi.

● **Vendar pa ste po svoje kot slovenska Astrid Lindgren...**

– Kje pa!

● **Poglejte, koliko rodov se je navduševalo ob Piki Nogavički...**

– To je res, ampak jaz s to slavno preljubo Astrid Lindgren nimam nič skupnega – razen tega, da imava obe radi otroke.

● **Ali vam je pomenilo prevajanje morda službeno delo ob uredništvu ali bolj soustvarjanje z avtorjem?**

– Bolj soustvarjanje z avtorjem; prevajanje je odgovorno delo, ker moraš zmeraj poskušati biti zvest avtorju, hkrati pa misliti na svoje bralce. Nikakor se nisem čutila doraslo, da bi lahko več prevajala.

● **Tudi iz ljudske zakladnice ste prevajali – na primer Grške bajke.**

– Zdelo se mi je, da jih moramo imeti v taki obliki, da bi jih prebralo čimveč otrok – v trenutku so bile razprodane. Otroci takoj začutijo, kaj jim je blizu. Prevajala pa sem tudi mezoskopske, egipčanske in sirijske bajke – to so pretresljive stvari. Vendar imam to še v rokopisu.

● **Odstirajmo zaveso pri Vašem mladinskem delu, ki je globlje pričujoče v slovenskem prostoru že več kot 40 let; zelo vas je privabljalo gledališče, saj ste ustvarili več mladinskih iger: Mačeha in pastorka, Čarobna palčica, Igra o bogatini in zdravilnem kamnu, Najlepša roža, Modra vrtnica za princeško... Od kot spodbuda?**

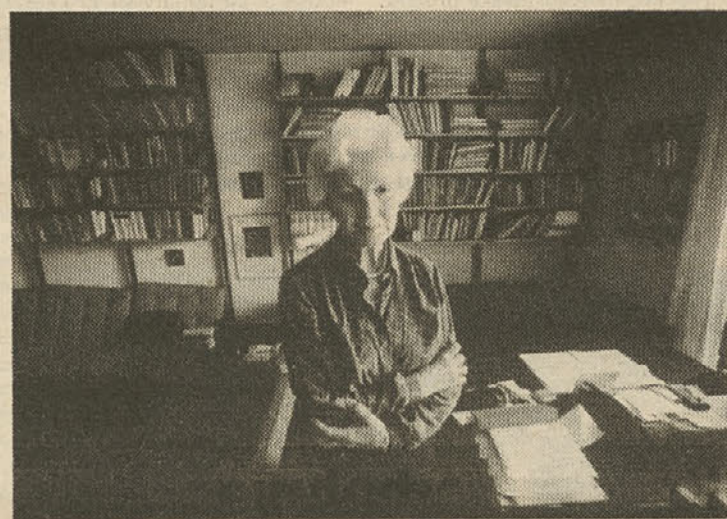
– Že kot otroka me je privabljal oder. In ko je prišel povojni

čas, ko marsičesa ni bilo, si moral ponuditi otroku kaj drugega. Hkrati pa je vojna tolike prizadela, da bi moral imeti zdravilni kamen, ki naj bi jim olajšal življenje. Ker kamna ni bilo, sem ga pričarala. – Tako še danes včasih v šoli rečem otrokom, naj si poiščejo svoj kamenček sreče in verujejo vanj.

Moje igre so bile preproste, scensko nezahtevne, da so jih lahko igrali tudi na šolskih odrih.

So pa igro Najlepša roža nekaj let igrali na Dunaju; s sinom sem si ogledala predstavo in kar nisem mogla verjeti, kaj se da narediti iz besedila. Imenitno sem se počutila.

● **Kdorkoli se bo srečeval z Vašim delom, ne bo mogel mimo Prve domovine – drobcev spominov na otroška leta. Tu je Vaša prva ljubezen – rojstni Horjul, mama in njen dobri kruh, hrepenenje po šolah. Kako danes, s še večjo oddaljenostjo, presojate svet otroštva?**

Kristina Brenkova (Fotografija: mojster Tihomir Pinter, 1991)

– Prva domovina je še zmeraj prva domovina – rada se vračam v Horjul, kjer živi sestra Julka s svojimi in mi je ljubo, ker se vsi zelo dobro razumemo. Prve domovine ne moreš pozabiti. Še zmerom se razrašča pod peresom.

● **Precej Vaših del je povezan z NOB; to obdobje je danes pod kritičnim drobnogledom. Mislim, da je Vaše delo s to tematiko izredno podobno Vašemu značaju: dobrota, nežnost, razdajanje – kot da je vse to ustvarjala in delala ljubeča mati. Bi danes ponovno pritrili: Ničesar ne obžalujem?**

– Res je tako. To je bilo pomembno obdobje, ki se nas je globoko rodovno dotaknilo – kaže, da tega še ne znamo presoditi, morda bo to čez pol stoletja. Vem, da bodo najboljša dela tudi o tem obdobju ohranila svojo ceno za svoj rod.

● **Vaše delo je kot mozaik iz številnih drobnih kamenčkov – kratkih zgodb in zgodbic – Golobje, sidro in vodnjak, Dnevna poročila, Osmi dežel, Deklica Delfina in lisica Zvitorepka, Srebrna račka – zlate račka... V Osmi deželi ste menili, da so zgodbe zato kratke, ker je poleg uredništvovanja in družine ostalo le malo časa. Med zadnjimi deli pa je daljša zgodba Prigode koze Kuni-gunde. Tam je bilo nakazano, da bi zgodbo lahko nadaljevali. Bo kaj s tem?**

– Nič ne bo – naj koza kar sama napiše.

● **Okvir vsemu Vašemu delu bi lahko uvrstili deli Kruh upanja in Srečanja z umetniki. Prav gotovo ima posebno mesto Kruh upanja – čas, ko ste bili Prežihova kurirka. V tem delu znova**

odseva večna ljubezen do Horjula, matere in kruha, bežno vpletate svojo družinico. Tu je spoštovanje do Prežihovega Varnca in občudovanje njegovega dela. Vse pisanje je lirčno poravnano, kot da ste hoteli povedati, da je tudi pesem del Vašega ustvarjanja. Vodilni motiv pa je kruh upanja; je to spomin na otroška leta, ko je mama pekla najboljši kruh, ali je prispodoba časa, v katerem ste takrat živeli?

– Prispodoba časa. Res smo morali upati, da bo zlo premagano – pravzaprav smo bili sveto prepričani, da tako mora biti in nič drugače ne bo.

● **Delo Srečanja z umetniki potrjuje Vaše spoštovanje do umetnikov in njihovega dela. Je delo nastalo iz zapisov ali ste se oprali zgolj na spomin?**

– Samo spominjanje je. Ko je bilo že natisnjeno, sem ugotovila,

da bi lahko še marsikatero ime dodala. Na primer Toneta Kralja. Res je, s spoštovanjem gledam na ustvarjanje nadarjenec. Mislila sem, da je delo šlo bolj mimo bralcev. Spominjam pa se učiteljice, ki se je pritoževala nad otroki, ker si niso ničesar zapomnili, kar jim je povedala o pisateljih, vedeli pa so, kar so prebrali o njih v moji knjigi.

● **Kakšne spomine imate na srečanja z značkarji?**

– Mislim, da je srečanje z bralci izjemno pomembno, še posebno, ker je toliko stvari, ki mlade privlačijo. Nekoč sem mlade vprašala, ali bi bili zadovoljni, če bi prišla s kitaro na oder. Vsi so bili navdušeni. Po-vedala sem jim, da bi pela same protestne pesmi. Ko se je le našel fant, ki je vprašal, zakaj takšne pesmi, sem mu odgovorila, da je na svetu toliko stvari, proti katerim bi protestirala.

– Je že bolj le končna postaja. Ne razmišljam o tem. Tudi o načrtih nerada govorim – govorim le o tem, kar je že napisano. Omenila sem bajke, imam pravilno besedilo za Čebelico... Sem pa vesela, ker je Niko Grafenauer ponovno uvrstil v program Deklico Delfino in Srebrno račko.

● **Je Vaš življenjski praznik tudi obračun s prehojeno potjo – ali je samo postaja na poti življenja?**

– Obe žiriji odraslih pa sta se odločili za švedski film Skrivnost v kleti, režiserja Clas Lindberga, vendar to delo kljub izredno zanimivi realizaciji nosi v sebi mnoge prvine klasičnih filmov za otroke. Otroška domišljija je v službi dobrodelnosti. Asmatična otroka, ki se zdravita v bolnišnici, sanjarija, kako bi z zrakoplovom prenesla vojne zaloge hrane iz bolniške kleti ljudem, ki umirajo od lakote. V ta namen zgradiš model zrakoplova in ga z mnogimi težavami tudi spustiš v zrak. Podvig uspe, vendar pri tem umre deček, ki je izključil infuzijski aparat. Smrti je šok in hkrati vrnitev v resničnost – predvsem v gledalčev. Odrasli naj se torej zave, da je odgovoren zato, kako bodo dobri porazdeljeni po zemeljski obali, odgovoren je torej za svoje življenje in življenje drugih. Režiserju se je posrečilo narediti zanimiv in gledljiv film, v katerem je nedvomno dokazal svoje sposobnosti za filmsko izražanje in veliko vizualno kulturo. Prenapolnil pa je filmski čas z dobrimi starimi atributi filmov za otroke, z beganjem po bolniških hodnikih, s smešenjem odraslih.

Videti je tako, kot da bi se žiriji odraslih uprla zasnova festivala in se zatekla stari formuli filma za otroke, ki združuje vzgojne prvine (poziv k plemenitosti, altruizmu) z zabavo.

● **Bi raje imeli ponatisnjeno Prvo domovino?**

– Izbor sem prepustila uredniku.

● **Se še hranite s kruhom upanja?**

– Še. Vsako jutro košček trde skorje.

V Osmi deželi ste zapisali: Osmi dežela je jutrišnja dežela tenko vzpetih, visokih, nevidnih mostičev in brvi od človeka do človeka. Naj bo za Vas in za nas Osmi dežela čimprej današnja dežela – in v njej spoštovanje do Vašega dela!

JOŽE ZUPAN

kultura

Nova pota k filmskemu gledalcu

Zapis ob 17. festivalu filmov za otroke v Frankfurtu

Sedemnajst let frankfurtskega filmskega festivala za otroke pomeni tudi sedemnajst let truda za uveljavljanje zasnove, da bi bil vsak kakovosten film, ki tako ali drugače zadeva otrokov svet, tudi film za otroke. Uresničevanje takšne zasnove zahteva predvsem pogum pri odbiru filmov za program festivala, filmsko in pedagoško strokovnost ter spremljanje svetovne proizvodnje iz tega zornega kota. Vendar se ob takšni selekciji tudi po sedemnajstih letih pojavljajo pomisleki, ali je film, ki naj bi bil zasnovan predvsem za odraslega gledalca, primeren za otroke, in ali takšen prijem ni le posledica repertoarne stiske ali posledica tržnih zahtev.

Sodobno življenje namenja sožitju otrok in odraslih več pozornosti kot kdajkoli doslej, zato tudi mnogi filmi, ki jih smejamo danes v svetu, obravnavajo to temo. V njih gre predvsem za ustvarjanje odnosov, ki temeljijo na upoštevanju in razumevanju početi odraslega in otroka. V tem naj bi bila pravzaprav nova vrednota našega časa. Ker pa je težko preprosto dojeti, še težje pa spremeniti način urejanja vsakdanjega skupnega življenja v popolni ali okrnjeni družini, med učencem in učiteljem, med potrebami otrok in odraslih, je ta problem hkrati izziv za ustvarjalca in gledalca.

Filmi, ki smo jih gledali v Frankfurtu, skušajo razvijati samozavest otrok, ki so v mejah svojega sveta sposobni iskati svoj prostor pod soncem, skupaj z odraslimi pa podajati svoje viđenje sveta in svoje rešitve nasprotij; to je dragoceno tudi za oza-veščanje odraslega. V tem sodobnem filmu je otrok prav tako kot odrasli dejaven ustvarjalec odnosov, ki naj bi naredili življenje znošnejše. Ta vidik je bil tudi vodilo pri odbiru filmov na festivalu.

Za festivalsko nagrado Likas se je potegovalo 15 filmov iz 15 dežel, ki so bili posneti v zadnjem letu. Vsi, razen češkega filma o pozabljenem čarovniku, so bili solidni kinematografski dosežki. Filme so ocenjevali žirija otrok, žirija odraslih in žirija mednarodnega centra Film in mladi. Žirija otrok je nagradila turški film Počasi, počasi otrok režiserja Tunca Basarana. Otroci kot akter v boju za boljše življenje vse družine je tema, ki je zbudila zanimanje nemških otrok. Jasnost pripovedi, čistost in preprostost filmskega izraza, s katero je občutljiva socialna tema prikazana, ne da bi zdrnila v stereotipe podobnih filmov, je prav gotovo razlog za takšno opredelitev otrok.

Obe žiriji odraslih pa sta se odločili za švedski film Skrivnost v kleti, režiserja Clas Lindberga, vendar to delo kljub izredno zanimivi realizaciji nosi v sebi mnoge prvine klasičnih filmov za otroke. Otroška domišljija je v službi dobrodelnosti. Asmatična otroka, ki se zdravita v bolnišnici, sanjarija, kako bi z zrakoplovom prenesla vojne zaloge hrane iz bolniške kleti ljudem, ki umirajo od lakote. V ta namen zgradiš model zrakoplova in ga z mnogimi težavami tudi spustiš v zrak. Podvig uspe, vendar pri tem umre deček, ki je izključil infuzijski aparat. Smrti je šok in hkrati vrnitev v resničnost – predvsem v gledalčev. Odrasli naj se torej zave, da je odgovoren zato, kako bodo dobri porazdeljeni po zemeljski obali, odgovoren je torej za svoje življenje in življenje drugih. Režiserju se je posrečilo narediti zanimiv in gledljiv film, v katerem je nedvomno dokazal svoje sposobnosti za filmsko izražanje in veliko vizualno kulturo. Prenapolnil pa je filmski čas z dobrimi starimi atributi filmov za otroke, z beganjem po bolniških hodnikih, s smešenjem odraslih.

Videti je tako, kot da bi se žiriji odraslih uprla zasnova festivala in se zatekla stari formuli filma za otroke, ki združuje vzgojne prvine (poziv k plemenitosti, altruizmu) z zabavo.

● **Bi raje imeli ponatisnjeno Prvo domovino?**

– Izbor sem prepustila uredniku.

● **Se še hranite s kruhom upanja?**

– Še. Vsako jutro košček trde skorje.

Omiš, tuš, 1989

alternativna šola

»Nimamo nacionalnih učnih načrtov, niti enotnih učbenikov, niti ne po isti poti usposobljenih učiteljev,« je na vprašanje, kakšno je šolstvo v Združenih državah Amerike, odgovoril znani ameriški pedagog. Zelo je raznoliko, saj je urejeno na ravni posameznih zveznih držav in okrožij. Eno pa je gotovo: javni šolski sistem je zelo okorel in birokratiziran, predvsem pa neučinkovit.

Ta ugotovitev je spodbudila dr. Leopoldina Plut-Pregelj, ki že približno deset let živi v Združenih državah Amerike, da se je začelo sistematično seznanjati s tamkajšnjim šolskim sistemom, še zlasti z alternativnimi šolami. »To me že poklicno zanima (študentje pedagogike izpred desetih let na Filozofski fakulteti v Ljubljani se je najbrž še spominjajo kot tedanje asistentke – op. p.), najrazličnejše možnosti šolanja pa sem želela spoznati predvsem zato, ker sem se morala odločiti, kam vpisati sina,« pripoveduje naša sogovornica, ki prihaja vsako leto iz Washingtona v Slovenijo vsaj za nekaj tednov.

Med obiskom pred nekaj meseci je pripravila za slovenske učitelje tudi predavanja o alternativnih v ameriškem osnovnošolskem izobraževanju, predstavila pa je tudi svojo knjigo Učenje ob poslušanju, ki je prav tedaj izšla pri Državni založbi Slovenije.

Najbrž bi tudi z veseljem prisluhnili njenim izkušnjam s poučevanjem slovenščine – čeprav ni poklicna slavistka, je skušala naš jezik približati ameriškim diplomatom, ki so prihajali v Slovenijo.

Vendar se o vsem ni bilo mogoče pogovoriti. Tudi mi smo se bolj kot o njenem življenju na Capital Hillu, predelu Washingtona s prelepim viktorijanskim okoljem, pogovarjali o alternativnih šolah, ki so razporedene po vsej Ameriki. Zanimala nas je preteklost le-teh, kako delujejo, kako se starši in otroci odločajo zanje in podobno.

Kakšni so vaši vtisi o ameriškem šolstvu?

– Veliko je problemov, ti pa so zelo celostni in so odsev tamkajšnjega življenja. Težko jih je strniti. Najočitnejša je neučinkovitost ameriških javnih šol. Pravijo, da opravljajo vse druge naloge, le izobraževalne ne. Obiskujejo jih zelo različni otroci in težko je zadostiti vsem njihovim potrebam in interesom. Otroci iz revnega predela, brezdomci, ki jih obdajajo mamila, večkrat

Nasilje ne vodi nikamor

Pogosto je slišati, da je pouk dolgočasen. To pomeni, da ne vidimo povezave med tem, kar delamo v šoli, in tem, kar v življenju potrebujemo. V tem je poglobljena razlika med učiteljem, ki razume svojo vlogo managerja in tistim, ki je ne. Dober manager se bo trudil, da delo ne bo dolgočasno in skoraj nemogoče je, da bi dolgočasni delavci dobro opravili delo. Dober manager poučuje tako, da učenci – delavci lahko zadostijo najnujnejšim potrebam. Če učitelj ne poučuje tako, da zadosti potrebam učencev, se zateče k prisili. Učinkoviti učitelji učijo brez prisile. Toda učitelji, ki se zatekajo k prisili, so v naših šolah pravilo in ne izjeme. Če pa je učitelj, ki obvladajo učence brez prisile, več, oblasti to največkrat spregledajo...

Novost, ki jo predlagam, so magnetne šole. Učitelji lahko poučujejo več tistega, kar jih veseli, učenci se lahko učijo več tistega, kar jih zanima. Že zdaj imamo dovolj dokazov o tem, da delajo učenci in učitelji v takšnih šolah bolj marljivo kot v šolah, kjer prevlada prisila. Po izkušnjah lahko tudi magnetne šole in druge inovativne propadejo, če prevlada tradicionalno prisilno vodenje. Veliko učiteljev, ki so se zelo trudili, da bi zboljšali vodenje učencev, ovirajo vodstva, ki takšnega načina ne sprejmejo. Zanje ostaja bistveni kazalnik kakovostnega dela znanje, ki ga merijo državni testi znanja. Prepričan sem, da kakovosti ne moremo meriti s standardiziranimi, strojno obdelanimi testi.

Dr. William Glasser je več kot trideset let namenil izboljšavam v šolstvu. Zaslovel je predvsem s knjigo Šola brez neuspeha (Schools Without Failure), v knjigi Dobra šola (The Quality School, prevod in priredba Ksenija Jaušovec, Radovljica, Didakta 1991) – iz nje smo povzeli odlomek – pa trdi, da se ne smemo zadovoljiti z minimalnimi cilji, kot so zmanjšanje osipa in disciplinskih problemov. Učence prepričamo, naj se v šoli trudijo, saj vsak najde zadovoljstvo v svojem delu,« meni priznani psihater, ki zdaj upravlja Inštitut za realitetno terapijo in skrbi za usposabljanje tovrstnih strokovnjakov v ZDA in Kanadi.

Je ameriška prihodnost v alternativnih šolah?

Dr. Leopoldina Plut-Pregelj:

»Javne šole opravljajo vse druge naloge, le izobraževalne...

prilagoditi otrokom. In zato se zmeraj bolj uveljavljajo alternativne šole.

Kakšna je zgodovina teh šol?

– Alternativni šolski sistemi, šole in programi so se začeli pojavljati ob uveljavljanju obvezne javne šole. Do leta 1919 so imele vse zvezne države zakon o obvezni javni šoli. Za razvoj alternativnih šol pa je pomemben ustavni odlok iz leta 1925. Po njem država nima edine pravice vzgajati in izobraževati, temveč lahko organizirajo šolo tudi posamezniki – starši ali organizacije. Starši imajo pravico izbirati šolo za svojega otroka. Ustavni odlok pušča državi le pravico, da postavlja minimalne pogoje za delovanje zasebnih šol.

Poznamo več alternativnih sistemov. Kako jih bi lahko razdelili »po ameriško«?

Z alternativnimi šolskimi sistemi, šolami in programi označujejo v ZDA tiste vzgojno-izobraževalne programe, ki se razlikujejo od tradicionalnih javnih šol in upoštevajo zahteve, potrebe in lastnosti udeležencev učnega procesa. Učenci so v teh programih prostovoljno, po izbiri staršev in glede na kraj bivanja.

organizaciji in načinu dela pa so si podobne.

Zanimajo nas predvsem sodobne alternativne šole. So te le zasebne?

– Ne, je pa zasebnih veliko več, približno 5500, in zajemajo dvanajst ali trinajst odstotkov vseh šolobveznih otrok. Javne alternativne šole obiskuje le odstotek učencev. Te so se pojavile šele v sedemdesetih letih po zgledu uspešnih zasebnih alternativnih šol.

Katere so temeljne značilnosti sodobnih alternativnih šol?

– Imajo jasne cilje in poslanstvo, enosmerno vplivajo na otroke (javnim šolam pa očitajo preveč različnih vplivov). Dve tretjini teh šol je pripravljajnih za srednjo šolo, tretjina pa jih bolj kot izobraževanje poudarja osebnostni razvoj. Pouk je organizi-

ukvarjajo posebej s tem, in še s kom. Pri tem, kam vpisati otroka, je odločilno okolje, v katerem živijo. Če je v tisti četrti dobra in priznana javna šola, se mnogi odločijo zanj, sicer pa izbirajo med drugimi šolami. Zadnja leta čedalje več staršev (še zlasti bolj izobraženih) vpisuje otroke v zasebne alternativne šole. Te šole imajo tako imenovane dneve odprtih vrat in tedaj povabijo vse, ki jih zanima, kako je pri njih. Obiskovalci lahko spremljajo pouk in dobijo najrazličnejše informacije. Šole same poskrbijo za reklamo. Slabe kmalu usahnejo, saj jih nihče ne podpira; začne jim namreč primanjkovati otrok, brez teh pa ne morejo delovati.

Kako je s priznavanjem alternativnih šol?

– Šole so priznane, če delujejo v ustreznih razmerah vsaj nekaj let. To spremljajo izobraževalne oblasti, ki niso nič kaj popustljive. Strokovnjaki opazujejo razvoj otrok, zanimajo pa se tudi, kako se šolajo kasneje in kako uspešni so, ko začnejo delati.

Ni lahko naštetih vseh različnih alternativnih šol, ki delujejo po ameriških državah. Katere je največ?

– Naj jih navedem le nekaj, ki sem jih tudi sama obiskala in so vse že družbeno priznane.

Znane so waldorfske šole, teh je v Združenih državah približno štirideset. Prva je bila ustanovljena že leta 1928 v New Yorku. Te šole tudi na Slovenskem že kar dobro poznate in slišala sem, da bo prva kmalu začela delovati.

Zanimive so tudi šole maha-

riši, ki se pri svojem delu opirajo na transcendentalno meditacijo, saj so po njej otroci zelo spremljivi za učenje. Hitro napredujejo. Učitelju ni treba nanje vse doseže z nasmeškom. V Washingtonu so tri takšne šole, deluje že več kot dvanajst let, v vsaki pa je približno po otrok.

Precej je tudi šol, ki temeljijo na različnih indijskih filozofijah. Takšna je tudi Family school v Washingtonu s tridesetimi otroki, takšnimi, ki v drugih šolah niso bili uspešni.

Po zgledu zasebnih šole, ki je bila po Corsinijevem modelu uspešna v Honoluluju, se je deset podobnih šol razvilo po Ameriki. Delujejo v sklopu javnega šolskega sistema in posebno privlačne za bolj problematične otroke.

Kako se bo v prihodnosti usmerilo ameriško šolstvo?

– Rešitev ni v zasebnih šolah. Javne šole se morajo korenito spremeniti: posodobiti, se prilagoditi otroku – njegovim kognitivnim stilom, učenim posebnostim, težavam. Postati morajo bolj življenjske. Nekateri so pritalagali, naj bi ves javni šolski sistem organizirali po zgledu alternativnih šol, ki so uspešne in priljubljene.

Ameriški strokovnjaki za šolstvo se vprašujejo, kaj storiti, da jih drugi prehitevajo. Sami bodo morali odločiti, po kateri poti bodo šli. Motivirani za to dovolj; ne prenašajo dobro, če kdor koli kjer koli boljši ali boljši od njih.

Pogovor pripravila
LUČKA LEŠNIK

Zgled iz Indianapolisa v Indiani

Osnovno šolo The Key je jeseni 1987 v sklopu javnega šolskega sistema kot magnetno šolo ustanovila skupina osmih učiteljev.

Kaj je to – magnetna šola?

Šola, ki naj bi pritegnila. Ustanavljajo jih ponavadi v revnejših črnskih ali drugih četrtih, vanje pa želijo pridobiti čimveč belih otrok pripadnikov srednjega razreda.

Kako? Z usmerjenostjo v izbrana področja (npr. naravoslovna umetnost ipd.), imajo zelo dobre učitelje, odlično opremo in podobno.

Šola The Key zajema predšolske otroke in učence od prvega šestega razreda, na leto jih je približno sto petdeset. Temeljni cilj, katerega si mladi v alternativni šoli prizadevajo, je vsestranska vzgoja in izobraževanje vseh otrok v osnovni šoli, ne glede na rasno pripadnost, razmere, v kakršnih živijo in njihove različne sposobnosti. Učni načrt, ki obsega poučevanje pisanja, branja in matematike, so učitelji zasnovali na dveh postavkah: na Gardnerjevi teoriji multiple inteligence in Boyerjevi opredelitvi splošne izobrazbe.

Po Gardnerjevi teoriji multiple inteligence ima vsak sedem različnih vrst inteligence, ki so samostojne in niso povezane: jezikovna, logično-matematična, glasbena, telesno-gibalna, prostorska, medosebna in znotrajosebna. Pouki naj bi bil zasnoval tako, da bi razvil vse vrste človekove inteligence.

Boyerjeva opredelitev splošne izobrazbe, ki naj bi si jo pridobili mladi Američani, obsega šest področij: skupni simbol – jezik, članstvo v skupinah in organizacijah, skupno proizvodnjo in z njo povezano porabo, odnos do narave, občutek za čas in splošne vrednote. Pri pouku v tovrstnih šolah poudarjajo tudi umetnost. Menijo, da pomembno vzgojno-izobraževalno sredstvo.

In kako je organiziran pouk?

Vsako leto obravnavajo tri temeljne teme, ki se ciklično ponovijo na tri leta (npr. svet v medsebojni povezanosti, živalske vrste, spremembe v času in prostoru). Pouk je zasnovan interdisciplinarno. Poudarek ni le na razvoju jezikovne in matematično-logične inteligence, temveč na vseh področjih učenčeve inteligence. Vsi učenci sodelujejo tudi v interesnih dejavnostih; na šoli jih imajo kar šest najst. usmerjene so v razvijanje enega od področij inteligence in vsebinsko povezane s poukom.

Pouk poteka v starostno mešanih skupinah: v prvi so predšolski otroci, v drugih učenci od prvega do tretjega razreda in v tretji učenci od četrtega do šestega razreda. Vsaka skupina ima po tri podskupine s petnajstimi do dvaindvajsetimi učenci, pouk v njih poteka načelno učne diferenciacije in individualizacije. V interesnih dejavnostih učenci delujejo po svojih željah. Učitelji si prizadevajo poglobiti posamezne interese učencev, spodbujajo pa jih tudi h kooperativnemu učenju.

V šoli ne poznajo dopolnilnega in dodatnega pouka. Za tiste, imajo učne težave, organizirajo individualno pomoč (ta je po pouku pomagajo učitelji, študentje – prihodnji učitelji in včasih tudi starši). Učne dosežke preverjajo s standardiziranimi testi, razvijajo pa tudi ocenjevalne metode učenčevega napredka po kakovosti – v obliki videomape.

V prvih treh letih delovanja je bila šola iz Indianapolisa zelo uspešna. Le pet otrok ni doseglo izobrazbene ravni, ki jo za zakonom predpisujejo v državi Indiana; v povprečju pa so bili dosežki učencev na standardiziranih testih visoko nad nacionalnim povprečjem.

In kar je najpomembnejše: otroci radi hodijo v šolo, čeprav morajo veliko delati.

KAJ smo delali: raziskovali življenje v Bršljinškem potoku, Težki vodi, Šajserju in ob njih KDO: učenci šestih razredov OŠ Center (prej Katja Rupena) iz Novega mesta in njihovi učitelji biologije, zemljepis in likovne vzgoje KDAJ: na zanimivem naravoslovnem dnevu minulo sredo Le zakaj nam potem očitajo, da smo neustvarjalni, da nas nič ne zanima, da nam je šola prisila? (Fotografija: Andrej Komelj, foto krožek OŠ Center)

– Štirideset odstotkov vseh alternativnih šol pripada tradicionalnemu alternativnemu sistemu, to pa so verske šole, pravljalske šole in akademije. Slednji dve sta bili šoli za družbeno elito, s katerima si je ta zagotavljala svojo razredno in kulturno identiteto. Verske šole niso elitistične, so rasno, socialno in ekonomsko integrirane. Najuspešnejše in najbolj množične so katoliške zasebne šole. Med sumerhillske alternative spadajo zasebne, ekskluzivne šole internatskega tipa, ki so izobraževalno neučinkovite. Teh je danes zelo malo. Poznamo tudi dopolnilne šole, ki naj bi nadomestile neki učencev primanjkljaj (telesni, intelektualni ali socialni).

V sklopu javnega sistema jih je čedalje manj, a delujejo kot zasebne šole. Najbolj dvomljive med njimi so šole za kulturno in socialno prikrajšane, med te spadajo tudi svobodne šole (free schools). Deluje tudi gibanje za šolanje doma (home schools). Začetki sodobnih alternativnih šol segajo v obdobje med vojnama, razmah pa so doživele ob koncu šestdesetih let. Razvile so se zaradi nezadovoljstva ameriške srednje plasti z javnim šolskim sistemom. Sodobne alternativne šole se zelo razlikujejo po svoji vzgojni filozofiji in ciljih, po

ran interdisciplinarno, tako da med predmeti ni togih mej. Čeprav so te šole ponavadi slabše opremljene, imajo več izkušenjskega učenja in eksperimentiranja. Pouk je le redko v večjih skupinah (le-te pa so starostno mešane), prevladujejo majhne, dvojice in individualno delo. Zasebne alternativne šole praviloma nimajo več kot dvesto učencev – in delujejo kot velike družine. Učenci so v teh šolah po izbiri svojih staršev, ki plačujejo šolnino. Šole imajo pravico izbirati med prijavljenimi kandidati po merilih, ki si jih same določijo. Učitelji se po starosti, izobrazbi in podobnem ne razlikujejo od tistih v javnih šolah. Šole si izberejo sami, nimajo pa administrativnih obveznosti. Pri oblikovanju pouka imajo veliko svobode. Povprečno so slabše plačani kot v javnih šolah.

Za starše najbrž ni lahko izbrati najprimernejše šole.

– Izbira je vrednota, ki Američanom zelo veliko pomeni. Dobro se počutijo v veleblagovnici, kjer lahko izbirajo med množico izdelkov, še raje izbirajo med avtomobili, cerkvami, lokali, kamor zahajajo. In zakaj bi ne izbirali tudi šol za svoje otroke? O tem, katera je pravišnja, se posvetojujejo med seboj, pa s svetovalnimi službami, psihologi, ki se

ZAMISLIŠLANJE O ŠOLSKEM SVETOVALNEM DELU

Veliko zamisli se že uresničuje

Moje sedemletno delovanje v šolski pedagoginje se je končalo pred skoraj petnajstimi leti. Po svoji službeni dolžnosti in na željo pa vsa ta leta sodelujem z mnogimi šolskimi svetovalnimi delavci ter pomembnimi sodelavci slovenskega šolskega sistema, zlasti osnovnošolskega. O tem največ vem, pa tudi problemi, ki me najbolj zanimajo, se nanašajo na osnovno šolo, zato bo to moje razmišljanje namenjeno predvsem problematiki osnovne šole.

Problematika šolskega svetovalnega dela je zelo celostna, to mogoče razbrati iz mnogih prijav na to temo, od referata Bečaja na posvetovanju Polovca in perspektiva šolskega svetovalnega dela v Mariboru, marca 1991, drugih prispevkov slovenskih in hrvaških svetovalnih delavcev, članka L. Horvata prvi številki Educe in ponovnih tem šolskih oblasti, ki ga najraje opiše pesniška prispodoba kam bi del?

Skušala bom prikazati sklope problemov in dilem, kot jih vidim, gotovo bodo tudi ti videti osamljeni, moji predlogi za reševanje pa bolj ali manj sprejemljivi, obarvani zlasti s pogledom na taktika.

Število 700 svetovalnih delavcev (po L. Horvatu) pomeni veliko »kapaciteto«, ki ni zanemarljiva; to so ljudje, ki so nosilci šolskega znanja in kvalifikacij, ki jih morali izbrati pri posodabljanju šole. Po J. Bečaju zavzemajo v delovanju šole pomemben položaj, saj imajo veliko informacij na šoli in zunaj nje. Šole ravnatelji edini strokovni profil, ravnatelj od učitelja, to pa pri more tudi k drugačni viziji problemov.

S svojo vrasčenostjo v šolski prostor in močno odvisnostjo od prostora ima šolska svetovalna služba poseben položaj glede na vrstne informacije.

v primerjavi z zunanjimi svetovalnimi delavci.

Svetovalni delavci na šoli dobivajo veliko bolj sveže neposredne vrstne informacije na svoje posege. Uspešni svetovalni delavci si izoblikujejo stvarna pričakovanja in uspešno komunikacijo med učitelji, vodstvom šole, otroki, starši, zunanjimi ustanovami in še kom. Najboljše metode se prenašajo skozi mlin teh odnosov, in ta jih sprejme ali zavrne. Prepričan sem, da so nekatere osebnostne lastnosti, ki šolskemu delavcu omogočajo uspešnost ali ne, še pomembnejše kot na drugačnih delovnih mestih iste stroke.

Iz simbioznega odnosa šolske svetovalne službe in šole precej izvira moč, učinkovitost delovanja. Prepričan sem namreč, da je usmerjenost celotne ustanove (šole, pa tudi šolske politike) v napredek zelo pomembna, saj se koristi svetovalnega dela na šoli več edino s splošno željo in pogoji zanj. Morda bi to ustrezno ponazoril zgled ekologa, specialista v nekem podjetju ali tovarni. Če tovarna ni ekološko zasnovana, motivirana (gumno, moralno, kazensko itn.), lahko zaposlijo deset ekologov, učinka pa ne bo. Vseh deset strokovnjakov si bo polomilo zobe pri začetnih, nepomembnih problemih, lahko bodo prikazali veliko storilnost (kupe papirja, sestankov, predavanj...); s številom ekologov se lahko prikaže visoka ekološka ozaveščenost, ribe pa bodo še naprej poginjale v izplakah, smreke izgubljale iglice, ljudje pa se dušili v žveplovi dvokisu. Želim poudariti, da celotna zasnova šole, zlasti ravnatelja in učiteljev, tako zelo ustvarja razmere za kakovost delovanja šolske svetovalne službe, da bomo oblikovali stvarna pričakovanja do te samo na podlagi poznavanja celotnega položaja v šoli.

Nikakor ni mogoče mimo ce-

lotne zasnove šole, globalne šolske politike, ciljev, sistema izobraževanja vseh šolskih strokovnjakov. Kar zadeva učinke, se mi zdi zelo dvomljivo načrtovanje visoke specializiranosti šolskih psihologov, če hkrati ne dobi učitelj, visoko izobraženi strokovnjak, temeljnega znanja za svoj poklic. V tako slabo zasnovani usposobljenosti za ta zahtevni poklic, kjer se bodo v sklopu iste filozofske fakultete šolski svetovalni delavci visoko specializirali, prihodnji učitelji s fakultetno izobrazbo pa ne bodo dobili temeljnega znanja in izkušenj iz psihologije, pedagogike in sodobnih zasnov izobraževanja, ni pričakovati takšnih bleščečih učinkov.

Naslednji pomembni problem je gotovo ugotavljanje in vrednotenje kakovosti dela šolskih svetovalnih delavcev. Zaradi zapletenosti nalog je problem še večji kot pri drugih šolskih strokovnjakih, v bistvu pa se zadeva uvršča v skupek vprašanj ocenjevanja kakovosti dela vseh šolskih delavcev, z učitelji in vodstvom vred. Če se odločimo za vse po formalnih merilih (število ur, opravljene standardne naloge itn.), je zadeva preprosta, če pa bomo ugriznili v kisljo jabolko ugotavljanja kakovosti šole in posameznika, bomo morali to početi po načinih, ki jih poznajo druge, navsezadnje po metodah, ki bodo šole prisilile v takšen tekmovalni položaj, da bodo morale biti dobre, če bodo hotel obstajati. Če bo šola zainteresirana, da bo dobra, bo dajala svetovalnemu delavcu možnosti, da se uveljavi, hkrati pa bo zelo lahko presodila njegovo delo.

Dr. Horvat v svojem članku Šolsko svetovalno delo pravilno ugotavlja, da je... »vse to v zadnjih dvajsetih letih omogočilo nagel razvoj šolskih svetovalnih služb, ne da bi jih kdo posebej načrtoval ali jim celo določal in strogo predpisoval naloge...«

Ta razmeroma svoboden način je bil marsikomu izziv za odkrivanje šolskih dinamizmov, ki jih je dobro spoznal; preskušal je metode, ki bi bile učinkovite za boljše delovanje šole, reševanje problemov učencev, učiteljev, staršev in vodstva šole. Marsikdo se je dokopal do načinov in spoznanj, ki bi jih bilo vredno posnemati. Drugi so se poglobili v formalnosti, obrobosti ali prevzemali delo vloge administrativnih delavcev... Gotovo, da zasnova šolskega svetovalnega dela še ni dodelana in se bo, predvidevam, spreminjala hkrati s šolstvom. V tem trenutku bi bila ena najboljših nadaljnjih poti zbiranje dobrih izkušenj, učinkovitih modelov, omogočiti je treba pretok informacij. Sijajna je tudi zamisel dr. Zakrajška, da bi se po interesih oblikovale skupine šolskih svetovalnih delavcev v teamih, odgovornih za posebne projekte.

Naj ob koncu navedem še nekaj misli iz razprave skupine staršev iz Kluba za boljše šolo, ki so jo namenili razmišljanju o šolskem svetovalnem delu na podlagi dopisa ljubljanskih šolskih svetovalnih delavcev. Od šolskih svetovalnih delavcev pričakujemo:

- sodelovanje pri novostih na šoli
- razne vrste preventivnega dela
- posebno skrb za preprečevanje problemov, ki jih povzročajo način življenja v mestu (neosebnost, nevarnost zasvojenosti, prepričenost sami šoli itn.)
- usposabljanje učitelja glede na poznavanje otrok

- usklajevanje uspešnih modelov (nekateri šolski svetovalni delavci delajo bolje kot drugi)
- pomoč pri oblikovanju humanjših odnosov iz boljšega ozračja na šoli.

MARJA STROJIN

Težko razumljeni svet

Spoznala sva se 3. septembra 1990. Sedel je v klopi med sošolci, ves prestrašen, tih in odsojen. Ko sem ga zagledala, sem videla samo njegove velike, začuden očči, ki neprestano sprašujejo, zakaj sem takšen, zakaj me gošolci; kaj delajo sošolci; sem priiden, nisem umazan?

Prvi pogovor poskušam začeti mirno, jasno in razločno. Dosegem prav nasprotno: ježno, odredno govorjenje, žaljivke. Kje sem? V praksi, v šoli, z otrokom. Ončno se mi posreči navezati na stik pri risanju. Narisal je veliko šolsko torbo, nedokončano, na listu je njegov podpis. Zdelo se je, da me obsesijo v moji kabinet. Veseljem sem sprejela njegovo misel in skupaj sva jo namerila.

Iz dneva v dan sem iskala stik z njim, to se mi je le delno posrelo in tudi to je bil že velik uspeh. Na čustvenem področju kaže neuravnovesjenost, depresivnost, meji že na psihozo, agresivnost, labilnost. Čustveno je prikraden, vendar ne kolikostno, temveč kakovostno. Med njim in mano je ledena gora. Iz pretirane navezanosti nanjo postaja depresiven in agresiven. Mama velikokrat odklanja, ne preneha ga, v otroku pa pušča to predrane, ki se poglobljajo.

Govorno in pisno je deček zelo poseben. Ker pa se lahko zbere za krajši čas, le redko naredi naloge, in kadar jo, opravi to alično. Bere zelo povezano, zelo dramatično in posnema pomembne osebe v zgodbi (glas, nebo, gibe...).

Zaradi daljše hospitalizacije je na matematiki zaostal v snovi. Na slabše številke predstave, te nave z velikostnimi odnosi, odštevanjem... Večkrat zamenjuje številke. Velik zaostanek, prisiljeva-

nje in kritike domačih so rodili odpor do matematike. Kmalu po začetku ure se pokažejo obrambni mehanizmi (zehanje, bolji ga roka, začne živžgati, pači se, nemočno joka ali pa postane agresiven, da bi čimprej preusmeril pozornost od snovi na druge dejavnosti).

Zelo ga motivirajo zgodbe, radijske igre in lutke. Pomenijo mu sprostitve (lutko lahko stisne k sebi, jo poboja ali udari, ošteje, ali pohvali), govorno vajo (posnemanje glasu, govor v celih, smiselnih stavkih), spodbudo v likovnem izražanju, razvijajo mu domišljijo in ustvarjalnost.

Odnos med nama se je poglobil, čeprav velikokrat nisva prijatelja. Pride, me objame, spontano sede v naročje, se pogovarja. Tega na začetku obravnave ni bilo. Ni znal biti nežen, sproščen, ljubeč otrok. Čeprav se agresija še pojavlja, jo skušava skupaj ublažiti. Velikokrat čutim, da želi biti ljubljen in ubogljiv, vendar je ta njegova želja zavita v siv oblak odnosov med mano in starimi starši; zaradi tega doseže prav nasprotno.

Najprej sva delala dve uri na dan, druge ure pa se je učil v svojem matičnem razredu. Vsak dan znova me je spraševal, zakaj mora biti v kabinetu, zakaj sem prišla na šolo, zakaj ni v razredu?

Zanj so to preprosta vprašanja, zame pa odgovori zelo težki. Naj mu povem, da je drugačen od sošolcev, da moti pouk v razredu, da s svojim vedenjem slabša položaj v razredu, ali naj mu to predstavim kot prehodno obdobje in občasno pomoč pri matematiki? Odločila sem se za drugo razlago in sprejel jo je. Kljub temu se ta vprašanja še zmeraj ponavljajo. Včasih se mi zdi, kot da ve, da je drugačen, da moti okolje, v katerem živi, ne

sprejema nekaterih veljavnih norm, toda ne more biti drugačen. Takšen pač je.

Težave so se stopnjevale, kopile so se konfliktni situacije s sošolci in okolico. Odločili smo se, da bo ves čas pouka z menoj. S sošolci bo samo pri telesni vzgoji.

Zame in zanj je bila to velika sprememba in težavna naloga – delati skupaj, se prilagajati, vzdržati izzive, pokazati ljudem, s katerimi živiva, da zmoreva, da znova biti drugačna – boljša. Naučila sva se sprejemati drug drugega, vzdržati skupaj, in prvi uspehi so se pokazali. Dokazal je, da zna biti vodljiv, prijeten, sprejemati napake, ki jih naredi (vsi se motimo), da zanje ni kaznovan, da ni nič narobe, če so zvezki na mizi razmetani, saj je tudi on učenec kot vsi drugi, da pouk z menoj ni kaznan, temveč prednost.

Čustveno je še zmeraj nestabilen, vendar manj časa in manj hudo. Zanj je značilno, da če trpi mama, trpi tudi sam.

Stojim na postaji. Čutim, da me nekdo gleda. Ozrem se in ugotovim, da je on. Vstopimo

v avtobus. Sedel je, prijazno mi maha in se smeje. Le kje je mama? Čisto na drugem koncu sedi. Zakaj? Sprašujem se, pa ne najdem odgovora. Izstopita iz avtobusa, se primeta za roke in spet sta mati in sin – nerazdružljiva, osamljena, nerazumljena...

Naslednji dan mi ves vesel hiti pripovedovati o mami: »Veš, moja mamica je najlepša, zmeraj je lepo oblečena! Rad jo imam.« In še: »Včeraj sva bila v živalskem vrtu. Videl sem veliko živali. Z mamico sva bila skupaj.«

Mamica mi pove, da sta bila res v živalskem vrtu, da je bila zelo utrujena in žalostna, da sta taval, da se sploh ne spominja stvari in ničesar iz živalskega vrta. Le zakaj?

Otrok to čuti, skriva v sebi, mogoče ga je sram povedati, da v živalskem vrtu ni bilo lepo, da je bila mamica slabe volje in žalostna. Morda zato, ker nihče od sošolcev ne pripoveduje takih dogodkov. Vsi so se imeli s starši lepo.

NATALIJA VOVK

Študentka oddelka za defektologijo, honorarno zaposlena na OŠ Nove Fužine

OBVESTILO KLUBA STARŠEV ZA BOLJŠO ŠOLO ZA JAVNOST ŠT. 13

● Osupli smo ob podatku, da je 4000 absolventov srednjih šol ostalo na cesti zato, ker ni dovolj prostora na višjih in visokih šolah. Razumemo težave naše mlade države, menimo pa, da za izhod iz desetletij nakopičenih težav ni obetavno, da tako strogo varčujemo pri pridobivanju pameti, ki za deželo, kot je naša, edina obeta boljše čase.

● Starši kluba podpiramo vsa gibanja v sklopu šole in zunaj nje, ki omogočajo prebeglim otrokom in njihovim družinam čim boljše življenje v novo okolje in lajšanje gorja. Vse starše in otroke pozivamo, da jim z odprtim srcem in dobro besedo pokažemo sočutje in prijateljstvo.

Klub staršev za boljše šolo
Ljubljana, Gotska 18

odprta
šola

Kje vas in nas šola žuli

Ureja Tereza Žerdin

SVETOVALNI
CENTER ZA
OTROKE,
MLADOSTNIKE IN
STARŠE

Zavarovana in ogrožena vrsta

Pred nedavnim je neka babica pripeljala vnuka. Ko sem ju pogledala, se mi je zazdela zadeva nekoliko nenavadna.

Vnuk je bil prevelik in na pogled preodrasel. Takšnih vnukov babice ponavadi ne spremljajo, ta fant pa se je kar pustil privedi. Zdelo se mi je tudi, da sta zgrešila vrata in sem ju hotela napotiti h kolegici, ki se ukvarja z mladostniki. Toda v resnici je bil naročen k meni. Fant, sedmošolec z učnimi težavami, ki bi moral biti že v osmem razredu. Babica se je potem diskretno umaknila in tudi meni je bilo ljubše, da se s tem navidez odraslim fantom pogovarjam na samem.

Z učenjem ima že vsa leta nekaj težav, posebno pa se je zalomilo v petem razredu pri matematiki. Tudi s fiziko ima pri istem profesorju veliko preglavic. To je sicer povedal, toda način je bil vzvišen in nekako podcenjujoč, kot da mu je kaj malo mar, če mu neki profesor že nekaj let dokazuje, da je butec. Na to se požižga. Toda če bi mu bilo v resnici vseeno, se ne bi dal prignati.

Preskušala sem fantovo matematično znanje, kot delam to tudi pri drugih obiskovalcih. Na preskus se je odzval resno, nič več vzvišeno; hotel je pokazati, kaj in koliko zna. Ni bilo slabo; pravzaprav sem bila presenečena, saj sem pričakovala manj. Presenetila me je zmoglost usnega računanja, sposobnost ostati zbran, si zapomniti delni rezultat. Dobro obvlada vse računske operacije, osnovne geometrijske pojme, računa obseg in ploščino osnovnih likov. Potem pa se je zataknilo pri kocki. Namesto kocke je narisal kvadrat. Po poprejšnjem risanju likov pomena besede kocka ni razpoznal, ker je pričakoval kvadrat in besede v resnici sploh ni slišal. Večjo negotovost sem začutila pri zahtevnejših aritmetičnih preskusih, pri seštevanju in odštevanju racionalnih števil ter pri nekoliko zahtevnejših enačbah, ki se jih ni dalo več rešiti s preprostim sklepanjem in računanjem na pamet. Sam od sebe mi je razložil, da mora stvari razumeti in si jih predstavljati, potem si jih tudi zapomni. Zgodovino se na primer uči predvsem s poslušanjem. Vse dogodke si skuša živo predstavljati. Ne more pa si predstavljati in zapomniti, ko ga babica uči, da se pri enačbi plus spremeni v minus, pa pri nalogah z oklepaji si tudi ne more zapomniti tega o plusih in minusih. Pravila mu gredo na živce, ker jih ne razume. Toda tega, da ne razume, noče povedati.

Znanje tega pubertetnika z adolescentskim videzom sem primerjala z znanjem tistih njegovih vrstnikov, ki prav tako prihajajo v naš center zaradi težav z učenjem. Po temeljitnem razmisleku sem ugotovila, da ta fant obvlada temeljno učno snov iz matematike in da srečujem in spoznavam precej otrok, ki imajo veliko manj znanja, vendar razreda ne ponavljajo. Nehote se vprašam, kaj je na tem fantu takega, da je ocenjen slabše, skratka, kaj druge njegove vrstnike odene v varovalni plašč, da gredo iz razreda v razred, včasih v resnici brez najmanjšega znanja. Včasih je to otrok, ki bi po vseh merilih lahko in moral obiskovati osnovno šolo s prilagojenim programom, pa ga niti razvrstiti ne moremo, ker v šoli pač zdeluje. Torej gre za vprašanje dejavnikov, ki nekoga varujejo in drugega ogrožajo.

Med močne varovalne dejavnike spada spol. Mirna, prilagodljiva poslušna deklica, ki ne sprašuje in ne misli preveč s svojo glavo, v šoli uspeva prav dobro, če ima poleg naštetih lastnosti še dober mehanični spomin. Moški spol, impulzivna obravnava in reševanje problemov slabo mehanično pomnjenje in potreba po razumevanju pa so dejavniki, ki se pogosto znajdejo skupaj z neuspehom. Če se jim dodajo še ukvarjanje s športom, uspehi na športnem področju in prijeten zunanji videz, je polom v šoli skoraj neogiben. O tej usodni povezanosti, ki jo doživljam v praksi, lahko le sklepam, na primer takole: Imaš dovolj časa, da se ukvarjaš s športom; domišljav si, ker si uspešen in te obletavajo dekleta. V šoli nisi niti približno tako dober, povrh vsega pa si še nesramen; sprašuješ, ko naj bi bil tiho, in ne priznaš, da stvari ne razumeš.

Tako nekako sva se pogovarjala tudi z »mojim« fantom. Pri športu je uspešen in s trenerjem se dobro razume. Še naprej bo treniral. Glede učenja pa sem mu naslikala dve možnosti: ali se bo moral matematiko tako naguliti, da jo bo v resnici znal zelo dobro, ali pa bo moral biti le nekoliko ponižnejši, da se profesorju ne bo zdelo potrebno dokazovati, da je fant bedak. Izbral je srednjo pot. Pristal je, da bo prihajal dvakrat na teden, približno dva meseca, da si bo utrdil in dopolnil šibko znanje. Presenetil me je njegov odziv na to ponudbo. Nič ni bil v skladu s poprejšnjim omalovaževanjem. Kot majhen otrok je rekel: »Prosim!«

Razlage ni razumel takoj. Pravzaprav se je do razumevanja dokopal sam, potem ko je rešil več nalog na enak način. Začutila sem, da spada med otroke, ki si morajo razlago ustvariti sami, učitelj pa mu mora pripraviti le teren – z ne pretežko nalogo.

In še nekaj je značilno zanj. Vsake naloge se loti izredno impulzivno. Pogosto se napačno odloči že pri samem načinu reševanja naloge, ker sploh ne pomisli, ali pa izgovori tisto, česar se najprej domisli. Če se že odloči pravilno, potem napačno računa. Če računa pravilno, potem napačno zapisuje. To je otrok, ki se ne zna prepričati, ali je cesta prosta. Če dobro preveri eno stran, spregleda drugo. Če preveri obe strani, se v naglici, ko cesto prečka, spotakne. Z malo vodenja pa se je sposoben živ in zdrav prebiti tudi skozi matematični problem.

predšolska vzgoja

Predšolska vzgoja – kam?

Pred dobrim letom so se z ukinitvijo samoupravnih interesnih skupnosti začeli pogovori, okrogle mize, sestanki in strokovni kolokviji o vprašanju umeščenosti otroškega varstva v državno upravo. Katero ministrstvo naj bi bilo odgovorno za nadaljnji razvoj tega področja. Pripravljene so bile različne strokovne razčlenbe dozdajšnjega razvoja, prikazane in predstavljene so bile rešitve, kakršne uporabljajo evropske države. Otroško varstvo je ponekod uvrščeno v ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, drugje je zanj odgovorno tudi ministrstvo za družinsko in socialno politiko, le redkokje se pojavlja v samostojnem ministrstvu (najdlje so ga imeli na Švedskem). Izkušnje posameznih držav so bogate in poučne, toda z nekritičnim in prenašanjem prenašanjem modelov v naše razmere bi lahko povzročili več škode kot koristi.

Otroško varstvo zajema tri programe: predšolsko vzgojo v otroških vrtcih, poročniške dopuste in otroške dodatke. Prav iz posebnosti izvirajo številne težave in vprašanja – zapletena in večplastna. Odgovori nanja pa različni.

Gre za dve zasnovi: vodoravno, ki zagovarja povezanost z družino, in navpično, ki poudarja povezanost zlasti predšolske vzgoje s sistemom vzgoje in izobraževanja. Katera izmed dveh je strokovno bolj utemeljena, primernejša za celotno skrb za otroka? Strokovnjaki niso enotni, eni zagovarjajo eno, drugi drugo. Menim, da ostre ločnice med navedenima zasnova ne moremo začrtati, saj ena prehaja v drugo in se dopolnjujeta, ne pa izključujeta.

Zmeraj sem zagovarjala tezo, naj bodo strokovni argumenti podlaga za politične odločitve. Vendar so me izkušnje naučile, da strokovni argumenti niso zmeraj enoznačni – to velja še posebno za humanistične znanosti. Zato je politična odločitev, kam uvesti predšolsko vzgojo, vsekakor zahtevno in odgovorno delo.

Ker se naša prizadevanja po samostojnem ministrstvu, ki bi celostno skrbelo za naše področje, niso uresničila, je skupina poslank v vseh treh zborih Skupščine republike Slovenije 3. 10. 1991 spodbudila vlado, naj predšolsko vzgojo uvrsti v tisto ministrstvo, ki bo zajemalo področje vzgoje in izobraževanja. Pobuda je verifikirana s sklepom IO Skupnosti VVZ Slovenije, in ta jo je na svoji seji 2. 10. 1991 tudi podprl.

Utemeljitev pobude je kratka in jasna. Iz javnih občil je bilo mogoče razumeti, da bo naša dejavnost z reorganizacijo državne uprave umeščena v Ministrstvo za delo in socialo. Predšolska vzgoja je temeljni del celotnega sistema vzgoje in izobraževanja. Humanistično usmerjene znanosti o otroku pa so ugovarile in dokazale, da se vzgoja otroka začne že pred rojstvom, najbolj pa je mogoče na otroka vzgojno vplivati v prvih letih življenja. Nastajajo temelji človekove osebnosti, človekove zmožnosti se začno celostno razvijati.

Znova se bodo pojavila vprašanja izraza in opredelitve otroškega varstva, odnosa med vzgojo in varstvom, med jasličnimi in predšolskimi oddelki, spet bomo govorili o posebnosti in zapletenosti financiranja dejavnosti. Ta vprašanja so že stara, pogosto postavljena, toda še zmeraj ostajajo brez odgovora. Nanja bomo morali najti sodobnejše, drugačne odgovore, kot smo jih bili vajeni do zdaj, in jih na novo opredeliti v nacionalnem programu predšolske vzgoje.

Zavedam se, da je pobuda le prvi korak in da bo na poti do njene morebitne uresničitve treba še marsikaj rešiti in urediti, verjetno tudi na novo opredeliti.

Predšolska vzgoja je torej na razpotju. Upam in želim, da jo bomo znali usmeriti na pravo pot. Ne zaradi nas, ki delamo v njej, marveč zaradi otrok, katerim je namenjena.

Poslanka v ZO Republiške skupščine
VOJKA ŠTULAR

ŠENTJUR PRI CELJU Četrtoletja predšolske vzgoje

V šolski kroniki šentjurske šole je zapisano, da so prvi vrtci v občini odprli avgusta 1966, delovati pa je začel septembra v obnovljeni stavbi splošno ljudskega premoženja. Vpisalo se je trideset otrok med tretjim in šestim letom starosti, zanje pa so skrbele vzgojiteljice, kuharice in snajilke, ki je bila obenem tudi varuhinja.

Oddelkov je bilo iz leta v leto več, zdaj, ob jubileju, jih je že trindvajset s 427 otroki in 65 zaposlenimi. V četrtoletja se je veliko spremenilo, posamezna vzgojna področja so prožnejša in delo ni več strogo razmejeno; skupinske, individualne, usmerjene in neusmerjene zaposlitve se prepletajo. Kabinetna urejenost je pripomogla h gospodarnosti uporabi vzgojnih sredstev. Veliko je dopolnilnih programov, ki jih izbirajo in zanje tudi prispevajo denar starši – to

so telesnovzgojne dejavnosti v šolskih telovadnicah, tuji jezik, glasbene dejavnosti ipd.

Iz temeljne organizacije združenega dela je po zakonu o zavodih predšolska ustanova postala organizacijska enota občinskega vzgojno-izobraževalnega zavoda. Tako oblika organiziranosti ni ustrezna, zato jo bo ustanovitelj spremenil v samostojni javni zavod.

Šentjurski zavod oznamuje 25-letnico z lepimi dosežki: svojo dejavnost je razširil na celotno območje občine in vsem predšolskim otrokom v občini sta omogočena vsaj dva programa predšolske dejavnosti – tako vrtci pripravljajo vse predšolske otroke za vstop v šolo.

Gmotni položaj ni najboljši, vendar se še ne pritožujejo – polovico oskrbovalnine prispevajo starši, polovico dobe iz proračuna. Vsi zaposleni so dobro usposobljeni za delo, petinšestdesetletni kolektiv pa že deset let zelo uspešno vodi profesorica Milena Jan.

ERNEST REČNIK

IZOBRAŽEVALNA TEHNOLOGIJA V PREDŠOLSKI VZGOJI

Koraki k sodobnosti

»Konceptija razvoja vzgoje in izobraževanja v Republiki Sloveniji« govori o programu, tehnologiji, o kadrih, organizaciji, realizaciji in evalvaciji. Vzgojno-izobraževalna tehnologija obravnava širše od učne tehnologije, opiše pa jo takole: »Izobraževalna tehnologija vsebuje vsa gmožna in tehnična sredstva, ki so posredno in neposredno namenjena izobraževanju, ter oblike in metode vzgojno-izobraževalnega dela. Za tako opredeljeno izobraževalno tehnologijo ni pomembno, katera sredstva bomo uporabljali, tem-

več koliko spreminjajo položaj in vlogo udeležencev v izobraževanju (iz pasivnega opazovalca in sprejemnika informacij v aktivni subjekt vzgojno-izobraževalnega dela) in koliko se povečujejo učinkovitost, racionalnost in ekonomičnost vzgojno-izobraževalnega dela, pri čemer naj bi vsi dejavniki dosegali optimalne učinke.«

V predšolski vzgoji so v ospredju otrok, starši in vzgojitelji, program, tehnologija, organizacija, evalvacija so podrejeni otroku, staršem in vzgojiteljem.

Vzgojno-izobraževalna tehnologija v ožjem pomenu zajema:
v šoli:
učbenike
didaktično gradivo
učila in učne pripomočke
sodobno učnoinformacijsko tehnologijo.

v vrtcu:
slikanice, knjige, revije
didaktično gradivo
igračice in vzgojna sredstva

Sodobna učnoinformacijska tehnologija obsega: šolsko televizijo in šolski radio, slovensko osrednjo medioteko in regionalne mediotke za vzgojo in izobraževanje, video v vrtcu, osnovni in srednji šoli, specializirane revije za pedagoške delavce in šolski informacijski sistem.

Slikanice, knjige in revije za otroke so neizčrpen vir pobud, slikovnih in pisnih informacij, ki nenehno spremljajo predšolskega otroka od vstopa v vrtce do odhoda v šolo. Začne se z leporelom in se nadaljuje z izobraževalnimi in leposlovnimi slikanicami in knjigami za otroke ter poljudnoznanstvenimi

Idol – akt, 1990, terakota

Kažipot za novosti

Spremljanje in vrednotenje vzgojiteljevega dela v vrtcu – spodbuden seminar za vodilne delavce

V Sloveniji še nimamo zasnove posebnega strokovnega izobraževanja in usposabljanja za vodilne delavce niti v didiplomskem niti v podiplomskem študiju. Za dopolnilno strokovno izobraževanje in usposabljanje le-teh skrbi Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport.

V preteklem šolskem letu sva se pedagoški svetovalki za predšolsko vzgojo v organizacijski enoti Maribor in Celje odločili organizirati seminar za vodilne delavce v vrtcu. K sodelovanju sva povabili dr. Ano Tomič, ki je že prej uspešno vodila seminarje za osnovnošolske in srednješolske ravnatelje. Na najino povabilo se je dr. Ana Tomič z veseljem odzvala. Zanj je bil to nov izziv, saj se zaveda, da je predšolska vzgoja specifično področje. Že pri osnovnošolskih in srednješolskih ravnateljih je opazila velik primanjkljaj v znanju ravnateljev pri spremljanju in vrednotenju neposrednega vzgojno-izobraževalnega dela učiteljev.

Dr. Ana Tomič je pripravila dvodnevni seminar z multimedijskim prijemom in dejavnim sodelovanjem udeležencev na temo Spremljanje in vrednotenje vzgojiteljevega dela v vrtcu. Program je udeležencem omogočil pridobitev znanja iz pedagoške in pedagoške psihologije. Vseboval je predavanja o metodi skupinskega imenovanja problema in transferni razpravi, o razpravljanju v krogu in tehniki obravnave primera pri izobraževanju vzgojiteljice, o spremljanju vzgojnega dela vzgojiteljice – načrtovanje hospitacij, izvajanje, merilnih, vidikov opazovanja, o transferni diskusiji, o komunikaciji in vodenju pedagoške konference – načrtovanje, cilji, tehnike, analize in vrednotenje.

Predavateljica je s svojimi aktivnimi metodami udeležence seminarja izredno motivirala za sodelovanje, njena mirnost, sproščenost in toplota pa je vse prepričala, kako pomembni sta besedna in nebesedna komunikacija med vsemi zaposlenimi v vrtcu, pa tudi nasploh med ljudmi.

Zadovoljstvo udeležencev nad izvedenim seminarjem je pokazala evalvacija anketnih vprašalnikov, in še predvsem to, da je večina udeležencev posamezna spoznanja in izkušnje, pridobljene na tem seminarju, že uporabila pri neposrednem delu z vzgojitelji in varuhinjami (pedagoške delavnice na pedagoških konferencah in strokovnih aktivnostih, načrtovanje hospitacij po pridobljenih merilih...).

Iz vsega, kar smo slišali na tem seminarju, ugotavljamo, da lahko ravnatelj pedagoški proces uspešno spremlja in vrednoti, samo z dobro medsebojno komunikacijo. Udeleženci seminarja so izrazili željo, da bi ta spoznanja še poglobili, zato bomo letos organizirali za vodstvene delavce iz vzgojno-varstvenih zavodov v mariborski in celjski regiji nadaljevalni seminar z naslovom Pogoji uspešne komunikacije. Na tem seminarju bodo udeleženci spoznali splošne zakonitosti medsebojne komunikacije, kako se ta kaže pri delu v vrtcu, vlogo besedne in nebesedne komunikacije – pomen ustrezne komunikacije med ravnateljem in vzgojiteljem, starši in otroki za uspešno vzgojno delo. Naučili se bodo prepoznati konstruktivne in destruktivne načine komuniciranja ter strategije konstruktivnega reševanja konfliktov, ter povečali občutljivost za besedna in nebesedna sporočila.

Oblike in metode dela na seminarju bodo: predavanje, delo v dvojicah, skupinsko delo in simulacije.

Na Zavodu R Slovenije za šolstvo in šport se namreč zavedamo, da je takšno usposabljanje ravnateljev danes nujno, ker želimo razvijati kakovost dela v vrtcih in jih notranje (organizacijsko, vsebinsko, strokovno) prenavljati. Za takšno delo pa morajo biti ravnatelji usposobljeni, da bodo lahko vpeljevali novosti v prakso in svoje delavce zanje tudi uspešno navduševali.

FANIKA FRAS-BERRO

nimi knjigami, ki so namenjene otrokom in odraslim.

Didaktično gradivo sestavljajo didaktični kompleti za družabne igre ter kompleti didaktičnih iger za razvoj senzomotoričnih in psihičnih funkcij.

Ob igračah vseh vrst, ki so temeljna sredstva za igro otrok, želim pri vzgojnih sredstvih omeniti predvsem raznovrstne pripomočke, ki jih otroci uporabljajo pri različnih dejavnostih in pri otrokovih specifičnih načinih učenja.

Sodobno učnoinformacijsko tehnologijo v predšolski vzgoji razumemo podobno kot v osnovni šoli.

Iz televizijskega in radijskega sporeda premišljeno odberemo le tiste oddaje, ki se ujemajo z zasnovo dela v oddelku in jih skupaj z otroki poslušamo, gledamo in se nanje odzivamo. Radio in televizija v vrtcu nista zato, da bi imeli sprejemnik »kar naprej prižgan«, saj bi bilo to svojevrstno medijsko nasilje nad otroki.

Prijazen začetek popotovanja z angleščino

Spoznavanje in pridobivanje osnov tujega jezika v vrtcu Jelka

V anketi, ki smo jo naredili na koncu šolskega leta 1989/90, so starši izrazili željo po organizaciji kakovostnega tečaja tujega jezika v oddelku, kjer otroci, stari od pet do sedem let.

Povezali smo se s Centrom za permanentno izobraževanje in pripravili projekt poučevanja jezika na predšolski stopnji. Na prvem roditeljskem sestanku smo starše seznanili z integriranim poukom tujega jezika ter načrt spoznavanja in pridobivanja znanja. Odziv je bil izredno dober, starši so odločili za angleški jezik.

V projekt je bilo zajetih 28 otrok, v oddelku sta bili zmeraj dve vzgojiteljici (ena je dobro obvladala angleški jezik) in učiteljica angleškega jezika.

Tuji jezik so spoznavali vsi otroci v skupini, zraven pa so prišli lahko tudi tisti, katerih starši niso mogli plačati šolnine (čeprav nizke). Začela je bila navzočnost staršev. Tečaj je trajal približno 80 do 90 ur, na začetku trikrat na teden, kasneje pa dvakrat na teden od 60 do 120 minut ali več ob različnem času: zjutraj – sprejem otroka, priprava na zajtrk, zajtrk, higienska opravila – dopoldne – priprava na kosilo, kosilo, igranje na igrišču, odhajanje otrok domov.

Trajanje je bilo odvisno od motiviranosti otrok in njihovega odzivanja. Vodeno delo je bilo organizirano skupinsko s presledki, vzporedno pa so potekale zaželenosti dejavnosti. Znotraj istih vsebin se je otrok lahko umaknil v drugo dogajanje.

Angleščina je postala sestavni del življenja in dela v vrtcu. Poskusili smo izbrati vsakdanje in izjemne dogodke. Pripravili smo lutkovno gledališče, modno revijo, maskarado, poigrali smo se s čarovnikom, pevcem, z dedkom Mrázom... Izpustili nismo nobenega posebnega dogodka. Vzoredno s slovensčino smo uporabljali še angleščino. Najprej je moral otrok znati poslušati, nato razumeti in sporočati. Posnemanje, ponavljanje in povzemanje vzorcev je bila prva faza na poti učenja angleškega jezika. Upoštevali smo otrokovo jezikovno razvitost. Govorno dobro razvit otrok je bolj napredoval v tujem jeziku, kot otrok s slabšo govorno zmožljivostjo. Vsaka nova angleška beseda ali stavek sta zbudila v njem zanimanje za naslednjo besedo ali stavek. Vsako novo spoznanje o angleščini je pomagalo otrokom razvijati občutek za primerjavo in povezavo obeh jezikov ter zmožnost za razlikovanje, to pa je že pomemben del podlage za večplastni pogled na svet. Jezikovno »preklapljanje« ni steklo brez napora, čeprav so bili otroci z ustreznimi spodbudami dobro motivirani. Otrokom smo želeli dati čimbolj tople in prijazen prvi stik z jezikom, ki naj bi jih spremljal vse življenje. Trudili smo se, da bi bil prvi stik z jezikom od vsega začetka čimbolj neposreden in spontan.

Razvoj slovenskega jezika ni bil oviran, bilo je zabavno in raznoliko – z ustreznimi sredstvi in postopki.

Učenje je bilo skoraj neopazno, pa vendar dobro načrtovano in premišljeno. Vzgojiteljica in učiteljica angleškega jezika sta se redno sestajali, načrtovali vsebino zaposlitve, se dogovarjali, analizirali delo. Ker sta bili

Vrtci se bodo lahko vključili v slovensko osrednjo medioteko, pa tudi v območne dioteke le ob dopolnjevanju strokovnih in otroških knjig ter ustanovitvi internih virov oteka v vrtcih.

Video je v vrtcih za informativne, izobraževalne, študijske in dokumentarne namene izjemoma za neposredno vzgojno delo z otroki.

Specializirane domače revije za pedagoške delavce, ki so nenehno na voljo, bodo imele pri izobraževanju vzgojiteljev vse večjo vlogo. Formalizacija vrtcev in šolstva na Zavodu R Slovenije, šolstvo in šport s projekti VESNA; ta je namenjen vzgoji šolske statistike in dokumentacije na šolah v Sloveniji ter zajemanju vseh drugih podatkov, ki jih potrebujejo uporabniki. Tako nastaja baza podatkov in programski paketi.

ZMAGA GLOGOVEC

obe dobro pripravljene, je delo potekalo lahkotno, sproščeno. Projekt ni bil nespremenljiv, po potrebi smo dopolnjevali in situacijsko spreminjali. Otroku je bila omogočena prava izbira.

Lahko se je igral pri učiteljski gledališki igri, vzgojiteljicah, ali je prehajal od ene k drugi. Dopolnjevali so ga tudi drugi, vse je potekalo drugemu niso motili, vse je potekalo umirjeno v neki skupni prizadevanosti, varno in prijetno. Polni pričevanja so začeli to dolgo, a zmerno in koristno potovanje, ki se je začelo v vrtcu, nujno potrebno bi bilo, da bi se nadaljevalo v osnovni šoli. Zato smo povabili znanstvenike osnovne šole, se pogovorili o načinu in pomembnosti nadaljevanja učenja angleškega jezika v 1. zredro. Strinjali so se z nami in nam bodo naši otroci lahko nadaljevali učenje angleškega jezika v 1. zredro, to pa je prav gotovo izredno pomembno.

Na željo staršev bodo otroci v šolskem letu še nadalje spoznavali tuj jezik, včlenjen v vse vzgojne dejavnosti. Treba pa bi bilo opozoriti na usklajevanje dejavnosti vzgojiteljice v oddelku in učiteljice jezika z aktivno vlogo otroka v skladu z njihovimi psihofizičnimi sposobnostmi in zato da bi se celostno razvijali. Učiteljica tujega jezika mora dobro poznati jezikovni doktrino predšolskega vzgojnega dela.

Učenja tujega jezika na predšolski stopnji se je treba lotiti strokovno s pomočjo strokovnjakov. V vrtcu Jelka so v projektu sodelovali Ljubica Marjanovič-Umek, Irena Levčnik, Jurka Dopolnjeval, prof. Darja Miklič.

Rada pa bi se zahvalila izjemno uspešni angleški učiteljici Nataliji, našim vzgojiteljicam, posebno Zdravici, ki je z veliko dobre volje s svojo strokovnostjo pripomogla k uresničevanju projekta. Izmed drugih vzgojiteljic sem izbrala najboljše, za katere sem bila prepričana, da jim bo to uspelo. Za letošnjo šolsko leto pa smo s Centrom za permanentno izobraževanje že dogovorjeni za tečaj usposabljanja in izobraževanja vzgojiteljic; te bodo imeli ob angleški učiteljici oddelka otrok, ki bodo spoznavali tuj jezik.

Moramo se zavedati, da primerno učenje drugega jezika v predšolski dobi dobro vpliva na otrokov umstveni in družbeni razvoj.

Vsi, ki se boste v vrtcih lotili učenja tujega jezika na navedeni način, morate vedeti, da v vzgoji ni trih, revolucionarnih sprememb, veliko poguma, volje in ustvarjalnosti!

NADA VERBIČ

Gore in klavir in šola

Tadeja Križnar: »Plezam za svoje veselje«

Tadeja Križnar, četrtošolka s Poljanske gimnazije v Ljubljani, je letos dobila v šoli uradni naziv vrhunska športnica alpinistka.

V tale pogovor sva zajeli, kako mlad človek uspešno povezuje aktivne konjičke in učenje, kako doživlja šolo in kaj pričakuje od prihodnosti.

■ **Imaš naziv vrhunske športnice za alpinizem, deseto leto igraš klavir v šentvriški glasbeni šoli in si odlična kinja. Kako zmoraš vse to?**

– Poskušam uskladiti urnike, da popolnoma ne razbijem dneva. Pomaga mi že to, da imam klavirske ure takoj po pouku.

■ **Si alpinistka zaradi narave, planin, zaradi tekmovanja ali zaradi vabljenosti, ki je sestavina nevarnosti?**

– Začelo se je tako, da smo družino veliko hodili v hribe. To je postalo zame razvedrilo, sprostitelj in potreba. Potem sem se navdušila za alpinizem in zdaj sem v šoli kar živčna, dokler ne grem plezat. Tekmovanja in nastopanja ne maram. Ne želim postati ekstremistka, plezam zase, za svoje veselje. Veliko mi pomeni, da sem lahko plezala v Julijskih, Kamniških Alpah, v italijanskih Dolomiti, trikrat v Patenici in še na Kleku.

■ **Vaje in sestanki so ti jeni precej časa. Vsako drugo tredo si manjkala pri pouku. Kako si to uredila s šolo?**

– Najprej ni bilo lahko. Profesorji so glasovali, ali mi bodo dovolili ali ne. Ker pa je bilo moj uspeh sem celo izboljšala, ni bilo več ovir. Po statusu imam izjemo, da se sama javim k izpraševanju, vendar je to potuha in bom zelo pazila, da ne bom pokvarila uspeha.

■ **Nekateri učenci športniki, učeno niso najboljše, pa prav razlikujejo različne ugodnosti. Kakrat nastanejo med njimi in šolo nesoglasja.**

– To se dogaja. Ni pa prav, saj smo zreli in bi moralo biti takšnega dijaka sram. Že pred solci.

■ **Kaj se skriva za tvojim različnim uspehom: pridnost, bistrost, delovna disciplina, sistematičnost, motiviranost?**

– Vse to, pa tudi ambicioznost, ki je del moje narave. Vem,

da me ta lastnost velikokrat tepe, za moje delo v šoli pa je koristna.

■ **Za teboj je osnovna šola in skoraj že srednja. Kako si doživljala prvo in drugo?**

– V nižjih razredih se nisem bala in zdi se mi, da se nisem učila, v višjih pa sem se tresla in v srednji šoli prav tako. V osnovni šoli sem veliko bolj intenzivno delala, ker še nisem vedela, kako naj se učim. Precej sem se naučila ob domačih nalogah. Bala sem se, ker sem želela biti odlična. Vsekakor se nisem učila zase, temveč za ocene. V to te pravzaprav prisili okolje. Kasneje pa le spoznaš, da se učiš zase. Na srečo sem imela na Osnovni šoli Alojza Kebeta v Šentvidu dobre učitelje, ki so mi dali zelo solidno temeljno znanje.

Pri vstopu v srednjo šolo je spet pomembno okolje, ki ti govori, da je prehod težak in da se ti uspeh nujno zniža vsaj za eno oceno. Najprej sem se s tem sprila, potem pa sem se odločila drugače. Trudila sem se, si ustvarila renome, z njim pa dobiš kdaj pa kdaj tudi kakšno ugodnost. Spoznati moraš vsakega profesorja, njegov način dela, zahteve in se temu prilagoditi. Čim prej ga spoznaš, tem prej uspeš.

Naša šola – gimnazija – se mi zdi zdaj krasna. V tretjem letniku sem imela krizo zaradi latinščine in naravoslovnih predmetov. Potem sem latinščino zamenjala s španščino in težav je bilo konec. Letos ni več fizike in kemije in z mene je padlo še zadnje breme. Šele zdaj pa vidim, da so bili tudi ti predmeti pravzaprav zanimivi.

■ **S čim so ti učitelji najbolj pomagali, s čim pa so te ovirali?**

– Učitelji, ki so vpeljali v pouk moderne metode, so dajali upanje. Krivici v šoli pa nihče ne uide. Takrat se ti v trenutku sesuje svet. Čas ti pomaga, da se spet pobereš.

■ **Kakšen odnos je imela šola do najslabših in najboljših učencev?**

– V osnovni šoli so imeli ob dopolnilnem in dodatnem pouku

oboji možnost za napredovanje, vendar so se učitelji nekoliko bolj posvečali slabšim, ker je osnovna šola pač obvezna.

V srednji šoli pa obstaja dodatni pouk kot priprava za tekmovanje, sicer pa si bolj ali manj prepuščen samemu sebi. Najbolj pa mi grejo na živce besede profesorjev: »Kar pojdi, saj to ni

Tadeja nekje sredi Julijcev

obvezna šola.« To ni način in je za dijaka žaljivo. Sam naj se odloči, ali bo ostal ali šel.

■ **Se šola spreminja?**

– Letos smo vsi gimnazijci imeli v hribih zadnji teden v avgustu tabor Za bolj humano šolo. Žal sem takrat plezala. Udeležba je bila prostovoljna, plačala je šola. Prišlo je veliko profesorjev in dijakov.

Letošnja pomembna novost za četrtošolce na naši šoli je ta, da obisk pouka ni obvezen, le predpisano snov moraš znati. Sami tudi določamo, kdaj pišemo preskuse znanja, skratka, demokracija kar uspešno prodira na našo šolo. Zdaj smo tudi ni boljše, ker se zaradi morebitne krivice lahko pritožimo, čeprav grožnja z nižjo oceno še zmeraj obstaja. Pogovarjamo se tudi o odnosih, celo o tem, da bi učenci tikali profesorje – nekateri profesorji so to že sami predlagali. Zogovarjam mnenje, naj o tem odloča profesor. Sama sem vzkipljive naprave in sem bolj za vikanje, kajti če kogaš vikaš, pa si nanj jezen, ga ne moreš nadreti.

■ **Kako bi spremenila šolo?**

– Odpravila bi celodnevno; biti od osmih do treh v šoli, je za

otroka preveč. Do četrtega razreda ne bi smelo biti preskusov znanja. Pravzaprav bi jih pisala, a ne zaradi ocen. Učitelj na razredni stopnji živi ves čas z otroki in jih lahko oceni, ker jih dobro pozna, po njihovi sposobnosti, delavnosti in iznajdljivosti. Sploh naj bi profesorji manj grozili s cveki.

V četrtem razredu srednje šole mi je všeč, da manjkaš, kadar hočeš. Seveda, oceno moraš dobiti, zato se kampanjskemu učenju ne da ogniti. To pa ne velja za jezik. Pri matematiki bi bilo lahko še več vaj.

■ **Kako se ujameš z vrstniki?**

– V osnovni šoli se s sošolci nisem dobro razumela, ker zmeraj povem, kar mislim. Zdaj smo bolj zreli in se ne zmerjamo za prazen nič. Razumem se z vsemi, družim pa se s tistimi, ki jih zanimajo podobne stvari kot mene. V razredu nas je dvaintrideset; trije fantje in devindvajset deklet. To je kar primerno število, čeprav je individualno delo oteženo.

■ **Si z dozdajšnjim načinom učenja pripravljena za študij na univerzi?**

– Mislim, da sem. Vajena sem, da grem na vse ali nič. Geografija me tako veseli, da se študija res ne bojim.

■ **Kako si zamišljaš svojo prihodnost?**

– Eden izmed poklicev, ki me zelo veseli, je profesorski. Če bi bila profesorica, bi rada dijake čimveč naučila in se trudila za sproščeno delo.

■ **Se ne bojiš tega poklica, ki ga družba premalo ceni in zahteva nenehno garanje, v razredu pa se pogosto znajde otrok, ki pije kri?**

– Učila bi v srednji šoli. Če si vključen in prijateljski, si priljubljen in lahko delaš, če si pa oficirski tip, si osovražen in ne moreš delati.

■ **Kako doživljajo tvoj konjiček tvoji starši?**

– Mamo je strah; prej je to pokazala, zdaj pa skriva. Očeta je najbrž tudi, ampak zdaj ga včasih s fantom že vzameva s seboj in ga uči v prvih manevrov v steni. Tudi »pridne« starše je treba kdaj nagraditi.

Pogovor pripravila
DANICA CEDILNIK

pogledi

Pedagoška kultura – prirojena lastnost?

Lepe junijske nedelje sem se sprehajal z družino po pohorskih jasnah. Za počitek in okrepcilo smo si izbrali prijetno urejeno dvorišče pred Ruško kočo, ki ponuja z lepimi zunanjimi omizji nadvse prijazno gostoljubje mlajšim in starejšim sprehajalcem. Posedli smo k omizju pod drevesno krošnjo, da bi se v zgodnjem popoldanskem času izognili premočni sončni pripeki.

Kmalu sem postal pozoren na družino sosednjega omizja, kjer so se veselo zabavali štirje mladeniči. V živahnem pogovoru so obujali spomine na dijaške dogodivščine, na svoje sošolce in profesorje. Iz glasnega besedovanja sem sklepal, da so fantje pred nekaj dnevi opravili maturo, ki jo sedaj v prijateljski družbi skromno proslavljajo. Nenadoma je njihov pogovor in prešeren smeh prekinil urejen gospod, ki se je po naključju pojavil pred omizjem. Eden izmed fantov ga je takoj glasno pozdravil: »Dober dan, gospod profesor!« Takoj je bilo opazno, da je bil to mladenič učitelj na srednji šoli. Toda fant, ki je upal, da bo to prvo prijetno srečanje s profesorjem zunaj učilnice, je bil že v naslednjem trenutku razočaran, saj mu je učitelj le skrajno omalovažujoče odzdravil. Svojega nekdanjega dijaka pa je neobzirno oplozil z naslednjim rafalom: »Kaj pa ti delaš tukaj? Morda praznuješ maturo? Tvoj uspeh vendar ni bil tako briljanten, da bi ga tako častil. Boljše, da bi spil kak kozarec v skrivni kleti...« Prizadeti mladenič je očitno osupnil in ni našel nobene besede v odgovor svojemu vzvišenemu profesorju. V trenutku je tudi utihnila vesela mladeniška družba.

Če bi bil ob tem prizoru zgolj izpostavljen nepristen odnos med učiteljem in nekdanjim dijakom ali morda le prizadet mladeniški ponos, potem problem ne bi zaslužil javnega komentarja. Menim pa, da ima opisani primer mnogo širše razsežnosti, saj prizadeva predvsem učiteljevo pedagoško osebnost in raven njegove pedagoške kulture. Le-ta pa je temeljni pogoj za ustvarjalno delo z mladim rodom.

Kot pedagoški delavec osnovne šole nimam pedagoških izkušenj z mladino na srednji šoli, niti nisem pristojen, da bi kvalifi-

cirano presojal pedagoške odnose med dijaki in učitelji v teh ustanovah. Kot priložnostna priča opisanega dialoga ne poznam razloga za profesorjevo reakcijo ob srečanju z družbo dijakov. Kljub temu pa sem prepričan, da jo lahko označim kot pedagoško netaktno, nekorektno. O vidiku za učiteljevo nejevoljo lahko le ugibam. Morda je imel učitelj z dijakom vzgojne težave, zaradi discipline, zaradi malomarnega odnosa do obveznosti. Upravičeno je zameril dijaku, če kljub svojim sposobnostim ni dosegel vsega, kar bi od njega lahko pričakoval. Toda kljub številnim problemom z dijakom se je stvar vendarle srečno končala in mladenič je opravil maturo. Očitno je ob tem srečen, saj mu to pomeni tudi v hudih časih veliko upanje za nadaljnje napredovanje. Morda pomeni dijaku opravljena matura sprčo svojih objektivnih pogojev in sposobnosti le velik življenjski uspeh. In upravičeno ga je proslavil s svojimi prijatelji. Uspeh so mu vendarle omogočili tudi profesorji s svojo požrtvovalnostjo. V primeru, da dijak tega uspeha ni zaslužil glede na postavljena merila, to ne more biti njegov problem, pač pa odgovorna zadeva v učiteljevi pristojnosti. Ko je dijak opravil maturo, so mu minile vse odgovornosti do srednje šole. Njegov nekdanji profesor mu nima več kaj očitati, namesto tega je do njega obziren, korekten, kot starejši izobraženec pa mu tovariško pomaga. Menim, da si s podobnimi netaktnostmi učitelji ne pridobivajo točk. Svojo trditve lahko podkrepim s kritično in obtožujočo obravnavo opisanega primera, ki sem ga slišal med četrice dijakov še dolgo potem, ko se je profesor izgubil za pohorskim jaskam. Dokaj poglobljeno in globokoumno so obsojali profesorjevo »pedagoško« vedenje.

Jaz pa vsaj upam, da bo profesor svojo netaktnost utegnil delno popraviti takrat, ko ga bodo dijaki te generacije povabili na peto obletnico mature. Nujno potrebne je več globine v pedagoški kulturi v odnosih z dijaki tudi na srednjih šolah. Ni res, da je treba študirati le stroko, in da je pedagogika že prirojena vrlina.

L. BRUMEC

Otožna razmišljanja

Tudi novo šolsko leto se je začelo tako, da so učitelji čakali na mizah zbornice sklepe o normativih in standardih, predlog zakona o osebnih dohodkih delavcev v vzgojno-izobraževalnih zavodih ter kupi ponudb za zbiranje v Ljubljani. Mariboru, Radencih...

Nepopolniji sanjari pa sanjajo, kako čudovito bi bilo doživeti novo šolsko leto v sodobnih učilnicah in kabinetih z vsemi potrebnimi učbeniki, v čitalnici, novi telovadnici, tehnični delavnici!

Ze 30. leto poučujem, učitelji (in učenci!) smo doživeli nešteto reform, prenov, dopolnil, neformiranih reform... na pedagoškem, organizacijskem in finančnem področju. Naj navedem le nekatere: uklanjanje podružnic, celodnevno bivanje, poseljanje bivanje, napredovanje z nezadostnimi, spricevala brez ocen iz tujega jezika, interesne dejavnosti, samouprava učencev, šolska društva, organizacije, urejanje samoupravnih aktov, sodelovanje v krajevnih organizacijah in dejavnost v društvih, vpeljevanje zunanjih mentorjev, dopolnilni pouk, dodatni pouk, priročno delo, raziskovalne metode...

Študirajte, tovariši učitelji, šola mora biti za življenje, vzgajajte vsestransko razvite osebnosti, učijo naj se igrati, učni načrt je zakon, naredite si individualne načrte, pustite učencu, da se znajde, vsi naj izdelajo, naj pišejo sonete, parodije, naj tekmujejo za vse vrste značk, pripravite učence za izpite v nadaljnjih šolah...

Vse to smo delali, kuverte (beri: osebni dohodki) pa vedno tanjšale! Morda se bo komu zdelo vse to nastevanje smešno in zlobno, pa ni

Je neresno, je eksperimentiranje z učenci in z učitelji. Osnovnošolci presedi štiri do šest ur v takšnih učilnicah, kakršne pač imamo, brez kosila, skuha mu ga šole mati, ko se vrne iz službe.

Učitelji čutimo moralno pa tudi strokovno odgovornost, da spremljamo znanstvena spoznanja stroke.

Vsaka nova metoda zahteva miselni napor in čas, prosti čas. Naši osebni dohodki pa so takšni, da smo učitelji prisiljeni iskati dodatne vire zaslужka. Učitelji smo najbolj zastavljena kategorija družbenih delavcev, naše delo je razvednoteno. V zbornicah vlada malodušje.

Upali smo, da bo nova zakonodaja izboljšala položaj učiteljev. Zakona ni, komentarja k predlogu ni, vse je nedodelano, naši osebni dohodki so spet odvisni od občine, ni zagotovila, da bo ta denar, namenjen šoli, dodelila le-tej! Dvanajsti člen predloga za izdajo zakona pa je absurden. Uzakonjeno je, da se učitelju tri suplenice na teden ne plačajo. To pomeni razvednotenje dela; če ni finančno ovrednoteno, ni potrebno. Ekonomisti trdijo, da je vsako potrebno delo finančno ovrednoteno. Razumemo, da je celotna družba trenutno v težkem stanju, a ni prav, da denarni problemi najprej prizadenejo šole. Osebni dohodki učiteljev redno zaostajajo za drugimi dejavnostmi.

Bojim se, da bodo v prihodnosti poučevali le še zaradi »konjička«, ne zaradi preživljanja, morda bodo celo plačali, da bodo smeli poučevati. (Oprostite, malo zlobnega pretiravanja!). Ob vseh teh nenehnih reformah učitelj vse bolj dela, njegovo delo pa je čedalje manj vredno. Mladina pa raste. Če se pelješ z vozači na vlak, žalosten ugotoviš, da se vedejo zelo nekulturno (kljub vsem

kulturnim dnevom!), da ne spoštujejo svojih učiteljev, predvsem pa ne materne jezika, da so jim tuje vrednote: dolžnost, natančnost, poštenost, spoštovanje sočloveka, moralni ponos, strpnost.

Zakaj? Odgovor je na dlani! Le kje je še tako nora družba, da

ODPRTO PISMO JAVNOSTI
»Učitelji bi radi višje plače«

Na to preprosto misel povprečni Slovenec skrči vsa poročila o stiski učiteljev v Ljubljani. Zato smo se delavci Osnovne šole Edvarda Kardelja, Polje odločili, da pošljemo svoj »glas vpajočega v puščavi« vsem javnim občilom in tako izrazimo svojo prizadetost ter vsaj delno pojasnimo, kaj nas boli.

Z zakonom je določeno, da smo prosvetni delavci izenačeni z državnimi uslužbenci, vendar v resnici ni tako. Denarja je malo, to vemo, a naj ga bo malo za vse. Pravično naj bo porazdeljen med vse delavce, ki so po zakonu obravnavani kot državni uslužbenci. Ko smo želeli zvedeti, kolikšne so te razlike, so bili zastopniki občinskih oblasti tihi, preslišali pa so tudi vprašanja o tem kakšni so njihovi osebni dohodki. Smo učitelji državni uslužbenci le na papirju? To nas boli. Še huje pa nas žgejo besede (istih molčečev), da smo tako ali tako vsi »faliirani študentje« ali pa diplomiranci brez ambicij in da je naše delo, ki je že samo po sebi lahko nekakovostno, nestrokovno.

Ta ponižujoči odnos in nerazumevanje vseh političnih struktur ter nenaklonjenost, včasih tudi staršev, je morda lahko posledica nepoznavanja našega dela.

Zato še posebej velja naše povabilo: Pridite in prepričajte se, kako dela učitelj v slovenski osnovni šoli, kolikšno odgovornost ima, kakšna je hitrost njegovega dela, koliko materialnih sredstev mu je na voljo, v pomoč, in navsezadnje – s kolikšnimi stiskami in stresi se srečuje...

Ne, ne tarnamo – vse to pač v teh hudih časih spada k našemu delu, a pustite nam vsaj tisto temeljno dostojanstvo: da bo naše delo vrednoteno nič več, a tudi nič manj kot zaslužio.

Delavci Osnovne šole
Edvarda Kardelja, Polje

Ljubljanska stolnica, tuš, 1989

nove knjige

Iz prakse za prakso

Integrirani pouk in projektno delo

Nova zbirka, ki jo izdaja Zavod Republike Slovenije za šolstvo in šport, nosi pomenljiv naslov *Iz prakse za prakso*; v prvih dveh knjigah obravnava temi, ki močno spreminjata delo na šolah – to sta integrirani pouk in projektno delo.

Knjiga *Integrirani dnevi na razredni stopnji osnovne šole* prinaša uvod Vide Bukovec, pedagoške svetovalke za razredni pouk v Celju. Sledi analiza integriranega pouka v prvem razredu osnovne šole celjske regije – naredila jo je Angelca Kunstelj, devet učiteljic razrednega pouka pa je opisalo izkušnje ob vpeljevanju tega pouka. Sledijo opisi integriranih dni, med katerimi prevladujejo opisi dela v 1. razredu. Korenine integriranega pouka so v osijski šoli in prvo literaturo s tega področja je napisal Ladislav Bogar. Slovenci smo leta 1987 dobili njegovo delo *Igra pri pouku na začetku šolanja*, leta 1990 pa je Zavod Republike Slovenije za šolstvo zbral različne prispevke učiteljev in strokovnjakov pod skupnim naslovom *Integrirani pouk* in drugi primeri inovacij pouka na začetku šolanja.

V preteklih letih so se integrirani dnevi že toliko uveljavili na razredni stopnji, da nam najnovejša knjiga že prinaša analizo tega pouka v prvem razredu osnovne šole. Analiza je bila opravljena na desetih osnovnih šolah celjske regije. Sklepi analize so pozitivni in naj bi bili spodbuda za integrirani pouk tudi drugim učiteljem. Zanimivo je, da integracijo vpeljujejo predvsem učiteljice z večletno prakso, to pa pomeni, da so tudi one začutile potrebo po prijazenjši šoli. S tedenskimi načrtovanjem dela učitelji motivirajo učence in jih tudi med učenjem postavljajo v čim bolj dejaven položaj. Učenci sami iščejo vprašanja in več sprašujejo, so bolj sproščeni, sprejemljivi, sodelujejo pri zbiranju informacij in tudi sami preverjajo dosežke svojega dela. Med težavami, s katerimi se ubadajo učitelji, so na prvo mesto postavili pomanjkanje didaktičnega gradiva, ki ga morajo izdelovati predvsem sami.

Opisi integriranih dni prinašajo natančno pripravo takega dne in tudi odgovor na vprašanje – zakaj sem se odločila ta dan izpeljati tako? Vidimo, da so učiteljice sledile različnim smotrom in se ognile suhoparni obravnavi teme. Izhodišča za delo so bila najrazličnejša – bolan medvedek, obisk miličnika, poučni sprehod, vključevali so lutke, pravljice, didaktične igre. Dejavnosti posameznega dne nam učiteljice natančno razčlenijo in tudi dodajo razmišljanja o opravljenem delu. Marsikdo bo tudi ob običajnih urah lahko posnehal opisane didaktične igre, saj je prav igra najboljša motivacija.

Druga tema, ki je spodbudila delavce Zavoda RS za šolstvo in šport k izdaji dodatne knjige, je projektno delo. Leta 1990 je pri Državni založbi Slovenije izšla knjiga Helene Novak *Projektno učno delo* – drugačna pot do znanja. Knjiga je z bogatimi teoretičnim delom in opisom zgledov navdušila mnoge učitelje in prav gotovo ni naključje, da nas je letos presenetila knjiga *Projektno delo*, ki jo je v novi zbirki iz prakse za prakso izdal Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Knjižica *Projektno delo* je pregledno urejena, saj vsebuje kratek uvod dr. Helene Novak in profesorice Vere Žuželj, poglavje *Iz naših izkušenj* in na-

zorne opise desetih projektov, ki so jih v preteklem šolskem letu uresničevali v različnih slovenskih osnovnih šolah. Vsak opis spremlja razmišljanje Helene Novak, ki nas opozori na značilnosti projekta. Kdor želi več teoretičnih temeljev za delo mora prebrati prvo knjigo Helene Novak, a tudi v najnovejši knjižici že iz posameznih opisov lahko spoznamo bistvo tega dela, kjer učenci v vseh fazah učenja enakovredno sodelujejo. Projektno delo tako nujno ustvarja drugačen odnos med učencem in učiteljem in učenca usmerja v samostojno in ustvarjalno delo. To delo ni primerno le za osnovne šole, saj prva knjiga prinaša tudi zglede iz vzgojno-varstvenih organizacij, prav tako pa je zanimivo tudi za organizatorje izobraževanja odraslih.

Pedagoški svetovalci skupine za razredni pouk na Zavodu RS za šolstvo in šport so spodbudili, naj bi zbrali opise projektnega učnega dela. Prispelo je 52 opisov in pokazalo se je, da prevladujejo opisi projektne izvedenih kulturnih in naravoslovnih dni. Najbolj se je projektno delo razširilo na območju Celja, kjer se učitelji že drugo leto usposabljaajo za to delo. Projekti, ki so opisani v knjižici, segajo na različna predmetna področja, nekateri projekti so zajeli kar vse oddelke šole (Bogatimo besedni zaklad, širimo znanje in ustvarjamo na OŠ Vere Šlander v Polzeli in Šola pleše na isti osnovni šoli), drugi le posamezne razrede. Pri projektne delu povečini nastajajo medpredmetne povezave, vendar pa to ni pravilo, saj nam en projekt (Angleščina drugače na OŠ Baza 20, Dolenske Toplice) dokazuje, da lahko projekt izvajamo tudi le v sklopu enega samega predmeta pri rednem pouku. Za vse uspešne projekte je značilno, da skupaj z učenci natančno določimo namen in cilje projekta, ob uresničevanju zamisli pa so učenci kar najbolj dejavni in samostojni. Tako ni disciplinskih problemov. Učitelj ima vlogo organizatorja dela, učenci pa prevzamejo velik del odgovornosti za uspeh projekta. Projekt se ponavadi konča s kulturno prireditvijo, kvizom ali predstavitvijo staršem, to pa je za učence še posebno privlačno. Pogosto pritegnejo k delu tudi sodelavce, in starše.

Opisani knjigi v zbirki *Iz prakse za prakso* sta izšli zato, da bi zamislili rodile nove zamisli in sta tako izziv vsem, ki žele delati drugače, bolj ustvarjalno. Na Zavodu za šolstvo in šport objavljaajo, da bodo nadaljevali z izdajanjem takih knjig in tako pripomogli k posredovanju izkušenj in k pretoku informacij in zamisli. Marsikje so storili zelo veliko za boljše in prijaznejšo šolo, a dolgo tega niso nikomur povedali in pokazali. Revija *Otrok in družina* je v preteklem šolskem letu prinašala prispevke iščemo dobre šole, posamezne revije so objavljale zanimive pripevke o uvajanju novosti v šolo, a zbirka *Iz prakse za prakso* že s svojim zgovornim naslovom prinaša še veliko več.

Morda bi bilo zanimivo, če bi se tudi časopis *Prosvetni delavec* s posebno rubriko vključil v prižadevanja posredovati učiteljem konkretne opise uspešno izvedenih učnih ur. Iz prakse za prakso naj tako ne ostaneta le dve knjigi, temveč naj bo naš način razmišljanja – opisati to, kar je dobro, tudi drugim.

BARBARA HANUŠ

Od pradavnine do sedanjosti

Ernest H. Gombrich: *Kratka zgodovina za mlade bralce*, DZS 1991

Avtor je znani pisec poljudne literature in umetnosti zgodovinar, strokovni urednik slovenske izdaje pa dr. Janko Prunk, ki je opravil tudi del prevoda. Jezikovno je knjigo pregledala prof. Mija Longyka.

Vsebinsko je knjižica razdeljena na 39 poglavij, ki so sočasno mejniki posameznih zgodovinskih obdobj ali posameznih svetovnih kultur.

Mladega bralca spodbujajo podnaslovi vsebine, ki je zasnovana precej drugače od strogo začrtane snovi v učbeniku. Od 13 do 251 strani se vrstijo teme: *Bilo je nekoč*, *Največji iznajditelji*, *Dežela ob Nilu*, *Nedelja*, *Ponedeljek*, *O enem samem Bogu* itn.

Že naslovi pomenijo motivacijo za branje poljudne družboslovne literature, ki je za učenca v osnovni šoli vsaj v tej obliki bolj redka, razen tistih del, ki so bila navedena v Knjižnem programu Mladinske knjige. Pri tem mislimo na leksikone za mladino in otroke, *Mladi vedež*, *Šodobno ilustrirano enciklopedijo* itd.

Se bi lahko naštevati druge zbirke, ki so izšle v prevodih in izdajah drugih založb, vendar ne obsegajo tako sistematičnega pregleda splošnega zgodovinskega dogajanja v eni sami knjiži. V uvodu *Bilo je nekoč* sem se nehoti spomnila letošnje raziskovalne teme mladih zgodovinarjev *Ko sem še majhen bil*, seveda z drugačnimi cilji, ki pa morajo v končni fazi imeti isto funkcijo, vzljubiti raziskovanje, razvijati družboslovno bralno kulturo, si-

ništvu prof. Boga Stupana *Zgodovina človeštva*, ki ga je izdala Mladinska knjiga leta 1965.

Kako prav je prišla knjiga in njeno poljudno pisanje in branje na urah hospitacije celo v nekdanji gimnaziji. Želimo si podobnih izdaj, vendar nekoliko zahtevnejših tudi za srednješolce. Vseeno je delo spodbudno in hvalevredno. Mladi bralci bo še naprej posegali tudi po domačih delih, kot so *Jalnovi Bobri* ipd. Ogledal si bo Vaško situlo v Narodnem muzeju v Ljubljani, narisal koščene šivanke iz Potočke Ziljke in oplemenitil znanje o prazgodovini na podlagi poljudne literature, kot je Gombrich, pa tudi drugih dejavnosti, ki jih na marsikateri šoli pridno gojijo, kolikor jih ne bodo oklestile nastale denarne zadrege.

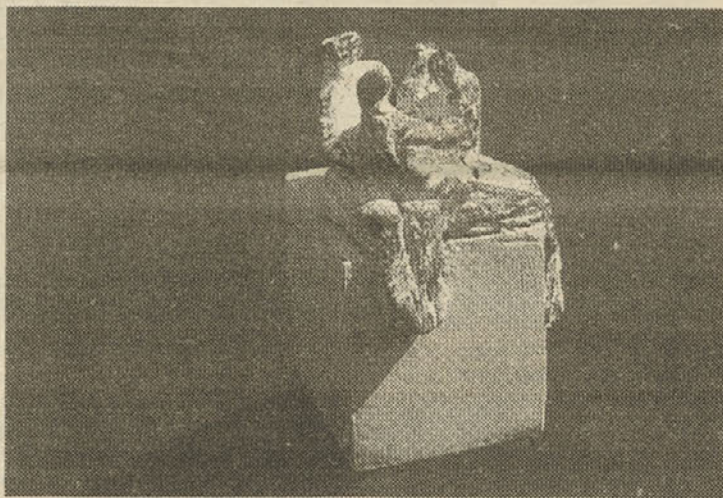
Poljudna literatura, tudi *Kratka svetovna zgodovina za mlade bralce*, je le eno izmed dopolnil, te naj bi napravile šolo in tudi šolsko zgodovino prijateljsko in boljšo.

Učencem in tudi njihovim staršem jo v branje toplo priporočamo.

Pri ponatisu bi kazalo nekatere pomanjkljivosti odpraviti. To velja zlasti za ustreznejše strokovne izraze, poimenovanje letnic itd.

Dodati bo treba pripombe in občasno dopolniti avtorjevo besedilo, to pa bo samo pripomoček k boljšemu razumevanju in ustreznemu vrednotenju celotne vsebine.

PRVENKA TURK

Sedeča – akt, 1990, glinamol

riti svoje znanje in vedenje o preteklosti.

Kako preprosto in zanimivo je razložil avtor knjige zgodovinski spomin, zgodovinske viire, časovni trak in končno – kaj je svetovna zgodovina.

Tudi pisec učbenikov bi tako pisanje samo koristilo in napravilo zgodovino za mlade bolj zanimivo, manj suhoparno, manj abstraktno in odbijajočo.

Ceprav je besedilo pisano zelo razumljivo, pa le na koncu knjižice pogrešamo slovarček tujk, tako bi bilo branje še učinkovitejše ne samo za mlade bralce, temveč tudi njihove starše. Gotovo vsi ne vedo, kje je Neanderthal ipd. Učitelj bo v razredu hitro potegnil vzporednico in omenil naša prazgodovinska najdišča.

Tudi včasih kar preveč poljudno razlago bo moral dopolniti z novimi zgodovinskimi odkritji. Samo pomislimo na hiše v Lepenskem Viru, ki jih avtor knjige, ko je pisal besedilo, gotovo še ni poznal.

Učitelj bo ob pričujoči knjižici spodbudil učence tudi k uporabi dodatne poljudne in strokovne literature. Samo pomislimo na *Zgodovino v slikah* ali na *Umetnost v slikah*, na čudovit izbor slikovnega gradiva, ki ga v tej skromni knjižni izdaji temeljito pogrešamo. Ali se res ne zavedamo, da moramo ob barvni televiziji dokončno odpraviti strokovno klišejsko risbo v učbenikih, ki seveda ta knjiga ni, ni tudi priročnik, je zgolj poljudno priručno branje, ki zahteva dodatno informacijo in znanje, da bi zadostilo mlademu zahtevnejšemu bralcu.

Podobna knjiga je izšla že pred tridesetimi leti – dela nizozemskega avtorja van Loona, v ured-

Vsak človek je mozaik

Dušica Kunaver: *Otrok – dom – šola*, ZRSŠŠ 1991

Knjiga je nastala na podlagi avtoricinih dolgoletnih izkušenj. Pisala jo je kot učiteljica in kot mati, namenjena pa je predvsem staršem, a tudi učiteljem. To niso nasveti, ki bi veljali zmeraj in za vse enako, to so le drobne misli, iz katerih lahko spoznamo doživljanje otrok v različnih razvojnih obdobjih.

Dušica Kunaver je poleg angleščine dolgo poučevala družbeno-moralno vzgojo. Ob pouku DMV je želela spregovoriti o učencih samih, njihovi mladosti in problemih. Na nepodpisan list so učenci izlili svoje težave, pri pouku pa so se potem o njih pogovarjali. Ti zapisi, ki so zbrani tudi v tej knjigi, nam povedo marsikatero resnico o nas samih. Pogosto se ne zavedamo, kaj vse v otroku sprožimo s svojo prepovedjo, kako hitro lahko otrok izgubi zaupanje v nas in kaj mu pomeni naša ljubezen.

To je knjiga o tem, kaj vse bi lahko otroke naučili, če ne bi kot starši preveč mislili na delo v službi in na čiščenje stanovanja in če ne bi kot učitelji mislili predvsem na to, da moramo 6. januarja vzeti 6. lekcijo.

Otrok je razpet med dom in šolo. Išče topel dom in zgovoren je eden izmed podnaslovov v knjigi *Urejeno stanovanje* še ni topel dom.

Dušica Kunaver poudarja, da je vsak človek kot velik mozaik. Če ga hočeš spoznati, moraš najprej zbirati kamenčke, nato pa jih pravilno sestaviti. Trdo, dolgoletno delo, nikdar ga ne moreš dokončati, vendar – vsaj do obrisov mozaika se je vredno dokopati. Ali se res dovolj trudimo, da bi spoznali svojega otroka, svojega učenca?

Avtorica se v knjigi ustavlja ob vseh prelomnih trenutkih v otrokovem življenju otroka. Opisuje mišljenje, ki je značilno za predšolskega otroka, razmišlja o tem, kdaj vstopiti v šolo, se dotakne težav z učenjem, ocenami in odnosu v razredu in konča knjigo z obdobjem, ko otrok odhaja od doma in išče svojo pot v življenje. Poudarja, da mu bodo spomini na srečno otroštvo in na varen dom pomagali do preudarnejše poti v prihodnost. Otroka primerja z ladjico, ki se počasi oddaljuje od nas, nam pa ne preostane drugega, kot stati na bregu

in opazovati. Ne smemo moč zovati smeri, dajati mu moč le občutek varnosti ob splošno matično pristanišče, kjer zmeraj lahko popravi zlo in jadra in prebarval ladjico.

Največ, kar lahko naredi svojega otroka, je, da ga učimo prislunosti življenju in opazovati in spoznavati in živati pisanim in nepisanimom družbe. Mnogih stvari ljenju se ne moremo naučiti knjig. Če bo otrok v domu in prijazen, bo tudi sam znal toplino in tovarstvo in prijateljstvo.

V življenju vse preveč ho Otrok motimo v njegovi prekinjamo ga z mnogimi čili in ukazi. Želimo, da vstopi v šolo. Iz radovednega malčka zraste v vsega našega šolarja. Nam pa se membe ne ocene. Kaj vse gaja po domovih, ko otrok nese spričevalo? In vendar ne moremo več spremeniti glejmo raje, kaj se skriva njimi. Zamislimo se nad šalcem spričevala – pomembno je od spričevala, ki ga drži v Veliko drobnih resnic lahko prepisali iz te knjige membo in da odrasli zauj v sposobnosti svojega otroka v njegovi najzgodnejši dobi otroka se lahko veliko nauči.

Kot učitelji bi delali mo laže, če bi znali prislunosti razreda. Smo učence na kako naj se učijo? Smo kdaj menili pozornost temu, ali vidijo to, kar gledajo? In učki smo ga razglasili za letni zakaj naj se sploh še trudi? In nozo smo mu že postavili, se mora tako ali drugače spniti, ne splača se mu spremiti. Iz različnih zgodbic spoznamo odnose v razredu. Učitelji tavlajo, da so otroci vedno agresivni. Dušica Kunaver išče opravičila za agresijo, različne poti, da bi v razredu ustvarili prijetno ozračje, da otroci zaživeli drugače. Ni same poti, saj je vsak otrok kraten, ima dobre in slabe lastosti.

To je pravzaprav knjiga o bezni – kako z nežnostjo in pežljivostjo doseči, da bo trnik otrok-dom-šola skladen in poln topline.

BARBARA HANUŠ

Knjiga, namenjena bogatejšemu družboslovju

Maca Jogan: *Družbena konstrukcija hierarhije med spoloma*, FSPN, Ljubljana 1990.

Tudi družboslovci povsem upravičeno nenehno zahtevamo publikacije, ki bi lahko obogatile našo pedagoško prakso. Prav k zapisanemu smotru je prispevala knjiga dr. Maca Jogan. Kaj je bil poglobljivi motiv, ki je usmeril avtorico k nastanku dela? Dr. Maca Jogan ga opredeli v uvodu. Izrazi ga kot težnjo, da bi temo, ki si jo je izbrala kot predmet obravnave, razumela celostno. To pomeni, da hierarhije med spoloma ne pojmuje kot neko naravno danost, kot sestavine »tradicije«, ki deluje, ker je pač »tradicija«, temveč kot nepretrgan zgodovinski proces celostnega družbenega (re)strukturiranja.

Delo vsebuje troje nosilnih tem, in sicer: temo, ki je opredeljena kot družbena struktura, kultura in hierarhija med spoloma; temo, ki je opredeljena kot (ne)vidno in (ne)plačano delo žensk v sodobnosti; in temo, ki je opredeljena kot družbena produkcija podrejenosti žensk na Slovenskem.

Da bi delo poznali učitelji družboslovja, bomo predstavili tiste avtoričine misli, ki jih je mogoče uvrstiti med pomembnejše, in tudi tiste, ki so povezane z vzgojo.

V prvem delu je pozornost namenjena androcentризmu v kul-

turi. Avtorica osvetljuje tiste procese v zgodovini evropskih družb, ki so privedli do podrejenega položaja žensk. Poudarjeno je pomembno spoznanje: delovna ženska je bilo na socializacijskem področju takšno, da so le-te ohranjale vloge, ki so jim bile vsiljene. Vzgoja je nepretrgoma oblikovala posebnosti moške in ženske identitete. Na vprašanje, zakaj se je konstituirala socialna neenakost po spolu, avtorica odgovarja, da je pri tem nujno upoštevati način vključevanja posameznikov obeh spolov v celoto odnosov (re)produkcije vseh dobrin (gnotnih in duhovnih). Čeprav je v deželah Evropske skupnosti že od leta 1975 sprejeta strategija razvoja enakih možnosti, to še ne pomeni, da je v vsakdanjem življenju že mogoče zaznati v odnosih med spoloma stereotipne predstave. Da te ne veljajo povsem, je vidno tudi na vzgojnem področju. Postavlja se pomembno vprašanje: koliko in kako prispeva današnja vzgoja k človekovi tovrstni uzaščeniosti? Ne upošteva se, da spol ni naravna, temveč zgodovinsko konstituirana vloga.

Avtorica tudi zanima odnos religij do žensk. Njena sklepna ugotovitev je: Ni mogoče (že) reči, da je patriarhalni vzorec ženske enodimenzionalne eks-

stence večinoma že izkoreninjen, nasprotno, postal je sestavni del rutinske prenaša iz roda v rod, tudi z vzgojo.

V drugem delu knjige govorimo predvsem o nekaterih značilnostih položaja žensk, kar zadeva plačano in neplačano delo, njuno razmerje v sodobnih družbah (blaginje). Z nekaj zgodb prikazuje, kako je povsod moč zračna zveza med patriarhalizmom in kapitalističnim produkcijskim načinom izražanja (razvitih) okoljih.

Tretji del publikacije usmerja pozornost k obravnavi enega od dejavnikov družbene produkcije podrejenosti žensk na Slovenskem – katoliški sociologiji.

Katoliški sociologi so si stali za zelo pomembno vprašanje: kakšne vseebine naj predstavljajo? Zagovarjali so tako novovano spolno diferenciacijo vzgojo. Takšna vzgoja pa je jevala delitev dela na javno zasebno, vidno in nevidno.

Avtorica vnaša tudi nekaj viih teoretičnih pojmov, npr. nija dominacije, dominacije obremenitev, materialna in moralna nadobremenjenost žensk. Pravi, da ti pojmi izvirajo iz zgodovinske prakse in da so uporabljivi pri večdimenzionalnem zajemanju te prakse.

O tej pomembni temi mora predvsem učitelj sociologije (spre)govoriti v razredu. Le to bodo lahko mladi rodovi pri sodke med spoloma odpravljali.

ALOJZIJA ŽIDAN

sindikalna sporočila

Uredil VLADIMIR TKALEC, glavni tajnik RO SVIZ Slovenije

1

SVIZ SLOVENIJE SE PREDSTAVLJA

SVIZ Slovenije je nastal v maju 1990, ko je takratni Republiški odbor sindikata delavcev v vzgoji, izobraževanju in znanosti sprejel sklep, da bo deloval neodvisno od Zveze svobodnih sindikatov Slovenije.

Odločitev je bila prelomna, ker je pomenila nov začetek sindikata dejavnosti kot samostojne nadstrankarske organizacije, usmerjene k interesom zaposlenih v šolstvu in vrtcih. Člani so se začeli vključevati popolnoma na novo na podlagi nove programske usmeritve. Do septembra 1990 je pristopilo 6000 članov. Ob koncu leta 1990, ko je skupščina novega članstva izvolila novo republiško vodstvo, je sindikat štel že 18.500 članov.

Danes je v SVIZ Slovenije prostovoljno včlanjenih že 23.500 članov, to je več kot polovica zaposlenih v javnih vzgojno-izobraževalnih in tudi raziskovalnih zavodih. Tako je SVIZ Slovenije trenutno največja organizirana interesna skupina v vzgoji, izobraževanju in znanosti v Sloveniji.

SVIZ-u Slovenije je v dobrem letu delovanja, čeprav postopoma, vendarle uspelo navezati dialog z oblastmi o novi normativni ureditvi vzgojne dejavnosti, šolstva in znanosti.

V številnih organih SVIZ Slovenije je potekala kritična obravnava zakonskih osnutkov ter izvršilnih predpisov. Šolsko ministrstvo in Skupščina Slovenije sta v tem sindikatu kljub očitnemu načelnemu zavračanju sindikatov in njihovega vpliva vendarle imela partnerja, ki je odgovorno in ne glede na strankarsko pripadnost, zastopal interese zaposlenih ter sta nekatere pobude in predloge sindikata tudi upoštevala.

Normativno urejanje področja pa je šele na začetku. Potrebno bo še veliko razprav in pogovorov, predvsem z ministrstvom za šolstvo, za raziskovalno dejavnost in tehnologijo in tudi ministrstvom za zdravstvo, družino in socialno varstvo, da bomo v Republiki Sloveniji dobili sodobno zakonodajo, ki ne bo diskriminirala zaposlenih v dejavnosti in bo kar se le da varovala tudi njihove interese.

Največji del dejavnosti SVIZ Slovenije je namenjen urejanju materialnega položaja zavodov in zaposlenih. V popolnoma neurejenem stanju, v kakršnem so v zadnjih dveh letih plače, je SVIZ Slovenije izdelal osnutek kolektivnih pogodb za posamezne dejavnosti šolstva, predšolske vzgoje in raziskovalne dejavnosti. Po enoletnih pogajanjih z vlado je 27. 9. 1991 skupaj z drugimi sindikati podpisal le splošno kolektivno pogodbo za gospodarske dejavnosti, ki določa izhodiščne plače za zaposlene po stopnji dosežene izobrazbe. Vendar vlada zaradi poenotenja izhodišč v gospodarskih dejavnostih in pomanjkanja denarja za plače po kolektivnih pogodbah pripravlja zakon o plačah; tega sindikati odklanjajo, vprašanje pa je, ali ga bodo lahko preprečili v sedanjih zapletenih političnih razmerah.

SVIZ Slovenije je eden redkih sindikatov, ki je za dosego ciljev organiziral številne protestne dejavnosti in vodil številne stavke tako v srednjem šolstvu kot v osnovnem šolstvu in predšolski vzgoji.

Osamosvajanje Republike Slovenije, vojna, gospodarske razmere pa tudi kratkovidna politika vlade in občinskih vlad so celotno dejavnost vzgoje in izobraževanja privedli v skrajno zaostren materialni položaj; zaposleni se morajo ponovno že tretjič v enem letu s stankami bojevati za minimalne plače, za pokritje najnujnejših materialnih stroškov in še vedno za spremembo sistema financiranja, da bi odpravili neupravičene razlike med zaposlenimi, šolami in občinami.

SVIZ Slovenije članstvu ne zagotavlja le vpliva na zakonodajo in ukrepanje plač, temveč ponuja

- neposredno pravno varstvo pravic iz delovnih razmerij s pomočjo 16 pogodbenih odvetniških pisarn in dipl. pravnic pri RO SVIZ Slovenije;
- solidarnostne pomoči po pravilniku o delitvi solidarnostnih sredstev;
- varstvo pravic zaposlenih in še posebej sindikalnih zaupnikov po splošni kolektivni pogodbi;
- izobraževanje, srečanja, prireditve;
- obvestila in informacije o sklepih in stališčih sindikalnih vodstev;
- možnosti za uporabo ponudbe delavske prodajne zadrage »KONZUM«, katere soustanovitelj je SVIZ Slovenije;
- možnosti za uporabo storitev DELAVSKE HRANILNICE, kot sovlagatelj.

SVIZ Slovenije vzdržuje tudi pomembne mednarodne stike, ki omogočajo izmenjavo izkušenj, zlasti srednje strokovne šole so s pomočjo SVIZ Slovenije iz tujine dobile koristne učne pripomočke.

V okviru SVIZ Slovenije delujejo sindikalne konference:

- vzgojno-varstvenih organizacij, predsednica Julijana Lukič, VVO Novo mesto

- osnovnih in glasbenih šol, predsednik Tone Pfajfar, OŠ Lesce
 - srednjih šol in domov za učence, predsednik Zoltan Jan, SŠC Branko Brelih Nova Gorica
 - organizacij za usposabljanje oseb z motnjami v razvoju, predsednica Valerija Bužan, zavod IG
 - raziskovalnih organizacij, predsednik Janez Stergar, Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana
- Predsednik republiškega odbora SVIZ Slovenije je Zoltan Jan

SVIZ SLOVENIJE IMA OBMOČNE ODBORE:

V LJUBLJANI, Zarnikova 3, sekretarka Zmaga Obšteta, tel. (061) 313 822

- sindikalna konferenca OŠ Ljubljana in okolica, Silva Bajželj, OŠ Hinko Smrekar

- sindikalna konferenca VVO Ljubljana in okolica, Suzana Antič, VVZ Vič-Rudnik

- sindikalna konferenca SŠ Ljubljana in okolica, Albert Avguštinčič, Gimnazija Poljane

V MARIBORU, Orožnova 2

- sindikalna konferenca OŠ Maribor, Marija Lončarič, OŠ Limbuš
- sindikalna konferenca VVO Maribor, Nevenka Tučič, VVO Koroška vrata

- sindikalna konferenca SŠ Maribor, Iris Fenrich, SKMŠS Maribor

V POSAVJU, Sindikati Posavja, sekretar Marjan Urbanč

V NOVI GORICI, Dora Šemrov, sedež Kidričeva 9, Nova Gorica

NA KOROŠKEM, Rozika Vogel, OŠ Prežihov Voranc, Ravne na Koroškem

V POMURJU, Angela Novak, OŠ Edvard Kardelj, Murska Sobota

V SLOVENSKE BISTRICI, Sonja Žitnik, OŠ Edvarda Kardelja, Poljčane.

V drugih regijah Slovenije so območni odbori šele v ustanavljanju. SVIZ Slovenije za delo območnih odborov po pravilniku o financiranju namenja 40% vplačane članarine.

V nadaljevanju objavljamo: Statut, Pravilnik o dodeljevanju solidarnostnih sredstev in Pravila sindikata zavoda.

STATUT

SINDIKATA VZGOJE, IZOBRAŽEVANJA IN ZNANOSTI SLOVENIJE

I. TEMELJNE DOLOČBE

1. člen

Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije (v nadaljnjem besedilu: Sindikat) je samostojna interesna organizacija, v katero se zaposleni v vzgoji, izobraževanju in znanosti prostovoljno vključujejo zato, da bi na organiziran način izražali in uresničevali svoje interese ter uveljavljali in varovali svoj gmotni, ekonomski in socialni položaj, pravice zaposlenih in članov sindikata. Sindikat deluje samostojno in neodvisno na podlagi lastnega statuta in programa.

Naziv sindikata je »SINDIKAT VZGOJE, IZOBRAŽEVANJA IN ZNANOSTI SLOVENIJE« s sedežem v Ljubljani, Dalmatinova 4.

Sindikata bo:

- zahteval čim boljši gmotni in socialni, predvsem pa enakopraven ekonomski položaj za zaposlenimi v drugih dejavnostih v Sloveniji
- sklepal in spremljal izvajanje kolektivne pogodbe
- organizirano z večinskim mnenjem vplival na oblikovanje zakonodaje, ki ureja področje vzgoje, izobraževanja in znanosti
- sodeloval pri odločanju in pogajanju o urejanju delovnih razmerij in vrednotenju dela ter življenjskih in delovnih pogojih
- zagotavljal varstvo pravic in zaščito zaposlenih ter po potrebi organiziral različne oblike protesta vključno s stavko
- razvijal vzajemnost in solidarnost med člani in zaposlenimi v vzgoji, izobraževanju in znanosti
- pospeševal strokovni razvoj članstva

- skrbel za medsebojno obveščanje in informiranje javnosti
- uresničeval druge večinsko dogovorjene cilje.

2. člen

Stavka je legitimno sredstvo za uveljavljanje sindikalnih zahtev in varstvo pravic zaposlenih. Stavko lahko organizira sindikat zavoda za zavod, vodstvo Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije na območju za območje ter vodstvo sindikalne konference za posamezno ožjo dejavnost v Sloveniji. V vseh primerih je potrebno soglasje Republiškega odbora Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije. Splošno stavko v vzgoji, izobraževanju in znanosti Slovenije razglašajo republiški odbor po predhodni odločitvi najmanj 2/3 članstva. Republiški odbor sindikata sprejme pravila o organizaciji in izvedbi stavke.

II. ČLANSTVO

3. člen

- V sindikat se vključujejo zaposleni na področjih:
- vzgoje in varstva otrok in mladine
 - osnovnega in glasbenega izobraževanja
 - zavodov za usposabljanje oseb z motnjami v razvoju
 - srednjega splošnega in strokovnega izobraževanja ter domov za učence
 - višjega in visokega šolstva ter študentskih domov
 - delavskih univerz in organizacij za izobraževanje odraslih
 - znanstvene in raziskovalne dejavnosti.

4. člen

Član sindikata lahko postane vsakdo, ki je v delovnem in pogodbenem razmerju v dejavnostih iz 3. člena. Članstvo v SVIZ Slovenije ohrani delavec, ki je kot član začel delo ali se upokojil. Član je lahko ne glede na nacionalno, politično ali versko pripadnost.

5. člen

Kandidat se vključi v sindikat s podpisom pristopne izjave. Član ima člansko izkaznico.

Članstvo preneha z izstopno izjavo, s prehodom delavca v drugo dejavnost, zaradi neplačevanja članarine (po treh mesecih neplačane članarine) ali po sklepu organa sindikata v zavodu, predsedstva, sindikalne konference ali Republiškega odbora Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije v primeru, ko je član grobo kršil statut in deloval v nasprotju z interesi organizacije.

O sporih v zvezi s članstvom odloča Republiški odbor sindikata.

6. člen

- Član ima naslednje pravice in obveznosti:
- sodeluje pri oblikovanju stališč, predlogov in zahtev sindikata na vseh ravneh organiziranosti
 - neposredno uveljavlja sindikalna stališča in zahteve v svojem okolju ter pravice do solidarnostne pomoči, če je zdravstveno ali socialno ogrožen
 - varstvo pravic po kolektivni pogodbi vključno z brezplačno pravno pomočjo
 - pravico do sindikalno organiziranega oddiha in rekreacije
 - se izobražuje in usposablja za sindikalno delo
 - sodeluje v organiziranih oblikah kulturnega življenja
 - uživa zaščito in prejema pomoč ob sodelovanju v protestnih akcijah in stavkah, ki jih organizira sindikat
 - voli člane v organe sindikata in je lahko izvoljen
 - uveljavlja druge pravice in ugodnosti, ki jih izposluje sindikat
- Član lahko uveljavlja ugodnosti in pravice šele po treh mesecih članstva, če je plačal predpisano članarino. O uveljavljanju nekaterih dodatnih ugodnosti odloča sindikat zavoda. Izključeni član ne more uveljavljati ugodnosti po dokončnem sklepu o izključitvi.

III. ORGANIZIRANOST

7. člen

- Sindikat je organiziran v:
- sindikatu zavoda ali druge oblike organiziranosti vzgoje, izobraževanja in znanosti
 - območni organizaciji
 - republiški organizaciji
- Sindikat vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije se lahko akcijsko povezuje z drugimi sindikati z namenom, da z njimi oblikuje skupno politiko do posameznih vprašanj v odnosu do izvršilnih organov Republike Slovenije. Sklep o formalni povezavi sprejme Republiški odbor po predhodnem izrekanju med članstvom.

8. člen

Sindikat zavoda je temeljna oblika organiziranja in delovanja SVIZ Slovenije. Najvišji organ sindikata v zavodu je članski sestanek. Člani v zavodu, člani v notranji organizacijski obliki ali člani posamezne poklicne skupine izvolijo svojega sindikalnega zaupnika. V primeru, ko je izvoljenih več sindikalnih zaupnikov, se na ravni zavoda oblikuje izvršni odbor, ki izvoli predsednika. Mandat zaupnikov je 4 leta. Člani na članskem sestanku lahko izrečejo nezaupnico sindikalnemu zaupniku ter ga odpokličejo pred iztekom mandata. Notranjo organiziranost in način delovanja sindikat zavoda uredi s pravili.

9. člen

- Sindikalni zaupnik:
- zastopa, predstavlja in varuje interese članstva
 - sklicuje sestanke sindikalne skupine
 - sodeluje v postopkih uveljavljanja pravic, obveznosti in odgovornosti članov sindikata iz delovnih razmerij in v postopkih varstva njihovih pravic

- sodeluje v delu organov zavoda, ko gre za uresničevanje specifičnih interesov članov
 - spremlja uresničevanje določil kolektivne pogodbe in zakonov v zavodu
 - vodi aktivnosti v zvezi s pripravo in organiziranjem stavke
 - sodeluje v organih sindikata na območju in v republiki
- Organi sindikata varujejo delovno in osebnostno nedotakljivost sindikalnih zaupnikov skladno z zakonom in kolektivno pogodbo.

10. člen

- Sindikat zavoda:
- obravnava predloge aktov, ki se sprejemajo na ravni zavoda in daje mnenja ali soglasja
 - spremlja in nadzira izvajanje kolektivne in tarifne pogodbe
 - obravnava pritožbe in sklepa o uveljavljanju pravic članov iz delovnega razmerja
 - predlaga ukrepe za varno delo in humanizacijo delovnega okolja
 - organizira kulturne, športne in druge aktivnosti, ki so v interesu članstva
 - sprejema odločitve o oblikah protesta, ko niso bile upoštevane zahteve sindikata, ter z glasovanjem odloča o sodelovanju v stavki
 - postavlja svoje predloge kandidatov za organe upravljanja
 - sprejema poročila sindikalnega zaupnika in izvršilnega odbora ter sprejema smernice za njuno delo
 - voli svoje predstavnike v Izvršilne organe sindikata in predlaga kandidate za člane organov na območju in v republiki.
- Sindikat zavoda je pravna oseba.

11. člen

Območno organizacijo vzpostavljajo s sklepom sindikati zavodov na nekem območju. Sindikalni zaupniki sestavljajo območni odbor. Območni odbor ima koordinacijsko vlogo pri aktivnostih sindikata na območju. Območni odbor v sodelovanju z republiškim odborom ugotavlja problematiko, spremlja izvajanje kolektivnih pogodb, predlaga ukrepe in vodi akcije. Območni odbor se lahko ustanovi za območje ene občine, več občin ali mesta.

- Območni odbor deluje kot:
- sindikalna konferenca vzgojno-varstvenih organizacij
 - sindikalna konferenca osnovnih, posebnih in glasbenih šol
 - sindikalna konferenca srednjih šol in domov za učence
- Sindikalne konference izvolijo predsednika. Območni odbor imenuje sekretarja (koordinatorja), ki organizira delo, pripravlja sklice sej, izvršuje sklepe in sodeluje z Republiškim odborom. Za opravljanje administrativno-tehničnih opravil lahko Sindikat vzgoje, izobraževanja in znanosti z drugimi sindikati na območju ustanovi strokovno službo.

12. člen

Najvišji organ sindikata v republiki je skupščina. Skupščina se sestane vsako četrto leto.

Skupščino sestavljajo delegati zavodov ter sindikalnih konferenc za posamezna področja dejavnosti. Ključ za izvolitev in program priprav na skupščino sprejme Republiški odbor.

Možen je tudi izreden sklic skupščine. Skupščina se lahko skliče na pobudo najmanj ene tretjine območij ali treh sindikalnih konferenc. Postopki za sklic izredne skupščine se opredelijo s poslovnikom.

- Skupščina sindikata:
- sprejme poročilo o delovanju sindikata v štiriletnem obdobju
 - sprejme programske usmeritve za delovanje sindikata
 - sprejme statut
 - sprejme ugotovitveni sklep o sestavi republiškega odbora
 - voli, razreši in odpokliče glavnega tajnika, nadzorni odbor in statutarno komisijo

13. člen

- Republiški odbor je najvišji organ sindikata med dvema skupščinama. Sestavljajo ga delegacije sindikalnih konferenc. Republiški odbor samostojno:
- odloča o posameznih skupnih aktivnostih za urejanje ekonomskega, gmotnega in socialnega položaja članstva in zaposlenih v vseh dejavnostih
 - vodi pogajanja, sklepa kolektivne (in posamezne tarifne) pogodbe z državnimi in družbenimi organi ter organizacijami delodajalcev
 - obravnava različne pobude sindikalnih konferenc in območnih organizacij ter jih usklajuje z republiškimi odbori drugih sindikatov
 - oblikuje stališča, ugotovitve in zahteve s področja svojih temeljnih pristojnosti
 - zagotavlja obveščenost članstva o svojih sklepih in aktivnostih
 - sprejme letni program nalog in finančni načrt
 - sprejme sklep o izvolitvi izvršilnega odbora
 - izvoli predsedujočega izmed predsednikov sindikalnih konferenc
- Po potrebi republiški odbor imenuje posamezne komisije in delovna telesa.

14. člen

V Sindikatu vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije delujejo sindikalne konference:

- sindikalna konferenca v vzgoji in varstvu otrok
 - sindikalna konferenca osnovnih in glasbenih šol
 - sindikalna konferenca zavodov za usposabljanje oseb z motnjami v razvoju
 - sindikalna konferenca srednjih šol in domov za učence
 - sindikalna konferenca univerz in študentskih domov
 - sindikalna konferenca delavskih univerz in organizacij za izobraževanje odraslih
 - sindikalna konferenca raziskovalnih organizacij
- Sindikalne konference ustanovijo s sklepom sindikati zavodov. S sklepom se določi sestava konference. Sindikalne konference imajo predsedstvo. Sin-

dikalne konference izvolijo predsednike in imenujejo tajnike za mandatno obdobje štirih let.

15. člen

Izvršilni odbor Republiškega odbora Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije sestavljajo predsedniki sindikalnih konferenc in glavni tajnik Republiškega odbora. Izvršilni odbor samostojno izvaja sklepe Republiškega odbora, usklajuje delo sindikalnih konferenc, ocenjuje uresničevanje postavljenih zahtev, spremlja izvajanje sklenjenih pogodb ter poroča sindikalnim konferencam in Republiški odboru. Izvršilni odbor sklicuje seje Republiškega odbora sindikata in vodi finančne zadeve Republiškega odbora.

16. člen

Predsedniki sindikalnih konferenc in glavni tajnik Republiškega odbora skrbijo za izvajanje sprejetih sklepov. Republiški odbor kot celoto predstavlja predsedujoči in glavni tajnik.

Predsedniki sindikalnih konferenc in glavni tajnik so izvoljeni za 4 leta in so po poteku mandata lahko ponovno izvoljeni. Republiški odbor lahko na zahtevo ene tretjine članov Republiškega odbora ali ene tretjine predsedstev sindikalnih konferenc ali ene tretjine vodstev območnih organizacij sproži postopek za odpoklic glavnega tajnika. Postopek za odpoklic predsednika sindikalne konference se uvede, če to zahteva ena tretjina sindikatov zavodov ali ena tretjina članov predsedstva sindikalne konference.

Člani Izvršilnega odbora, Republiškega odbora, člani predsedstev sindikalnih konferenc in glavni tajnik Republiškega odbora se razrešijo po postopku, ki je veljal za njihovo izvolitev.

Republiški odbor lahko za opravljanje posameznih nalog imenuje sekretarje in strokovne sodelavce.

17. člen

Republiški odbor ima 5-člansko statutarno komisijo in 3-članski nadzorni odbor. Člani statutarne komisije in nadzornega odbora izvolijo predsednika iz svoje sestave.

IV. VOLITVE

18. člen

Volitve v sindikatu so praviloma tajne. Člani in organi sindikata evidentirajo možne kandidate in pridobijo njihovo soglasje. Organi sindikata praviloma oblikujejo odprte kandidatne liste.

Volilne postopke v Republiki vodi Republiški odbor.

Volitve so veljavne, če je glasovalo več kot polovica članov volilnega telesa (konference, odbora). Izvoljen je kandidat, ki je dobil večino glasov.

Mandat članov organov so 4 leta. Nadomestne volitve za organe sindikata se opravijo po enakem postopku kot redne volitve.

V. FINANCIRANJE

19. člen

Sindikat vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije financira svojo dejavnost po načelu samofinanciranja s članarino in drugimi prihodki. Sredstva članarine so skupna sredstva Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije in niso družbena sredstva. Član ne more zahtevati vračila vplačane članarine.

Članarina se plačuje od neto plače, nadomestil ali drugih prejemkov članov. Članarina se plačuje v sindikatu zavoda, kjer je član organizacijsko povezan. Sindikat zavoda odreja dogovorjeni del članarine na žiroračun Republiškega odbora. Višina članarine in njeno delitev s pravilnikom določi Republiški odbor. Upokojeni člani plačujejo članarino v pavšalnem znesku.

Začasno nezaposleni člani, člani, ki so na sluzenju vojaškega roka in upokojenci, ki prejemajo varstveni dodatek, ne plačujejo članarine.

Republiški odbor sprejme pravilnik o finančno-materialnem poslovanju.

20. člen

Republiški odbor lahko za uresničevanje svojih nalog ustanovi namenske sklade. Sklep o ustanovitvi namenskih skladov vsebuje naziv, namen, viro sredstev, merila za uporabo ter organ upravljanja s skladom.

21. člen

Članarina se uporablja za financiranje dejavnosti sindikata v zavodih, na območjih in v Republiki.

Del članarine se lahko namenja za financiranje skupnih strokovnih služb, ki jih ustanovi Republiški odbor skupno z drugimi sindikati.

VI. PRAVNA OSEBA

22. člen

Sindikat vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije, Republiški odbor, je pravna oseba. Pravna oseba je tudi sindikat zavoda. Pravice pravne osebe imajo lahko tudi območni odbori sindikata, če so tako sklenili republiški odbori in sindikati zavodov na območju. Pravne osebe imajo svoj žig in žiroračun. Žig je okrogle oblike, premera 32 mm z naslednjo vsebino:

- na obodu: Sindikat vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije
- v sredini: Naziv organizacije ali organa

VII. PREHODNE IN KONČNE DOLOČBE

Statut Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije ter njegove spremembe in dopolnitve sprejme skupščina.

Republiški odbor lahko sprejme spremembe in dopolnitve, ki bistveno ne vplivajo na status sindikata.

Statut Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije razlaga statutarne komisija in Republiški odbor.

Ta statut je sprejela izredna skupščina Sindikata vzgoje, izobraževanja in znanosti Slovenije 18. 12. 1990 v Ljubljani. S sprejemom tega statuta preneha veljati statut z dne 1. 3. 1990.

Opomba

Statut ponovno objavljamo zaradi spremembe 4. člena

Statutarne komisije se je seznanila s prošnjami za vključevanje članov, ki so nekoč delali v vzgoji in izobraževanju ter nato daljši čas niso bili zaposleni, ali so medtem opravljali drugo dejavnost ali pa so iz članstva v prejšnjem sindikatu izstopili in se želijo kot upokojeni ali nezaposleni vključiti v SVIZ Slovenije.

Največkrat je pristop povezan z zahtevo za uveljavljanje materialnih pravic, čeprav kandidati niso ničesar prispevali. Zato statutarne komisije v skladu s prehodnimi določbami statuta SVIZ Slovenije z dne 18. 12. 1990 predlaga, da se precizira 4. člen statuta tako, da je jasno zapisano, da so člani lahko le zaposleni v dejavnosti vzgoje in izobraževanja in da članstvo ohranijo tisti, ki se upokojijo ali postanejo nezaposleni.

PRAVILNIK O DODELJEVANJU SOLIDARNOSTNIH SREDSTEV

1. člen

Ta pravilnik določa način oblikovanja solidarnostnih sredstev pri RO SVIZ Slovenije, viro sredstev ter osnove in merila za uporabo solidarnostnih sredstev SVIZ Slovenije.

2. člen

Solidarnostna sredstva RO SVIZ Slovenije se praviloma dodeljujejo sindikatom zavodov. Za namene solidarnosti RO SVIZ Slovenije namenja od 5 do 20% zbrane članarine, pri republiškem odboru. Višina sredstev se določa z letnim finančnim načrtom RO SVIZ Slovenije.

3. člen

O dodeljevanju solidarnostne pomoči odloča 3-članska komisija, ki jo imenuje RO SVIZ Slovenije. O dodeljevanju solidarnostne pomoči se vodi evidenca. Komisija je dolžna redno poročati Izvršilnemu odboru in RO SVIZ Slovenije.

4. člen

Pravico do solidarnostne pomoči pridobi sindikat zavoda po treh mesecih plačane predpisane članarine članov republiškem odboru. Sindikat zavoda lahko dobi solidarnostna sredstva za pomoč ob socialni in zdravstveni ogroženosti članov. Sindikat zavoda mora k vlogi poleg podatkov o ogroženosti članov priložiti tudi podatke o uporabi zbrane članarine sindikata zavoda.

5. člen

Za socialno ogroženega se šteje član, če:

- je brez zaposlitve in ne prejema nadomestila zavoda za zaposlovanje
- živi v težkih socialnih razmerah, ki so posledica bolezni, smrti v družini, števila družinskih članov
- je izpostavljen naravnim nesreči ali nepredvidenim dogodkom, kadar ti ogrozijo zadovoljevanje osnovnih življenjskih potreb.

Merilo za socialno ogroženost je dohodek na družinskega člana, če ta ne presega zajamčenega OD v Republiki Sloveniji v preteklem tromesečju.

Pomoč se praviloma ne dodeljuje, če dohodek na družinskega člana presega zajamčeni osebni dohodek v Republiki Sloveniji v preteklem tromesečju. Višina enkratne solidarnostne pomoči članu praviloma ne more preseči višine zajamčenega osebnega dohodka v republiki v preteklem trimesečju. Do solidarnostne pomoči v višini zajamčenega osebnega dohodka v preteklem tromesečju so upravičeni tudi člani družine umrlega člana.

6. člen

Solidarnostne in druge pomoči zavodom se lahko dodelijo tudi za druge namene. Višina solidarnostne pomoči je odvisna od višine vplačane članarine na račun RO SVIZ Slovenije v tekočem letu in praviloma ne more preseči trikratne višine vplačane članarine, ki so jo vplačali člani sindikata zavoda.

Vloga mora vsebovati podatke o uporabi zbrane članarine sindikata zavoda, za namene solidarnosti in podatke o trenutnem finančnem stanju.

7. člen

Člani SVIZ Slovenije so upravičeni do nadomestila OD za čas stavke, če je bila stavka v skladu s stavkovnimi pravili in v soglasju z RO SVIZ Slovenije, ter v primeru, da jim je delodajalec za ta čas odtegnil osebni dohodek. Nadomestilo znaša do 50% izhodiščnega osebnega dohodka člana. V primeru, da sredstva stavkovnega sklada ne zadostujejo, višino nadomestila določi IO RO SVIZ Slovenije.

Za prvi dan stavke (ali za enodnevno stavko) članom ne pripada nadomestilo OD.

8. člen

Član sindikata zaprosi za solidarnostno pomoč pri sindikatu zavoda. V primeru, da sindikat zavoda ne razpolaga s potrebnimi sredstvi, se za pomoč obrne na RO SVIZ Slovenije. Vlogi mora priložiti dokazila, iz katerih je mogoče objektivno ugotoviti, da so podani razlogi za solidarnostno pomoč (višina dohodka na družinskega člana, dokazila o bolezni).

9. člen

Komisija mora o vsaki vlogi odločiti v roku 30 dni. O pritožbah na odločitev komisije odloča Izvršilni odbor RO SVIZ Slovenije. Odločitev Izvršilnega odbora RO SVIZ Slovenije je dokončna. V izredno nujnih primerih lahko solidarnostno pomoč odobri odredbodajalec RO SVIZ Slovenije v skladu s svojimi pooblastili.

10. člen

Če komisija tako odloči, se lahko solidarnostna pomoč dodeli v več obrokih, lahko tudi v nadenarni obliki (poravnava računov, vrednostni boni), zlasti v primerih, ko je nevarno, da odobrena sredstva ne bi bila porabljena namensko.

11. člen

Sindikati zavodov sprejmejo pravilnike o dodeljevanju solidarnostne pomoči, v katerih podrobneje opredelijo merila za socialno ogroženost in postopke za pridobitev solidarnostne pomoči.

12. člen

Pravilnik sprejme RO SVIZ Slovenije. Spremembe in dopolnitve pravilnika se sprejemajo po postopku, po katerem je bil pravilnik sprejet.

13. člen

Pravilnik je sprejel RO SVIZ Slovenije na 8. seji 23. 9. 1991 in začne veljati takoj po sprejemu.

Opomba

Pravilnik o dodeljevanju solidarnostnih sredstev je sprejel Republiški odbor 23. 9. 1991 in ga objavljamo kot enega izmed temeljnih dokumentov sindikata.

III. ORGANIZIRANOST

5. člen

Sindikata zavoda je lahko organiziran iz več sindikalnih skupin (v oddelkih, službah idr.). Sindikalna skupina izvoli vodjo sindikalne skupine.

Odločitev o organiziranju sindikalnih skupin se sprejme na zboru članstva.

6. člen

Sindikata zavoda izvoli predsednika, ki ima status sindikalnega zaupnika SVIZ Slovenije. Glede na organiziranost sindikata zavoda (veliko število članov, več sindikalnih skupin) ima lahko status sindikalnega zaupnika več sindikalnih aktivstov (vodje sindikalnih skupin). O statusu sindikalnih aktivstov in pogojih dela sindikata, sindikat zavoda in vodstvo zavoda (upravni organ) skleneta pogodbo. Sindikalni zaupnik ima svojega namestnika.

7. člen

Sindikalni zaupnik ima delovnopravno imuniteto v skladu z Zakonom o delovnih razmerjih in kolektivno pogodbo.

Sindikalni zaupnik SVIZ Slovenije ne more biti član, ki opravlja poslovodno funkcijo in ima posebna pooblastila.

8. člen

Volitve sindikalnega zaupnika so praviloma tajne. Kandidatno listo potrdi zbor članov. Sindikalni zaupnik SVIZ Slovenije je izvoljen, če je dobil več kot polovico glasov članov SVIZ Slovenije v zavodu. Mandat sindikalnega zaupnika je štiri leta. Vodjo sindikalne skupine volijo člani sindikalne skupine. Vodje sindikalnih skupin in sindikalni zaupnik SVIZ Slovenije (predsednik) praviloma sestavljajo izvršilni odbor sindikata zavoda.

9. člen

Predsednik sindikata zavoda (sindikalni zaupnik SVIZ Slovenije), ki ga volijo vsi člani sindikata zavoda ima zlasti naslednje naloge in pristojnosti:

- predstavlja in zastopa interese članstva nasproti direktorju, drugim pooblaščenim delavcem oziroma organom upravljanja v zavodu
- zahteva od direktorja in pristojnih služb podatke, ki so pomembni za materialni in socialni položaj zaposlenih in za izvajanje nalog sindikata
- sodeluje na sejah organov upravljanja, ki odločajo o delovnopravnih in materialnih zadevah
- sodeluje v postopkih uveljavljanja in varstva pravic članov sindikata in ostalih zaposlenih
- sodeluje v postopkih ugotavljanja presežnih delavcev
- izraža zahteve in interese članstva v organih sindikata na višjih ravneh organiziranosti
- organizira in vodi protestne aktivnosti in v skladu s stavkovnimi pravili SVIZ Slovenije stavke
- zahteva ukrepe za odpravo kršitev pravic iz delovnih razmerij v zavodu in pri organih izven zavoda
- zahteva pojasnila in pisne obrazložitve poslovnih delavcev v primerih, ko mnenja, predlogi in stališča sindikata niso bila upoštevana
- obvešča člane o stališčih poslovnih delavcev in stališčih ter zahtevah sindikata na višjih ravneh organiziranosti in poroča članstvu o svojem delu
- zahteva začetek postopka proti poslovnim delavcem, ki so kršili pravice zaposlenih
- vodi delo izvršilnega odbora
- odreja uporabo sredstev članarine, s katero razpolaga sindikat zavoda
- opravlja druge naloge po sklepih članstva in izvršilnega odbora.

10. člen

Vodja sindikalne skupine zbira stališča, mnenja in predloge članov sindikalne skupine in jih posreduje izvršilnemu odboru in sindikalnemu zaupniku SVIZ Slovenije (predsedniku). Vodja sindikalne skupine obvešča člane sindikalne skupine o stališčih, predlogih in sklepih sindikata. Vodja sindikalne skupine neposredno zastopa interese članov nasproti vodjem oddelka službe.

11. člen

Organi sindikata zavoda so:

- zbor članov
- izvršilni odbor
- nadzorni odbor

12. člen

Zbor članov se sestaja najmanj enkrat na leto. Zbor članov obravnava in sprejema:

- poročilo predsednika in izvršilnega odbora
- finančni načrt in finančno poročilo
- pravila sindikata zavoda, njihove spremembe in dopolnitve ter druge akte sindikata zavoda
- programske usmeritve in program dela
- zahteve ob organiziranju protestnih aktivnosti in stavk (na pobudo članov ali na poziv organov SVIZ Slovenije)
- kandidatno listo za volitve predsednika (sindikalnega zaupnika SVIZ Slovenije)

Zbor skliče predsednik (sindikalni zaupnik SVIZ Slovenije). Sklic zbora lahko zahteva izvršilni odbor ali najmanj ena tretjina članov.

Zbor veljavno sklepa, če je prisotnih najmanj polovica članov.

13. člen

Izvršilni odbor šteje najmanj tri člane. Vodje sindikalnih skupin so člani izvršilnega odbora.

Na podlagi 8. člena statuta SVIZ Slovenije so člani na zboru članov sprejeli

PRAVILA SINDIKATA ZAVODA

(naziv zavoda, kraj)

I. TEMELJNE DOLOČBE

1. člen

S temi pravili sindikat zavoda določa organiziranost, vsebino in način dela ter financiranje in finančno poslovanje SVIZ Slovenije v zavodu.

2. člen

Sindikata zavoda je pravna oseba in ima svoj žig. Žig je okrogel, s premerom 32 mm. Na obodu je napis SINDIKAT VZGOJE, IZOBRAŽEVANJA IN ZNANOSTI SLOVENIJE, v sredini je ime zavoda.

3. člen

Sindikata zavoda sestavljajo člani SVIZ Slovenije v zavodu. Sindikat zavoda deluje na podlagi statuta SVIZ Slovenije, programa SVIZ Slovenije ter na podlagi teh pravil in lastnega programa.

II. PROGRAM

4. člen

Člani na ravni zavoda:

- na podlagi podatkov RO SVIZ Slovenije spremljajo materialni položaj zaposlenih v zavodu ter varujejo pravice članov iz delovnega razmerja,
- spremljajo in obravnavajo socialni položaj članov v zavodu ter po potrebi solidarno pomagajo oziroma zahtevajo potrebne ukrepe delodajalca
- spremljajo uresničevanje zakonov in splošne kolektivne pogodbe za negospodarske dejavnosti ter panožne kolektivne pogodbe in pogodbe na ravni zavoda
- uveljavljajo pravico do sodelovanja zaposlenih pri upravljanju
- obravnavajo delovne pogoje zaposlenih in predlagajo izboljšanje
- zahtevajo informacije o delu in poslovanju od poslovnih organov ter oblikujejo svoja stališča in ocene
- sprožijo postopke za disciplinsko in kazensko odgovornost vodilnih delavcev ali organov upravljanja v primeru kršenja pravic zaposlenih ali v primeru kaznivih dejanj
- volijo sindikalne zaupnike in člane organov sindikata na ravni zavoda ter skrbijo za zaščito njihovih pravic
- organizirajo protestne aktivnosti in tudi stavko
- skrbijo za včlanjevanje novih članov in za zbiranje članarine
- organizirajo dodeljevanje finančnih pomoči socialno ali drugače ogroženim članom
- organizirajo oziroma se udeležujejo usposabljanja za sindikalno delo
- organizirajo kulturne, zabavne, športne in druge aktivnosti, ki so v interesu sindikalnega članstva
- uveljavljajo pravice in ugodnosti, ki izhajajo iz članstva v sindikatu

Izvršilni odbor obravnava predloge in pobude članov, spremlja in ocenjuje uresničevanje zakonov in kolektivne pogodbe v zavodu, ukrepe poslovnih organov in organov upravljanja.

Izvršilni odbor odloča o finančnih pomočeh članov, skrbi za obveščanje članov, organizira sodelovanje z drugimi sindikati v zavodu, vodi finančno poslovanje in evidence članstva in članarine.

Izvršilni odbor organizira protestne aktivnosti in izražanje mnenj o stavi ter predlaga izvolitev stavečnega odbora.

Mandat izvršilnega odbora je štiri leta.

14. člen

Nadzorni odbor ima tri člane.

Nadzorni odbor nadzira zbiranje in porabo članarine ter finančno poslovanje.

Nadzorni odbor najmanj enkrat na leto poroča članstvu o svojih ugotovitvah.

Mandat nadzornega odbora je štiri leta.

IV. NAČINI DELOVANJA

15. člen

Sindikati zavoda delujejo tako, da:

- posreduje svoje zahteve in stališča sindikatu na višjem nivoju organiziranosti
- posreduje stališča in zahteve poslovnemu organu, organu upravljanja in teritorialnemu organu oblasti
- se pogaja s poslovnim organom in organom upravljanja
- opredeli zahteve in v soglasju z organi SVIZ Slovenije organizira stavko
- seznanja javnost s sindikalnimi zahtevami in stališči

16. člen

V zavodih, kjer deluje več sindikatov, lahko SVIZ Slovenije z njimi usklajuje svoja stališča in zahteve in z njimi enotno nastopa, če presodi, da bo to prispevalo k večji učinkovitosti pri uveljavljanju zahtev in interesov članov.

17. člen

Če predsednik sindikata zavoda (sindikalni zaupnik SVIZ Slovenije) predlaga pogajanja s poslovnim organom ali organom upravljanja, lahko vključi predstavnike SVIZ Slovenije z višje ravni organiziranosti oziroma neodvisne strokovnjake. Predstavniki sindikata zavoda, ki sodelujejo v pogajanjih, morajo imeti pooblastila izvršilnega odbora ali zbora članov.

18. člen

Za obravnavo pomembnejših vprašanj lahko izvršilni odbor ustanovi stalna ali občasna delovna telesa.

19. člen

Organi sindikata zavoda sprejemajo svoje odločitve z glasovanjem. Sklep je sprejet, če je zanj glasovala večina prisotnih članov. Organ je sklepčen, če je prisotnih več kot polovica članov.

V. FINANČNO POSLOVANJE

20. člen

Sindikati zavoda vodi finančno poslovanje v skladu s Pravilnikom o financiranju in poslovanju SVIZ Slovenije.

Sindikati zavoda lahko določijo višjo članarino, kot je določena s statutom SVIZ Slovenije.

Tako zbrana sredstva uporablja izključno za financiranje programa sindikata zavoda.

Pri sindikatu zavoda se lahko oblikujeta blagajna vzajemne pomoči (solidarnostni sklad). Finančne pomoči se dodeljujejo po merilih, ki jih sprejmejo člani na zboru članov.

21. člen

Pogoje za delovanje sindikata zavoda ureja poleg splošne kolektivne pogodbe za negospodarske dejavnosti še posebna pogodba med sindikatom zavoda in vodstvom zavoda, kjer se podrobno opredelijo prostorski, časovni in administrativno tehnični pogoji, ki jih je zavod dolžan zagotavljati za delo sindikata.

22. člen

Ta pravila razlaga izvršilni odbor sindikata zavoda. Pravila veljajo od dneva sprejema.

Predsednik
(Sindikalni zaupnik SVIZ Slovenije)

REPUBLIŠKI ODBOR SINDIKATA VZGOJE, IZOBRAŽEVANJA IN ZNANOSTI SLOVENIJE

ima sklenjene pogodbe o pravni pomoči članstvu z odvetniškimi pisarnami:

NOVA GORICA, AJDOVŠČINA

NADA BOLCAR

IX. korpusa 46

65000 NOVA GORICA

uradne ure: sredo od 8. do 15. ure

CELJE

RADO ČEVNIK

Gledališka 2

63000 CELJE

uradne ure: torek od 16.30 do 17.30

KRŠKO

ANDREJ MARTINC

C. krških žrtev 37

68270 KRŠKO

uradne ure: vsak dan od 8. do 13. ure
sreda od 8. do 16. ure

MURSKA SOBOTA

OSKAR NORČIČ

Kočjeva 6

69000 MURSKA SOBOTA

uradne ure: vsak dan od 7. do 12. ure
ponedeljek od 16. do 18. ure

TOLMIN

IVAN MAKUC

Trg maršala Tita 5

65220 TOLMIN

uradne ure: torek in četrtek od 8. do 12. ure
sreda od 13. do 17. ure

RADOVLJICA

PRIMOŽ BAJŽELJ

Trubarjeva 5

64260 RADOVLJICA

uradne ure:
torok in četrtek od 17. do 19. ure

NOVO MESTO

NACE ŠTAMCAR

Društveni trg 2

68000 NOVO MESTO

uradne ure:
ponedeljek in petek od 8. do 12. ure
sreda od 8. do 12. in od 14. do 17. ure

KRANJ, ŠKOFJA LOKA

DUŠA TROBEC-BUČAN

LADO-LEON PETREVIČIČ

Tavčarjeva 3

64000 KRANJ

uradne ure:
ponedeljek in sredo od 14. do 17. ure

MARIBOR, LENART

BOJAN GRUBAR

Partizanska 3-5

62000 MARIBOR

uradne ure:
vsak dan od 8. do 12. ure
ponedeljek od 8. do 12. in od 16. do 18. ure

VELENJE

MAJDA KAC

Kersnikova 1

63320 VELENJE

uradne ure: ponedeljek od 15. do 18. ure
sreda od 15. do 18. ure

SLOVENJ GRADEC

CETIN PERSEA

Francetova 8

62380 SLOVENJ GRADEC

uradne ure:
vsak dan od 8. do 12. ure
sreda od 8. do 12. in od 16. do 18. ure

LJUBLJANA Z OKOLICO

ALOJZ POLJANŠEK

uradne ure:
torok od 17. do 19. ure
četrtek od 10. do 12. in od 17. do 19. ure

MARKO KNAPOLJEC

Dalmatinova 4/I

61000 LJUBLJANA

uradne ure:
ponedeljek od 17. do 19. ure
sreda od 10. do 12. in od 17. do 19. ure

Opomba

Pravila sindikata zavoda so le vzorčni dokument. Sindikati zavodov morajo namreč urediti svoje delovanje s pravili. Vzorec smo uskladili s pravicami iz kolektivne pogodbe in z drugimi dokumenti SVIZ Slovenije. Po predlogu vodstva naj bi v zavodih delovanje sindikata uskladili s temi dokumenti do konca letošnjega leta.

Pri Republiškem odboru SVIZ Slovenije na sedežu v Dalmatinovi 4 v Ljubljani je od 1. 10. 1991 zaposlena diplomirana pravnica Irena Tisu-Bosnić (telefon 061 131-212); pri njej lahko dobe pomoč in nasvet območni odbori, sindikati zavodov in posamezni člani.

MEDNARODNO SODELOVANJE SVIZ SLOVENIJE

Ko se je SVIZ Slovenije maja 1990 odločil za samostojno pot neodvisne interesne organizacije članstva, še ni mogel predvideti obsežnejših mednarodnih stikov. Ker pa se zaposleni v šolstvu in v dejavnostih vzgoje in izobraževanja organizirajo v sindikatih skoraj povsod in izmenjava izkušenj koristi obema stranema, so bili kmalu ustvarjeni mednarodni stiki, in ti so se v dobrem letu ob vseh številnih drugih dejavnostih SVIZ Slovenije kar precej razvili.

SVIZ Slovenije se je včlanil v Svetovno konfederacijo učiteljskih organizacij (WCOTP), ki ima sedež v Morgesu v Švici. Včlanjenih je 164 učiteljskih organizacij iz 111 dežel z več kot enajstimi milijoni članov. Organizacija je nadstrankarska in neodvisna od vlad ter se predvsem zavzema za boljše družbeno vrednotenje izobraževanja ter pravice, strokovni napredek in delovne razmere učiteljstva. Glede na to je pripravila tudi veliko dokumentov o učiteljevem statusu, organizirala solidarnostne akcije z učitelji v deželah, kjer so pravice učiteljstva kršene, ter se zavzemala za mir in mednarodno izmenjavo. Zastopnik svetovne konfederacije je tako v UNESCO pa tudi v Mednarodni organizaciji dela (ILO), kjer zastopa in uveljavlja interese učiteljskega stanu in učiteljskih stanovskih – po potrebi tudi nacionalnih organizacij.

SVIZ Slovenije so sprejeli samo kot pridruženega člana, ker je v Svetovni konfederaciji formalno še zmeraj jugoslovanski sindikat vzgoje, izobraževanja in kulture, po drugi strani pa ta sindikat tudi ne zmore plačati sicer simbolične, vendar devizne članarine.

Slovenijo sta že obiskala najvišja zastopnika WCOTP M. Alain Berberat in D. Dumont, organizacija pa je ob posegu armade v Slovenijo zelo jasno obsodila agresijo in pozvala vse svoje članice k solidarnosti s Slovenijo.

SVIZ Slovenije je prevzel tudi obveznost, da bo sodeloval z učiteljskimi organizacijami v ožji delovni skupnosti Alpe-Jadran. Še v sklopu Zveze sindikatov Slovenije so se srečali zastopniki učiteljskih sindikatov (iz konfederacije CGIL in CISL) v Furlaniji-Juljski krajini, v Sloveniji in na Koroškem v Avstriji. Na mednarodnih konferencah v Vidmu, Celovcu in Ljubljani so bili natančno razloženi šolski sistemi treh sosednjih dežel, razčlenjen je bil delovnopравни položaj učiteljstva, govorili so o plačah oziroma tarifnih pogodbah. Italijanski kolegi so vse prispevke zbrali in objavili v treh jezikih, v posebni knjigi. Italijanski sindikat je tudi izdelal poseben projekt sodelovanja s Slovenijo, imenovan PROTEO, za katerega je nameraval pridobiti denar Evropske skupnosti iz programa TEMPUS. Na žalost so pri Evropski skupnosti zaradi vojne

v Jugoslaviji ustavili financiranje vseh projektov po tem programu. Z italijanskim sindikatом smo pripravili tudi počitniško izmenjavo učiteljev, vendar so zaradi vojne v Sloveniji vsi prijavljeni gostje iz Italije letos dopust v Sloveniji odpovedali, zato menjava ni bila mogoča. Koroški učitelji, ki so sicer organizirani v sindikatu javnih služb pri Avstrijski zvezi sindikatov za Koroško, so julija na svojem letnem zborovanju v Beljaku ob navzočnosti najvišjih zastopnikov avstrijskih zveznih in koroških deželnih oblasti sprejeli resolucijo proti agresiji na Slovenijo in jo poslali številnim diplomatskim predstavništvom in organizacijam.

SVIZ Slovenije je tudi nadalje sodeloval z Nemško zvezo sindikatov v deželi Baden-Württemberg, in sicer na področju poklicnega izobraževanja in usposabljanja. Oddelek za poklicno izobraževanje pri nemški zvezi je pripravil že več ogledov poklicnih šol in centrov za usposabljanje v najbolj znanih nemških podjetjih. Delegacija SVIZ Slovenije je tudi letos obiskala deželno ministrstvo za gospodarstvo in tehnologijo ter ministrstvo za izobraževanje in šport v Stuttgartu, številne centre za usposabljanje pri industrijskih in trgovinskih zbornicah ter podjetji Bosch in Audi, kjer smo že stari znanci. S posredovanjem sindikata je več slovenskih tehniških srednjih šol tudi letos dobilo koristne pripomočke, nemški sindikat pa je SVIZ Slovenije tudi povabil na obisk v BiBB – najvišjo strokovno institucijo za poklicno izobraževanje v Nemčiji in v Evropi s sedežem v Berlinu.

Septembra 1991 smo navezali stike z Bavarsko učiteljsko zvezo (BLLV) v Münchnu, ki ima 52 tisoč članov in 125-letno tradicijo. BLLV je predvsem strokovno združenje, ki na visoki strokovni ravni v imenu učiteljstva sooblikuje vzgojno in izobraževalno politiko in izobraževalni sistem, hkrati pa uveljavlja tudi sindikalne interese članstva. Njihove izkušnje so vsakakor dragocene. Pripravljeni so nam jih prenašati neposredno, založili pa so nas z obilico strokovnega slovstva.

Poleg naštetih stikov je SVIZ Slovenije ohranjal redne stike s šolskimi sindikati na Hrvaškem, in sicer s samostojnim sindikatом osnovnih šol, z neodvisnim sindikatом srednjih šol in samostojnim sindikatом predšolske vzgoje, ki je sestavni del Hrvaške zveze samostojnih sindikatov. Hrvaškim kolegom smo ob čedalje hujši agresiji, ki je prizadela otroke, učence, starše in učiteljstvo namenili tudi solidarnostno pomoč.

Na žalost pa so se pretrgali vsi stiki, ki so bili nekoč z učiteljstvom v drugih jugoslovanskih republikah.

VLADIMIR TKALEC

Prosvetni delavec išče novo ime

Spet odpada listje in imena listov ali med Učiteljskim tovarišem in Slovenskim učiteljem

Strast po preimenovanju šolskih ustanov nam je v krvi: komaj smo jubilejnim šolam cesarja Franca Jožefa po ujedinenju nadelili imena viteškega kralja Aleksandra ali katerega od treh kraljevičev, že smo se trudili prekrasiti slovensko šolo v revolucionarnem duhu z imeni takih ali drugačnih herojev in brigad. Ob drugačnem sijaju rdeče zvezde vodnice pa tonejo tudi ta imena...

Prejšnjo jesen, ko ni odpadalo le listje, temveč tudi imena listov, se nam je iz Pionirja razvila Gea, Pionirski list je postal Pisani list, Kurirček pa je vztrajal do letos, ko si je nadel novo ime (priznajmo: res lepo) – Kekec; le Cici-ban ostaja to, kar je. Kdo se more upreti neustavljivi prekrščevanju, ko je najpomembnejše spremeniti ime, pa čeprav si nadejati tujega (od Borca k Mladiki)?

Tudi Prosvetni delavec se je vdal skušnjavi preimenovanja. To je bilo tudi pričakovati, saj je šola pač »politikum«. Pri vsem pustimo ob strani, kaj je premalo sodobno: prosveta ali delavec. Vprašanje je le, ali se bo (po zgledu dnevnika, ki nosijo v glavi letnico ustanovitve 1865) »glasilo delavcev v vzgoji in izobraževanju in znanosti Slovenije« zadržalo do Učiteljskega tovariša, lista, ki je od 1861 do let druge

svetovne vojne povezoval slovensko učiteljstvo. Dvakrat se mu je pridružil tudi Slovenski učitelj: prvi je kot liberalni list v 70. letih 19. stoletja dopolnjeval katoliško usmerjenega Učiteljskega tovariša, drugi pa je bil katoliško dopolnilo tedaj liberalnemu Učiteljskemu tovarišu.

A kaj ko ime Učiteljski tovariš še povojnim tovarišem ni ustrezalo in so sindikalnemu glasilu učiteljstva raje nadelili ime Prosvetni delavec – tega se pa zdaj želi otresti. Da bi pa gospodom učiteljem pošiljali na šole nekega (Učiteljskega) tovariša, bi bilo celo za prenovljene tovariše prehudu izzivanje.

Morda bi bil Slovenski učitelj ustrežnejše: eni bi v njem videli naslednika Lapajnetovega liberalnega lista (1872–1877), drugim pa bi seveda bolj ugajalo nadaljevanje istoimenskega »glasila krščanske mislečih učiteljev in vzgojiteljev« (1900–1944).

Vsekakor nam zgodovina slovenskega šolstva – ki se po zanimivi ugotovitvi univerzitetnega profesorja iz leta 1988 »razvija mnogo bolje in uspešneje kot pa naše šolstvo« – ponuja ob preimenovanju vsaj dvojne dobrih, starih imen šolskih listov. Zgodovina je sicer zanimiva in potrpežljiva učiteljica, a kaj, ko njenih naukov navadno ne slišimo radi.

BRANKO ŠUŠTAR

Bralci predlagajo

Že pred časom smo objavili anketo – naslovili smo jo Bralci, anketujte pri urejanju! V njej smo vas povprašali, katere sestavke v Prosvetnem delavcu najraje prebirate, kaj bi še želeli brati, katere nove rubrike predlagate, kakšne sestavke bi po vašem mnenju lahko izpustili, kaj menite o imenu časopisa, o obsegu ipd. Odzivov ni bilo veliko.

Podobno smo poskušali v zadnjih dveh številkah Prosvetnega delavca. Na časopisnih straneh ste lahko prebrali »prijazna vabilca k sodelovanju« – tako je besedila v sivih okvirčkih poimenovala ena od bralk, ki se je nanje odzvala – spraševali smo vas po predlogih za novo ime časopisa, predvsem pa za vsebino. Prepričani smo, da vas je veliko, ki razmišljate z nami, vendar tega ne napišete in nam ne telefonirate. Še je čas!

Ob vprašanju, ki smo ga objavili pred letom in pol, le eden od istih, ki so se nanj odzvali, ni bil zadovoljen s časopisom, štirim pa ni ugajalo ime Prosvetni delavec. Povabila k sodelovanju v zadnjih številkah so vas spodbudila predvsem k razmišljanju o novem imenu (prispevek Branka Šuštarja objavljamo v celoti), manj pa o vsebini – o njej ste spregovorili le trije.

Eden od bralcev predlaga novo rubriko Bodičke, kjer bi objavljali kratke, zasoljene zgodbe in utrinke iz pedagoškega življenja. Za več humorja se zavzema tudi učiteljica iz Celja. Meni, da bi morala iz časopisa »pravilnost«, ker naše življenje že dolgo ni več takšno; uvodniki so predolgi in dolgočasni; večkrat naj bi bili naši sogovorniki odgovorni ljudje iz šolstva; med prosvetarji bi bilo treba poiskati najboljše in jih predstaviti. Predlaga tudi nove rubrike: Radi bi si ogledali (šole s posebnimi dosežki na posameznih področjih),

Kam in kako (razstave, prireditve), Drugi o nas (starši in učenci), Ideja meseca, Učiteljsko manjina – učitelji sprašujejo, psiholog ali psihater odgovarja. Zavzema se tudi za oblikovne spremembe in več fotografij.

Bralka iz Velenja nas je spodbudila z besedami: »Le tako naprej!«, še bolj pa, ko je zapisala, da ji daje časopis – takšen kot postaja – občutek, da je pisan prav zanj. Želi si predvsem, da bi več pisali o novostih, alternativnih šolah in novih, drugačnih prijemih v vzgojno-izobraževalni praksi, pa tudi o duhovnih vsebinah in vrednotah. Pravi, naj časopis ne bo spolitiziran, naj bo dovolj prostora za pogovore z uspešnimi praktiki in strokovne članke, čim manj pa naj bo »jarmiranja o plačah«.

Kaj pa ime?

Iščemo lepo, vsebini primerno, slovensko ime. Če ga ne bomo našli, potem bo Prosvetni delavec tudi vnaprej ohranil to ime (kljub nekaterim kritikam).

Nekaj predlogov za novo ime smo dobili že ob lanski anketi: Humana šola, Nova šola, Prenovimo šolo, Učitelj in šola, večino pa zdaj: Učitelj, Pedagoški razgledi, Sodobna šola, Šolski razgledi, Šolska obzorja, Šolsko ogledalo. Eden od bralcev se je lotil zadeve nekoliko drugače, napisal je kar tri strani imen, razdeljenih v pet skupin, ki jih je mogoče kombinirati.

Kaj menite?

Za zdaj smo še zmeraj Prosvetni delavec, še zmeraj imamo isti naslov, isto telefonsko številko, še zmeraj pričakujemo vaše predloge, zamisli, pobude in seveda nove naročnike med pedagoškimi delavci. Tudi iz vaše zbornice.

alpha center

vabi na seminar

RAZVIJANJE

OSEBNE USTVARJALNOSTI

Seminar vodi dr. Peter Russell
London, Velika Britanija

Seminar bo 28. in 29. oktobra 1991
od 9. do 17. ure v Kosovelovi dvorani
Cankarjevega doma v Ljubljani

EDUCA

Že junija je prišla med nas nova strokovna pedagoška revija Educa, specializirana za predšolsko vzgojo in razredno stopnjo osnovne šole. Sprememimo družbo, da bi spremenili šolo, spremenimo šolo, da bi spremenili družbo! – Motto revije, ki ga je uredniški odbor povzel po francoski pedagoški reviji Cahiers pedagogiques, obeta veliko in prvi številki tudi (revija izhaja na dva meseca, tretja številka pa bo izšla v začetku novembra). V rubrikah Pedagoški intervju. Iz svetovne pedagoške zakladnice, Šolska svetovalna služba, Predstavljamo ustanove, Soočanja, Pedagoška arhitektura in drugih je marsikaj zanimivega za učitelje, vzgojitelje, šolske svetovalne delavce, pedagoške vodje, svetovalce in druge. Ustvarjalci revije

želijo pritegniti k sodelovanju izkušene in inovativne praktike, ki bi opisovali svoja razmišljanja, metode dela in dosežke svojega dela.

Educi, glavnemu in odgovornemu uredniku Ludviku Horvatu, izdajatelju založbi Melior (zanjo Štefan Krapše) iz Kanala pri Novi Gorici in drugim želimo, da bi Educa resnično postala »revija z visoko strokovno referenčno vrednostjo pri nas in v evropskem prostoru«. To je eden od ciljev, zapisanih v njihovih načrtih, ki spodbujajo in obvezujejo.

*

Pripis: O vsebini posameznih števil vas bomo sproti obveščali.

Komisija za delovna razmerja
OSNOVNE ŠOLE Z ITALJANSKIM UČNIM JEZIKOM
PIRAN, Vojkova 1

razpisuje prosta dela in naloge

- SVETOVALNEGA DELAVCA, za nedoločen čas
Pogoj: visoka izobrazba smer psihologija ali druga ustrezna
Posebna pogoja: – Kandidati morajo obvladati italijanski in slovenski jezik.
– Pri izbiri bodo imeli prednost pripadniki italijanske narodnosti.

Prijave z dokazili pošljite v 15 dneh po objavi razpisa na gornji naslov.
Kandidati bodo obveščeni o izbiri v 15 dneh.

SREDNJA ŽIVILSKA ŠOLA MARIBOR, Vodovodna ul. 28.

razpisuje dela in naloge

- POMOČNIKA RAVNATELJA
Kandidati morajo izpolnjevati pogoje za učitelja v srednji šoli in imeti najmanj 5 let delovnih izkušenj v vzgoji in izobraževanju.
Izbrani kandidat bo imenovan za 4 leta.
Kandidati naj v 15 dneh po objavi razpisa pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju razpisnih pogojev na SREDNJO ŽIVILSKO ŠOLO MARIBOR, Vodovodna ul. 28.
Prijavljeni kandidati bodo o izbiri obveščeni v 15 dneh po odločitvi.

VZGOJNO-VARSTVENA ORGANIZACIJA TRBOVLJE
61420 Trbovlje, Rudarska cesta 10/a

razpisuje dela in naloge

- VZGOJITELJA – SPECIALNEGA PEDAGOGA
za nedoločen čas s polno obveznostjo.

Kandidati morajo imeti:
– višjo izobrazbo, smer specialni pedagog
– strokovni izpit
– najmanj 2 leti dela s predšolskimi otroki.
Začetek dela je takoj ali po dogovoru.
Kandidati naj pošljejo prijave z dokazili o izpolnjevanju pogojev v 15 dneh po objavi razpisa. O izbiri bodo obveščeni v 15 dneh po odločitvi sveta VVO.

Razvijanje osebne ustvarjalnosti

V svetu čedalje bolj spoznavajo, da bodo v prihodnosti uspevala le tista podjetja in posamezniki, ki se ustvarjalno odzivajo na zahteve in spremembe okolja. Zato se je treba usposobiti za hitre odzive na spremembe na mednarodnem trgu, za prilagajanje novi tehnologiji in razvoju novih proizvodnih procesov. V naprednih izobraževalnih in znanstvenih ustanovah vpeljujejo nove metodologije učenja zato, da bi spodbudili človekov ustvarjalni proces in izrabili zmogljivosti človeškega uma za razvoj novih ustvarjalnih dosežkov.

Vse to zahteva, da vodilni in vsi zaposleni v svojih delovnih organizacijah, izobraževalnih ustanovah itn. zavržejo neučinkovite in staromodne prijeme in se odzivajo bolj ustvarjalno.

Ustvarjalnost pomeni zmeraj nekaj novega – sprostitve zmerajnih možnosti in podzavestnih energijskih zmogljivosti.

V zahodni kulturi namenjamo čedalje več pozornosti razumskemu mišljenju, sposobnosti besednega izražanja, oblikam analitičnega mišljenja, manj pomembne pa se nam zdijo sposobnosti umetniškega dojemanja, ustvarjalni procesi, intuitivno mišljenje, torej sposobnosti, ki so pogosto povezane z desno polovico možganov.

Otrok v prvih letih življenja zaznava in doživlja povečini z desno možgansko polovico, to se pravi celostno. Šele z vzgojo se uči levohemisfernega mišljenja v pomenu logičnega in vzročnega, po načelih Aristotelove logike. Š prevelikim spodbujanjem in prevrednotenjem tovrstnega mišljenja pa se v vzgoji in razvoju osebnosti zanemari pomen celostnega slikovitega dojemanja resničnosti.

Peter Russell pravi, da je zdajšnji izobraževalni sistem usmerjen v razvoj racionalnih duševnih sposobnosti, »intuitivne« pa so zanemarjene. Po zdaj razviti sposobnosti razmišljanja primanjkuje privzgojeni smisel za vrednote. Da bi si pridobili to sposobnost vrednotenja, je treba poleg razumske strani razviti še čustveno in intuitivno.

Zato je čedalje bolj očitno, da je treba spremeniti vzorec ne

samo v izobraževanju, temveč tudi v industriji, gospodarstvu, tehnologiji. Vse bolj je razjeto mnenje, da se začenja novo obdobje, ki bo vodilo k temeljni preobrazbi človeške zavesti. Znanstveniki govorijo o »evolucijski preobrazbi«, ki upošteva men človekovega samostojnega razvoja, odpira celostno doživljanje in razumevanje.

V spremenjenem svetu vedno ljudje občuti potrebo po razvijanju, želijo se razvijati in ter doživljati ta notranji evolucijski proces. O tem, kako to tranjo evolucijo spodbuditi, govori na seminarju, ki ga bo dil eden največjih strokovnjakov na svetu dr. Peter Russell iz like Britanije.

Za boljše osvetlitev njegove dela povejmo, da je avtor zanimiv po tem, ker izhaja iz sveta tehnike. Študiral je fizično fiziko in doktoriral iz računalništva. Nenehna težnja iskanju novih razvojnih možnosti pri človeku ga je pripeljala področje meditacije, s tem je dil pomembne raziskave na stolki univerzi. Preučeval in ziskoval je človekove ustvarjalne sposobnosti v spremenjenem stanju njegove zavesti. Potrdilo znanstvenikov govore, da človek neizmerne zmogljivosti vendar jih zelo malo izrablja, pa poznamo poti, po katerih lahko aktiviramo nove ustvarjalne sposobnosti, je to spodbuda za razvoj vseh osebnostnih razsežnosti.

Kakšne so nove metode razvijanja ustvarjalnosti in kako uporabiti sodobne dosežke raziskav, bo Peter Russell teoretično in praktično prikazal v seminarju 28. in 29. oktobra 1991 in delnici 30. oktobra v Cankarjevem domu.

Informacije lahko dobite na telefonu (061) 557-419 ali (061) 621-412.

MOJCA HAFNER

NOVA ŠTEVILKA ŽE V PRODAJI

Spomin na prvo slovensko realko

Dvajsetega septembra 1901 se je v Idriji, v tamkajšnji stavbi obsekega odbora, začel pouk za 55 dijakov prvega letnika na ustanovljene realke. Verouk, slovenščino, zemljepis, naravoslovje, prostoročno risanje, lepis in telovadba so se učili v slovenskem jeziku, v nemščini pa je potekal pouk nemškega jezika, matematike, geometrije. Za 4. razred je bilo v načrtu (tega razreda 1901 še ni bil je šele samo prvi), da bo v slovenskem jeziku pouk verouk, slovenščine, zgodovine, fizike, kemije, prostoročnega risanja in telovadbe, v nemškem jeziku pa nemščina, francoščina, zemljepis, matematika in geometrija.

Takrat je bila to prva realka na Slovenskem, ki je imela več predmetov v slovenskem jeziku. To je njena splošna slovenska značilnost. Druga je bila v načinu financiranja: od državnega ministrstva Dunaju so dobili le dovoljenje za začetek pouka in odobreno veljnost spričeval, denarja pa nobenega. Idrijci so namreč rekli, da bo pač sami plačevali svojo šolo, če je država noče (šola je postala državna šola čez nekaj let). Tretja posebnost je bila zidava nove šole, seveda spet za denar Idrijcev. Četrta je bila v tem, da so avstro-ogrski državna oblast dolgo upirala privoliti v ustanovitev gimnazije v delavskem kraju Idriji. A ta šola si je kmalu pridobil ugled po vsej kranjski deželi, in to je bilo opaziti tudi pri vstopu. Posebnost realke je bila tudi, da je bila logičen nasledek dolgih akcij vse od 1716, ko so Idrijci prvič vložili prošnjo na Dunaj za ustanovitev srednje šole in da so se potlej vsa leta bojevali zanj, vmes nekaj ustanovljati svojo srednjo šolo v povsem svoji režiji. Prizadevanja ustanovitve srednjega šolstva v Idriji, tem rudarskem delavskem središču, so v zgodovini slovenskega šolstva zapisana kot pionirski. V tistih časih, ko je nastajala prva slovenska realka, pa potem v obrambo slovenskega jezika pod Italijo in nato v povojnem času pa do danes, ko je bilo treba nenehno dokazovati upravičenost srednjega šolstva v majhnem središču, je srednja šola v Idriji s svojim delom učenci, učitelji, z vsemi ljudmi tam okrog, utrjevala zavest, da takšna šola potrebna prav tam in na vsem slovenskem ozemlju.

Številne prireditve, ki jih je pripravila v jubilejnem letu, so bile v znamenju. Osrednja proslava s sodelovanjem dijakov vseh povojnih rodov raznovrstnega idrijskega srednjega šolstva, pogovori o mednarodni maturi, o povezanosti med šolo, gospodarstvom in družbenim razvojem, koncerti in razstave – vse to je pričalo, da je zdaj trenutek prizadevanj za našo šolo na naših tleh prav tako pomemben, kot je bil pred devetdesetimi leti in prej. Za spomin na letošnje praznično leto ostajata idrijski gimnaziji v njenem predverju dva grafita idrijskega slikarjev – Rudija Skočirja, ta simbolično predstavlja naravoslovno znanost, in Nandeta Rupnika, ki simbolično upodablja družboslovno vede in lepe umetnosti. Letošnje spominske prireditve niso bile prve ne bodo zadnje; to je lepo, saj se rodovi tako zavedo svojih korenin in ciljev.

JANKO SVETINA

OBVESTILO

Kopitarjevo društvo Ljubljana obvešča vse osnovne in srednje šole v Sloveniji, da prireja ob predavanju o jezikoslovju in učenjaku Jerneju Kopitarju, komedijo Antona Pavloviča Čehova Snubač. Upriporilo jo bo gledališče Loža Koper.

Predstava je primerna za vse učence od 3. razreda osnovne šole in srednješolce. Kopitarjevo društvo Ljubljana v soglasju z Zavodom R Slovenije za šolstvo in šport priporoča, da šole to prireditev uvrstijo v koledar šolskih kulturnih prireditev.

Kopitarjevo društvo Ljubljana prosi šole, da čimprej sporočijo, kdaj bi jih društvo lahko obiskalo in nastopilo. Sporočilo naj pošljejo na naslov: Kopitarjevo društvo Ljubljana, Ljubljanska 5, 61217 Vodice, p. p. 7.